

TEHNOLOŠKA NAVODILA ZA IZVAJANJE OPERACIJE POLJEDELSTVO IN ZELENJADARSTVO

v okviru ukrepa Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila za obdobje 2014–2020

1 posodobitev

2016

Avtorji tehnoloških navodil

dr.	Aleš Kolmanič	Kmetijski inštitut Slovenije
	Miša Pušenjak	Kmetijsko gozdarski zavod Maribor
mag.	Tomaž Poje	Kmetijski inštitut Slovenije
	Metka Barbarič	Kmetijsko gozdarski zavod Murska Sobota
	Breda Vičar	Kmetijsko gozdarski zavod Murska Sobota
	Marija Kalan	Kmetijsko gozdarski zavod Kranj
	Draga Zadavec	Kmetijsko gozdarski zavod Maribor
dr.	Kristina Ugrinović	Kmetijski inštitut Slovenije
	Mojca Škof	Kmetijski inštitut Slovenije
dr.	Darinka Koron	Kmetijski inštitut Slovenije
dr.	Robert Leskovšek	Kmetijski inštitut Slovenije
	Zita Flisar Novak	Kmetijsko gozdarski zavod Murska Sobota
mag.	Iris Škerbot	Kmetijsko gozdarski zavod Celje
	Ivan Brodnjak	Kmetijsko gozdarski zavod Ptuj
	Anka Požanel	Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica
	Ana Ogorevc	Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana
mag.	Meta Urbančič Zemljič	Kmetijski inštitut Slovenije
	Janez Sušin	Kmetijski inštitut Slovenije
mag.	Peter Dolničar	Kmetijski inštitut Slovenije

1. Avtor naslovne fotografije

	Janko Verbič	Kmetijski inštitut Slovenije
--	--------------	------------------------------

2. Avtorji ostalih fotografij

mag.	Tomaž Poje	Kmetijski inštitut Slovenije
	Janko Verbič	Kmetijski inštitut Slovenije
	Miša Pušenjak	Kmetijsko gozdarski zavod Maribor
dr.	Robert Leskovšek	Kmetijski inštitut Slovenije
dr.	Kristina Ugrinović	Kmetijski inštitut Slovenije
izr.prof.dr.	Andrej Simončič	Kmetijski inštitut Slovenije
mag.	Meta Urbančič Zemljič	Kmetijski inštitut Slovenije
dr.	Darinka Koron	Kmetijski inštitut Slovenije
	Zita Flisar Novak	Kmetijsko gozdarski zavod Murska Sobota

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

338.43.02(497.4)(0.034.2)
633(0.034.2)

TEHNOLOŠKA navodila za izvajanje operacije Poljedelstvo in zelenjadarstvo v okviru ukrepa Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 [Elektronski vir] / avtorji Aleš Kolmanič ... [et al.]. – Spletna verzija, 1. posodobitev. – El. knjiga. – Ljubljana : Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016

Način dostopa (URL): <http://www.program-podezelja.si/sl/prp-2014-2020/ukrepi-in-podukrepi-prp-2014-2020/m10-kmetijsko-okoljska-podnebna-placila/poljedelstvo-in-zelenjadarstvo>

ISBN 978-961-6761-39-0 (pdf)
1. Kolmanič, Aleš
285789184

Izdalo: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska 22, 1000 Ljubljana
Telefon: 01 478 9000
Telefaks: 01 478 9021
E-pošta: gp.mkgp@gov.si
Splet: www.mkgp.gov.si
Leto izdaje: 2016

Ta dokument je nastal s finančno pomočjo Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Za vsebino publikacije sta odgovorna Kmetijski inštitute Slovenije in Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. Organ upravljanja Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

OBRAZLOŽITEV NEKATERIH IZRAZOV UPORABLJENIH V BESEDILU

ARSKTRP – Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja

BIOFUMIGACIJA – način varstva rastlin, ki za zatiranje škodljivih talnih organizmov uporablja hlapljive kemične snovi (alelokemikalije), ki se izločajo pri razgradnji zelinja nekaterih predhodno sejanih in v tla zadela rastlin

FFS – fitofarmacevtska sredstva

GERK – grafična enote rabe zemljišč kmetijskega gospodarstva

GLAVNI POSEVEK – je kmetijska rastlina, je kmetijska rastlina, ki je na kmetijski površini pretežni del obdobja med 7. 5. in 31. 7. in se zanjo vloži zahtevek za plačilo za glavni posevek na geoprostorskem obrazcu za vloge in zahteve na površino iz predpisa, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike za tekoče leto. Običajno je najdaljše obdobje vegetacije na njivski površini posejan ali posajen, ali predstavlja eno od gospodarsko najpomembnejših rastlin na KMG, ali je v petletnem obdobju posejan na največjem deležu njiv. Glavni posevki so lahko enoletni in večletni. Lahko so prezimni (setev pozno poleti ali jeseni – spravilo naslednje poletje) ali jari (spomladanski ali poletni – setev od spomladi do poletja, spravilo od poletja do pozne jeseni). Med večletne posevke, ki ostanejo dalj časa na istem GERK-u uvrščamo npr. večletne trave na njivah, večletne detelje na njivah in jagode. Med enoletne glavne posevke sodijo npr. žita, oljna ogrščica, sončnice, oljne buče, koruza, krompir, sončnice, soja, krmni sirek, sudanska trava, krmni grah, konoplja, lan, ajda in proso. Posevki kot so npr. oljna ogrščica, ozimna pšenica, rž, tritikala, pira, črna detelja, bela detelja, lucerna in ozimni krmni grah sodijo med ozimne posevke. Med spomladanske ali jare posevke pa uvrščamo npr. krmni grah, bob, konopljo, lan, jaro pšenico, jari oves, jari ječmen, krompir, krmno, sladkorno in rdečo peso, krompir, sončnice, sojo, oljne buče, ajdo in proso.

INKORPORACIJA – zadelava v tla

KGZS – Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KIS – Kmetijski inštitut Slovenije

KMG – kmetijsko gospodarstvo

KSS – Kmetijska svetovalna služba

MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

NAKNADNI POSEVEK – imenujemo posevek, ki ga sejemo po spravilu glavnega posevka. Lahko je neprezimni ali prezimni posevek.

NUV – načrt upravljanja z vodami

PEP – površine z ekološkim pomenom iz [Uredbe o shemah neposrednih plačil](#) (Uradni list RS, št. 2/15, z vsemi spremembami).

VVO I_DR – najozja vodovarstvena območja, določena z državnimi uredbami

Kazalo vsebine

1.	NAMEN OPERACIJE POLJEDELSTVO IN ZELENJADARSTVO	7
2.	POGOJI IN ZAHTEVE ZA VKLJUČITEV V OPERACIJO	7
2.1	MINIMALNA VELIKOST POVRŠIN TER VRSTA RABE	7
2.2	ANALIZA TAL IN GNOJILNI NAČRT	8
2.3	NAČRT UPRAVLJANJA VODA IN OPERACIJA VODNI VIRI	8
2.4	IZVAJANJE ZAHTEV OPERACIJE POZ NA NAJOŽJIH VODOVARSTVENIH OBMOČJIH (VVO I_DR)	9
2.5	VODENJE EVIDENC	9
2.5.1	Evidenca o delovnih opravilih za njivske površine	10
2.5.2	Evidence za gnojenje	10
2.5.3	Evidence za uporabo FFS	10
3.	ZAHTEVE OPERACIJE POLJEDELSTVO IN ZELENJADARSTVO	11
3.1	OBVEZNA ZAHTEVA POZ_KOL: PETLETNI KOLOBAR	12
3.1.1	Morebitne dodatne obveznosti	14
3.1.2	Tehnološka navodila za izvedbo zahteve	17
3.1.3	Primeri kolobarjev	21
3.1.4	Primeri napak pri sestavljanju kolobarjev	27
3.2	OBVEZNA ZAHTEVA POZ_NMIN: Nmin ANALIZA	28
3.2.1	Tehnološka navodila za izvedbo zahteve	30
3.3	IZBIRNA ZAHTEVA POZ_NIZI: GNOJENJE Z ORGANSKIMI GNOJILI Z NIZKIMI IZPUSTI V ZRAK	33
3.3.1	Tehnološka navodila za izvedbo zahteve	36
3.3.2	Priporočila	37
3.3.3	Primeri slabe prakse	38
3.4	IZBIRNA ZAHTEVA POZ_POD: SETEV RASTLIN ZA PODOR (ZELENO GNOJENJE)	39
3.4.1	Tehnološka navodila za izvedbo zahteve	40
3.5	IZBIRNA ZAHTEVA POZ_FFSM: UPORABA PROTIINSEKTNIH MREŽ	44
3.5.1	Tehnološka navodila za izvedbo zahteve	45
3.5.2	Priporočila	47
3.6	IZBIRNA ZAHTEVA POZ_FFSV: UPORABA SAMO FITOFARMACEVTSKIH SREDSTEV, KI SO DOVOLJENA NA NAJOŽJIH VODOVARSTVENIH OBMOČJIH	49
3.6.1	Tehnološka navodila za izvedbo zahteve	51
3.6.2	Integrirano varstvo rastlin	57
3.7	IZBIRNA ZAHTEVA POZ_MEHZ: UPORABA ZASTIRK ALI MEHANSKO ZATIRANJE PLEVELOV	59
3.7.1	Tehnološka navodila za izvedbo zahteve	60
3.7.2	Priporočila:	66
3.8	IZBIRNA ZAHTEVA: KONZERVIRAJOČA OBDELAVA TAL (POZ_KONZ)	68
3.8.1	Tehnološka navodila za izvedbo zahteve	70

3.8.2	Priporočila	71
3.9	IZBIRNA ZAHTEVA POZ_ZEL: OZELENITEV NJIVSKIH POVRŠIN	72
3.9.1	Tehnološka navodila za izvedbo zahteve	73
3.10	IZBIRNA ZAHTEVA POZ_NEP: NEPREZIMNI MEDONOSNI POSEVKI	79
3.10.1	Tehnološka navodila za izvedbo zahteve	80
4.	OPERACIJA POLJEDELSTVO IN ZELENJADARSTVO (1170 – jagode na njivi).....	84
4.1	POZ_KOL: Petletni kolobar	85
4.2	POZ_NMIN: Nmin analiza	85
4.3	POZ_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak	86
4.4	POZ_POD: Setev rastlin za podor (zeleno gnojenje)	86
4.5	POZ_FFMS: Uporaba protiinsektnih mrež	87
4.6	POZ_FFVS: Uporaba samo fitofarmacevtskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih	87
4.7	POZ_MEHZ: Uporaba zastirk ali mehansko zatiranje plevelov	88
4.8	POZ_KONZ: Konzervirajoča obdelava tal	88
4.9	POZ_ZEL: Ozelenitev njivskih površin	88
4.10	POZ_NEP: Neprezimni medonosni posevki	88
PRILOGA 1: NAČELA DOBRE KMETIJSKE PRAKSE TER NEKATERE OBVEZNOSTI IZ ZAHTEV NAVZKRIŽNE SKLADNOSTI		
		90
4.11	OBDELAVA TAL IN VZDRŽEVANJE VSEBNOSTI ORGANSKE SNOVI V TLEH	90
4.12	IZBIRA SORT	91
4.13	GNOJENJE OZ. PREHRANA RASTLIN	92
4.13.1	Bilanca hranil	93
4.13.2	Odmerki in aplikacija mineralnih ter živinskih gnojil, ki vsebujejo dušik	94
4.13.3	Časovne omejitve razvoza in vnosa gnojil:	96
4.13.4	Začasno shranjevanje gnoja	99
4.14	NAMAKANJE	99
4.15	SKRB ZA PESTROST BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI IN KRAJINE	100
4.16	SPRAVILO IN SKLADIŠČENJE	101
PRILOGA 2: CILJNE VREDNOSTI ZA IZBRANE POLJŠČINE IN ZELENJAVNICE.....		102
PRILOGA 3: EVIDENCE KOPOP		107
PRILOGA 4: KOMBINACIJE ZAHTEV ZNOTRAJ OPERACIJE POLJEDELSTVO IN ZELENJADARSTVO (POZ) IN ZAHTEV OPERACIJE VODNI VIRI (VOD)		113
PRILOGA 5: SEZNAM RASTLINSKIH GENSKIH VIROV, KI JIM GROZI GENSKA EROZIJA		114
PRILOGA 6: IZJAVA IZVAJALCA O IZVEDENI STROJNI STORITVI V OKVIRU UKREPA KMETIJSKO-OKOLJSKA-PODNEBNA PLAČILA IZ PRP 2014-2020, KADAR SE STORITEV OPRAVLJA KOT SOSEDSKA POMOČ		117
PRILOGA 7: KRŠITVE; ZAVRNITVE IN UKINITVE PLAČIL		119
INFORMACIJE.....		125

1. NAMEN OPERACIJE POLJEDELSTVO IN ZELENJADARSTVO

Operacija je namenjena ohranjanju in spodbujanju nadstandardnih kmetijskih praks na njivskih površinah, ki predstavljajo višje zahteve od običajne kmetijske prakse. Namen je vzpostaviti ravnotežje med potrebo po pridelavi hrane in varovanjem okolja ter spodbuditi kmetijska gospodarstva (KMG), da bi s kmetijskimi zemljišči gospodarila na način, ki zmanjšuje vplive kmetovanja na okolje, prispeva k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam ter zagotavlja izvajanje družbeno pomembnih storitev in neblagovnih javnih dobrin.

2. POGOJI IN ZAHTEVE ZA VKLJUČITEV V OPERACIJO

Upravičenci do plačila za ta ukrep so KMG, ki se v izvajanje tega ukrepa vključijo prostovoljno in ves čas trajanja obveznosti izpolnjujejo pogoje in zahteve ukrepa. Obveznosti za izvajanje ukrepa KOPOP trajajo **pet let** in se lahko po izteku obdobja letno podaljšajo.

Pogoji upravičenosti so predpogoji oz. vstopni pogoji, ki jih morajo upravičenci **izpolniti pred samim vstopom v ukrep KOPOP**.

Pogoji upravičenosti:

- KMG mora imeti najmanj 1 ha kmetijskih površin;
- KMG mora biti vpisano v register kmetijskih gospodarstev;
- pred vstopom v ukrep KOPOP mora upravičenec opraviti 6-urni program usposabljanja s področja kmetijsko okoljskih in kmetijsko podnebnih vsebin;
- pred vstopom v ukrep KOPOP mora biti izdelan program aktivnosti kmetijskega gospodarstva oz. kmetijskega gospodarstva planine, ki je elektronski dokument, pripravljen v okviru svetovalne službe

2.1 MINIMALNA VELIKOST POVRŠIN TER VRSTA RABE

Najmanjša površina kmetijske parcele za izvajanje posamezne zahteve v okviru operacije je 0,1 hektarja. Na KMG mora biti v posamezno zahtevo v okviru operacije POZ vključenih najmanj 0,3 ha kmetijskih površin.

Operacija se lahko izvaja na površinah z vrstama rabe »1100 - njive« in »1170 - jagode na njivi«. Obseg površine, vključene v zahtevo, se lahko med posameznimi leti spreminja za največ 10 odstotkov glede na prvo leto obveznosti (vstopno leto).

Na površinah, ki so manjše od 0,1 ha, KMG ni treba izvajati operacije POZ, ampak ima lahko intenzivno pridelavo istih ali drugih kultur. Za te površine ni mogoče uveljavljati zahtevka za plačilo operacije POZ.

2.2 ANALIZA TAL IN GNOJILNI NAČRT

- gnojilni načrt mora biti izdelan na podlagi analize tal, ki ni starejša od 5 let. Kot še veljaven datum analize tal za leto 2016 se upošteva **datum** 1. januar 2011;
- analiza tal se mora izdelati vsaj za **fosfor (P), kalij (K) in organsko snov**;
- na analizi tal iz prejšnjega odstavka morajo biti navedeni vsi GERK-i, za katere je ta analiza izdelana. Iz analize tal morata biti razvidna podatka, kdo je izdelal analizo tal in datum izdelave analize tal. Če na analizah tal niso navedeni GERK-i in potrebni parametri iz prejšnjega odstavka, jih je treba ustrezno dopolniti;
- obstoječe analize tal, ki so še veljavne, morajo vsebovati vse zgoraj navedene zahtevane podatke. V nasprotnem primeru jih je potrebno dopolniti z manjkajočimi podatki. Manjkajoče GERK-e na analizah tal lahko dopiše KSS, medtem ko manjkajoče parametre lahko dopolni le laboratorij, ki je izdelal prvotno analizo tal;
- če se bodo uporabljala le živalska gnojila, je treba voditi Evidenco uporabe organskih in mineralnih gnojil in Evidenco o uporabi gnojil na kmetijskem gospodarstvu-zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva, na predpisanih obrazcih, ki so objavljeni na spletni strani: <http://www.program-podezelja.si/sl/>, analiza tal in gnojilni načrt pa nista potrebna;
- gnojilni načrt je lahko petletni, če vključuje vse kmetijske rastline za obdobje veljavnosti tega načrta, lahko pa je enoletni za vsako koledarsko leto posebej.

Priporočila:

- priporočamo, da pri analizi tal in izdelavi gnojilnega načrta dodatno vključite vsaj **pH tal**.

2.3 NAČRT UPRAVLJANJA VODA IN OPERACIJA VODNI VIRI

KMG, katerih površine ležijo na prispevnih območjih vodnih teles površinskih voda in območjih vodnih teles podzemne vode iz Načrta upravljanja voda (NUV), se v izvajanje operacije »Poljedelstvo in zelenjadarstvo« lahko vključijo le, če se vključijo tudi v izvajanje zahtev operacije Vodni viri (VOD) z najmanj 30 odstotki njivskih površin na območju Dravske kotline in najmanj 20 odstotki njivskih površin na drugih območjih iz Načrta upravljanja voda. Izjema je zahteva VOD_FFSV, ki jo morajo izvajati na vseh površinah KMG, ki ležijo na prispevnih območjih vodnih teles površinskih voda in območjih vodnih teles podzemne vode iz NUV. Če 30 ali 20 odstotkov površin znaša manj kot 0,3 ha, morajo upravičenci obveznost izvajati na vsaj 0,3 ha površin znotraj navedenih območij.

Zahteve v okviru operacije VOD so namenjene ohranjanju oziroma izboljšanju kakovosti vodnih virov in ohranjanju ter izboljšanju lastnosti in rodovitnosti tal in pomenijo spremembe obstoječih kmetijskih praks. Podroben opis zahtev in obveznosti je podan v Tehnoloških navodilih za izvajanje operacije Vodni viri.

2.4 IZVAJANJE ZAHTEV OPERACIJE POZ NA NAJOŽJIH VODOVARSTVENIH OBMOČJIH (VVO I_DR)

S stališča varovanja vodnih virov predstavljajo najožja vodovarstvena območja v Sloveniji najpomembnejša območja in jim je namenjena posebna pozornost pri varovanju. S prvo spremembo Programa razvoja podeželja se lahko tudi **površine, ki se nahajajo na najožjih vodovarstvenih območjih (VVO I_DR) in so določena z državnimi uredbami, vključujejo v nekatere zahteve operacije POZ.**

Upravičenci, katerih njivske površine VVO I_DR se nahajajo na območjih iz Načrta upravljanja voda, lahko v izvajanje operacije Poljedelstvo in zelenjadarstvo vstopijo brez pogojevanja z vstopom v operacijo Vodni viri. Zahteve, ki jih morajo KMG izvajati v operaciji Vodni viri so na VVO I_DR območjih že predpisane v Uredbah, ki urejajo ta območja, zato se upravičenci s temi površinami v operacijo Vodni viri ne morejo vključiti.

KMG lahko na VVO I_DR območjih izvajajo:

1. Obvezni zahtevi:

- Pet letni kolobar (POZ_KOL)
- NMIN analiza (POZ_NMIN)

2. Izbirne zahteve:

- Uporaba zastirk ali mehansko zatiranje plevelov (POZ_MEHZ)
- Konzervirajoča obdelava tal (POZ_KONZ)
- Uporaba protiinsektnih mrež (POZ_FFSM)

Zahtev POZ_ZEL (ozelenitev njivskih površin), POZ_NEP (neprezimni medonosni posevki), POZ_POD (setev rastlin za podor), POZ_NIZI (gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak) ter POZ_FFSV (uporaba samo fitofarmaceutskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih) na VVO I_DR ni mogoče izvajati v okviru operacije POZ, ker predstavljajo obvezo iz Uredb o vodovarstvenih območjih.

2.5 VODENJE EVIDENC

KMG, ki vstopijo v operacijo POZ se obvežejo k rednemu vodenju evidenc o delovnih opravilih. Ob obisku kontrolorja je zahtevano, da se predloži evidence v kontrolo.

Da bi se pri izvajanju ukrepa KOPOP zaradi nevedenja ali neustreznega vodenja evidenc o delovnih opravilih izognili težavam ob pregledih na kraju samem in posledičnim sankcijam, je evidence o delovnih opravilih treba voditi ažurno in sproti po vsakem delovnem opravilu. Evidence se lahko vodi v elektronski ali fizični obliki.

Evidence se vodi na predpisanih obrazcih, ki so dostopni na spletni strani MKGP. KMG, ki ne uporabljajo interneta lahko evidence pridobijo na Kmetijsko gozdarskih zavodih. **S spremembami PRP 214–2020 so se posodobile tudi evidence.** V kolikor sprememba Uredbe KOPOP nima vpliva na kmetijsko gospodarstvo, lahko nadaljujete z vodenjem na evidencah iz

leta 2015. V nasprotnem primeru, je vodenje evidenc na prenovljeni verziji obvezno. Nove evidence moramo voditi npr., v primeru da smo v letu 2016 vstopili v zahtevo GEN_SEME iz operacije Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija (GEN_SOR). Podrobnejša navodila o vodenju posameznih evidenc s primeri izpolnjenih evidenc so dostopna na povezavi:

http://www.arsktrp.gov.si/si/splosno/vstopna_stran/vsebine_na_vstopni_strani/zbirna_vloga_2016od_a_do_z/.

2.5.1 Evidenca o delovnih opravilih za njivske površine

Evidenco o delovnih opravilih na njivskih površinah KMG obvezno vodi za vsa delovna opravila na njivskih površinah, ki so vključene v operacije Poljedelstvo in zelenjadarstvo, Vodni viri ali Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija.

Obrazec za vodenje evidenc o delovnih opravilih je dostopen preko povezave: http://www.arsktrp.gov.si/fileadmin/arsktrp.gov.si/pageuploads/Aktualno/Aktualno/2016/Z_V_2016/Evidence_delov_opravila_KOPOP_15-20_ver_1.1.xlsx.

2.5.2 Evidence za gnojenje

Če se na KMG izvaja gnojenje, je treba izpolniti obrazca »**Evidenca uporabe organskih in mineralnih gnojil**« in »**Evidenca o uporabi gnojil na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva**«. Na KMG je treba hraniti deklaracije za vsako vrsto nakupljenih gnojil in račune, iz katerih je razviden nakup vrste in količine gnojil. V primeru, da upravičenec deklaracije od trgovca ne prejme, se hrani deklaracijo natisnjeno na embalaži, ki je lahko prazna ali polna (lahko tudi za več let).

Obrazec za vodenje zgoraj navedenih evidenc je dostopen preko povezave: http://www.arsktrp.gov.si/fileadmin/arsktrp.gov.si/pageuploads/Aktualno/Aktualno/2016/Z_V_2016/Obrazci_gnojenje_FFS_nacrt_pasnika_KOPOP_15-20_ver_1.1_14_6_16.xlsx.

KMG mora v primeru uporabe gnojil voditi podatke o nabavi, porabi, oddaji, prejemu in zalogi posameznih vrst gnojil za vse površine KMG. Če KMG oddaja ali prejema gnojila je potrebno izpolniti »**obrazec za oddajo prejem živinskih gnojil**«. Obrazec je dosegljiv preko spletne strani: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2016-01-0548>.

2.5.3 Evidence za uporabo FFS

Če se na KMG izvajajo ukrepi varstva rastlin je treba izpolniti obrazca »**Podatki o uporabi fitofarmaceutskih sredstev pri ukrepu KOPOP**« in »**Evidenca o uporabi fitofarmaceutskih sredstev na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva**«. Na KMG je treba hraniti račune, iz katerih je razviden nakup vrste in količine FFS ter deklaracije FFS.

V primeru, da upravičenec deklaracije od trgovca ne prejme, se hrani deklaracijo natisnjeno na embalaži, ki je lahko prazna ali polna (lahko tudi za več let). Če za posamezna fitofarmaceutska sredstva, ki jih nosilec kmetijskega gospodarstva uporablja, teh deklaracij nima, si lahko s

spletne strani <http://spletni2.furs.gov.si/FFS/REGSR/> natisne povzetek odločbe, ki zadostuje izpolnjevanju pogoja o hranjenju deklaracij na kmetijskem gospodarstvu.

Obrazec za vodenje zgoraj navedenih evidenc je dostopen preko povezave: [http://www.arsktrp.gov.si/fileadmin/arsktrp.gov.si/pageuploads/Aktualno/Aktualno/2016/Z_V_2016/Obrazci_gnojenje_FFS_nacrt_pasnika_KOPOP_15-20_ver_1.1 - 14 6 16.xlsx](http://www.arsktrp.gov.si/fileadmin/arsktrp.gov.si/pageuploads/Aktualno/Aktualno/2016/Z_V_2016/Obrazci_gnojenje_FFS_nacrt_pasnika_KOPOP_15-20_ver_1.1_-_14_6_16.xlsx).

Pri izpolnjevanju obrazca »Podatki o uporabi fitofarmaceutskih sredstev pri ukrepu KOPOP« je treba upoštevati, da se morajo v ta obrazec vpisovati tudi podatki o izvedenih metodah varstva rastlin z nizkim tveganjem. V skladu s 5. členom [Pravilnika o integriranem varstvu rastlin pred škodljivimi organizmi](#) (Uradni list RS, št. 43/14) so metode varstva rastlin z nizkim tveganjem naslednje:

- mehansko ali fizikalno zatiranje plevela (strojno ali ročno);
- mehansko ali fizikalno odstranjevanje napadenih ali okuženih rastlin, ali delov rastlin ali škodljivih organizmov;
- uporaba FFS, izdelanih na podlagi mikroorganizmov, rastlinskih izvlečkov, feromonov in snovi z nizkim tveganjem, registriranih oziroma dovoljenih v skladu z zakonom, ki ureja fitofarmaceutska sredstva;
- uporaba koristnih organizmov za biotično varstvo rastlin, dovoljenih z zakonom, ki ureja zdravstveno varstvo rastlin;
- uporaba osnovnih snovi, za katere v skladu z zakonom, ki ureja fitofarmaceutska sredstva, ni treba pridobiti odločbe o registraciji ali dovoljenja;
- uporaba pripravkov, ki so dovoljeni za ekološko kmetovanje v skladu z Uredbo 834/2007/ES.

V PRILOGI 3 tehnoloških navodil so priloženi tudi primeri izpolnjenih evidenc. Primeri evidenc so samo informativne narave in so namenjeni zgolj predstavitvi pravilnega načina izpolnjevanja evidenc in ne tehnologije kmetovanja.

3. ZAHTEVE OPERACIJE POLJEDELSTVO IN ZELENJADARSTVO

Operacija vključuje obvezni zahtevi in izbirne zahteve. Upravičenci morajo izvajati obvezni zahtevi, lahko pa izberejo tudi eno ali več izbirnih zahtev te operacije.

Obvezni zahtevi sta:

- *Petletni kolobar (POZ_KOL)*
- *Nmin analiza (POZ_NMIN)*

Izbirne zahteve so:

- *Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak (POZ_NIZI)*
- *Ozelenitev njivskih površin (POZ_ZEL)*

- **Uporaba samo fitofarmaceutskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih (POZ_FFSV)**
- **Neprezimni medonosni posevki (POZ_NEP)**
- **Setev rastlin za podor (zeleno gnojenje) (POZ_POD)**
- **Konzervirajoča obdelava tal (POZ_KONZ)**
- **Uporaba protiinsektnih mrež (POZ_FFSM)**
- **Uporaba zastirk ali mehansko zatiranje plevelov (POZ_MEHZ)**

Izbirne zahteve moramo izvajati na isti kmetijski površini kot obvezni zahtevi in sicer v enakem ali manjšem obsegu kot obvezni zahtevi. Obenem moramo zraven obveznosti iz obveznih zahtev izpolnjevati tudi obveznosti vsake izbrane zahteve.

Možne so kombinacije ukrepa Ekološko kmetovanje in nekaterih zahtev operacije POZ, določene z uredbo in objavljene na spletni strani: <http://www.program-podezelja.si/sl/>.

3.1 OBVEZNA ZAHTEVA POZ_KOL: PETLETNI KOLOBAR

Kolobar spada med temeljne ukrepe v poljedelski pridelavi in je sistem vrstenja različnih poljščin in zelenjadnic na nekem prostoru v določenem času. S pravilnim kolobarjem se, ob primerni tehniki pridelave, najbolj približamo biološkemu ravnotežju naravnih fitocenz. Kolobar predstavlja kompromisno rešitev, pri kateri vrstenje prilagodimo upoštevanju osnovnih bioloških zakonitosti. Posamezne kmetijske rastline v kolobarju imenujemo kolobarni členi, ki jih lahko vsako leto na njivskih površinah sejemo, bodisi kot glavne posevke, naknadne neprezimne posevke in naknadne prezimne posevke.

Kolobar ni le osnova kmetijske pridelave, ampak vpliva tudi na celotno organizacijo pridelave, od priprave zemljišča, setve, žetve do uporabe gnojil ter sredstev za varstvo rastlin. Z ustreznim kolobarjem lahko izboljšamo tako ekonomiko pridelovanja kot zmanjšujemo morebitne negativne vplive na okolje.

Zahteva PETLETNI KOLOBAR je obvezna zahteva pri vključitvi v operacijo »Poljedelstvo in zelenjadarstvo« in se mora izvajati na vseh površinah KMG rabe 1100 in 1170, ki so večje od 0,1 ha.

Pridelovanje poljščin in zelenjadnic v kolobarju ima na dolgi rok pozitivne učinke na:

- povečanje fitosanitarnih učinkov, kot so zmanjšanje populacij škodljivih organizmov (manjša prisotnost povzročiteljev bolezni, manjša prisotnost škodljivcev, manjša zapleveljenost), kar vpliva na manjšo in okolju prijaznejšo uporabo FFS;
- izboljšanje strukture in rodovitnosti tal;
- izboljšanje pridelkov in kakovosti gojenih rastlin;
- ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti;
- varovanje voda (varovanje vodnih virov) – izboljšanje upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in FFS, s povečanjem učinkovite rabe vode v kmetijstvu ter s

strokovno ustrezno uporabo gnojil in FFS;

- ohranjanje in izboljšanje izgleda kulturne krajine, trajnostno in racionalnejšo rabo zemljišč ter ohranjanje in izboljšanje biološke aktivnosti;
- blaženje in prilagajanje kmetovanja podnebnim spremembam, preprečevanje erozije in izboljšanje upravljanja s tlemi, zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in amonijaka v kmetijstvu;
- spremembo in prilagajanje obstoječih kmetijskih praks (spodbujanje ter izvajanje nadstandardnih tehnologij pridelave).

Za zahtevo POZ_KOL velja, da:

- jo je treba **izvajati na vseh njivskih površinah. GERK-e lahko razdelimo na poljine;**
- se **izvajanje kolobarja** ob vstopu v operacijo **začne spremljati ZNOVA**, kljub temu je priporočljivo, da se pri oblikovanju kolobarja na posameznih GERK-ih nadaljuje in upošteva tudi pridelava poljščin oz. vrtnin iz preteklih let;
- mora biti kolobar sestavljen tako, da so **kot glavni posevek** v petletni kolobar vključene **najmanj tri različne kmetijske rastline;**
- mora biti petletni kolobar za vsako poljino zasnovan **že ob vstopu v operacijo;**
- **se lokacija** izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti **ne sme spreminjati;**
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- moramo v predpisani evidenci o delovnih opravilih (**stran 7 in PRILOGA 3**) evidentirati setev in spravilo;
- **obtežba z živino ni relevantna.** Upoštevati moramo omejitve vnosa hranil iz organskih gnojil in časovne omejitve (**PRILOGA 1**).

Pri sestavi kolobarja moramo upoštevati, da:

- lahko **žita** v kolobar vključimo **največ trikrat v petih letih;**
- lahko koruzo v kolobar vključimo **največ trikrat**, vendar **nikoli zaporedoma;**
- **so večletne rastline** (jagoda, TDM, DTM, trave, lucerna ipd.) lahko del kolobarja **največ tri leta zapored;**
- **vključitev metuljnic v zahtevo POZ_KOL ni potrebna;**
- lahko **trave in travno deteljne mešanice** v kolobar vključimo **največ trikrat ali največ tri leta zaporedoma**, pri čemer se različne vrste trav in travno deteljnih mešanic štejejo kot ena kmetijska rastlina v kolobarju;
- **lahko zelenjadnice** v petletni kolobar **vključimo vsako leto**, pri čemer morajo biti v tak kolobar vključene **najmanj tri različne zelenjadnice kot glavni posevek;**
- **lahko njivska zelišča** v petletni kolobar **vključimo vsako leto**, pri čemer morajo biti v tak kolobar v petih letih vključena **najmanj tri različna njivska zelišča kot glavni posevek;**

- **naknadni posevki** niso glavni posevki in zato **ne predstavljajo ene od treh različnih kmetijskih rastlin**, ki morajo biti vključene v petletni kolobar;
- morebitna **zamenjava kmetijskih rastlin** v kolobarju **ne sme poslabšati kolobarja** in negativno vplivati na okolje oziroma zmanjšati učinkovitosti izvajanja zahteve. Morebitna sprememba mora zadostiti vsaj minimalnim obveznostim zahteve POZ_KOL;
- **je praha na njivah, GERK-ih z vrsto rabe »1100«, lahko del kolobarja**, vendar zanjo **plačila** za izvajanje zahteve **POZ_KOL ni mogoče uveljavljati**. Na prahi ne sme biti pridelave, ki se uporablja za prehrano ljudi ali krmo za živali, lahko pa se npr., prideluje rastline za podor;
- **se jare in ozimne** kmetijske rastline štejejo kot **ena kmetijska rastlina v kolobarju**;
- **različni posevki koruze** se (koruza za zrnje, silažna koruza in sladka koruza) štejejo **kot ena kmetijska rastlina** v kolobarju;
- morata biti **zasnova kolobarja** in **kmetijska rastlina**, ki je navedena **na zbirni vlogi** obvezno **skladna z dejanskim stanjem v naravi**;
- **obveznosti**, ki jih KMG prevzame z izvajanjem drugih **izbirnih zahtev operacije Poljedelstvo in zelenjadarstvo** (npr. ozelenitev njivskih površin) ali **zahtev, ki izhajajo iz operacije Vodni viri ali obveznosti iz uredb o VVO I** (npr. ozelenitev njivskih površin) **morajo biti upoštevane pri izdelavi kolobarja**;
- prezimni posevek, za katerega se uveljavlja plačilo za izbirno zahtevo POZ_ZEL ali plačilo za obvezno zahtevo VOD_ZEL za preteklo leto, se v tekočem letu lahko vključi v obvezno zahtevo POZ_KOL, vendar do plačila za to zahtevo v tem letu ni upravičen;
- **KMG, ki obdeluje zemljišča, ki se nahajajo** na prispevnih območjih vodnih teles površinskih voda in območjih vodnih teles podzemne vode iz Načrta upravljanja voda (NUV), morajo pri načrtovanju kolobarja upoštevati obvezno zahtevo VOD_ZEL **»ozelenitev njivskih površin«** in v kolobar v vsakem letu vključiti prezimne posevke.

Višina plačila za izvajanje obvezne zahteve POZ_KOL znaša 114,78 eura na ha letno.

3.1.1 Morebitne dodatne obveznosti

KMG, ki so upravičena do plačil iz sheme osnovnega plačila morajo pri sestavi kolobarja upoštevati tudi morebitne obveznosti **iz izvajanja kmetijskih praks, ki ugodno vplivajo na podnebje ter okolje** oziroma t.i. **ZELENO KOMPONENTO**. Te obveznosti izhajajo iz Uredbe o shemah neposrednih plačil.

1. Diverzifikacija kmetijskih rastlin

KMG, ki imajo 10 – 30 ha ornih zemljišč, morajo v koledarskem letu pridelovati vsaj dve različni kmetijski rastlini na njivskih površinah. Prevladujočega posevka v tem primeru ne moremo pridelovati na več kot 75 odstotkih njivskih površin (ornih zemljišč) letno.

PRIMER: če ima kmetija 10 ha ornih površin, lahko zaradi zahteve diverzifikacije letno za pridelovanje koruze nameni največ 7,5 ha (75 %), na ostalih površinah mora pridelovati druge rastline (25 %).

KMG, ki imajo nad 30 ha ornih zemljišč, morajo imeti v kolobarju vsaj tri različne kmetijske rastline v koledarskem letu. Glavnega posevka v tem primeru KMG ne sme pridelovati na več kot 75 odstotkih, dve glavni kmetijski rastlini skupaj na ne več kot na 95 odstotkih ter tretjo in naslednjo kulturo na vsaj 5 odstotkih njivskih površin letno.

PRIMER: če ima kmetija 30 ha ornih površin, lahko letno za pridelovanje koruze nameni največ 22,5 ha (največ 75 %), vsaj 6 ha za npr. pridelovanje pšenice (vsaj 20 %) ter vsaj 1,5 ha (vsaj 5 %) za npr. pridelovanje soje.

Ukrep diverzifikacije moramo izvajati v obdobju od 7. maja do 31. julija. V tem obdobju se upošteva glavna kultura, ki bo na njivi pretežni del časa.

2. Površine z ekološkim pomenom (PEP)

KMG, ki imajo nad 15 ha ornih zemljišč morajo zagotoviti vsaj 5 odstotkov ornih zemljišč pod PEP. Kot PEP štejejo sledeče površine:

- **zemljišče v prahi**

Na zemljišču ni kmetijske proizvodnje v času od 1. januarja do 31. julija tekočega leta. Po tem času se lahko izvaja običajna kmetijska pridelava.

Koeficient = 1 (1ha šteje 1 ha)

- **površine s kmetijskim rastlinami, ki vežejo dušik**

Rastline, ki pridejo v poštev so krmni bob, bob, soja, grašica, volčji bob (lupina), grahor, krmni grah, lucerna ali ostale detelje. Na njivski površini morajo biti prisotne od 7. maja do tehnološke zrelosti oziroma do 30. septembra tekočega leta. Tehnološka zrelost nastopi, ko posevek doseže uporabno vrednost in ga lahko spravimo iz polja.

Koeficient = 0,7 (1ha šteje 0,7 ha)

- **površine pod naknadnimi posevki ali površine pod travno rušo**

Kot naknadni posevek moramo posejati mešanice vsaj dveh kmetijskih rastlin: bela gorjušica, facelija, aleksandrijska detelja, perzijska detelja, mnogocvetna ljujka, inkarnatka, krmna repica, krmna ogrščica, oljna redkev, oves, krmni radič, proso, ajda, rjava gorjušica, lan in grašica. Setev naknadnih posevkov ali trave je potrebno opraviti med dvema glavnima kmetijskima rastlinama od 1. junija do 1. septembra tekočega leta, hkrati je potrebno zagotoviti pokritost tal od 15. septembra tekočega leta do vsaj 16. oktobra tekočega leta.

Koeficient = 0,3 (1ha šteje 0,3 ha)

Primer izračuna potrebne površine za PEP:

<p>Kmetija ima 16 ha ornih površin zato mora na 5 % njivskih površin mora zadostiti obveznostim »PEP« iz ZELENE KOMPONENTE.</p> <p>5 % od 16 ha = 0,8 ha</p> <p><u>0,8 ha delimo s koeficientom, npr. za naknadni posevek z 0,3; za rastline, ki vežejo dušik z = 0,7.</u></p> <p>Če hočemo zadostiti zahtevi z praho, jo moramo izvajati na 0,8 ha.</p> <p>Če hočemo zadostiti zahtevi z naknadnim posevkom moramo posejati 2,6 ha.</p> <p>Če hočemo zadostiti zahtevi z rastlinami, ki vežejo dušik moramo posejati 1,14 ha.</p> <p>KMG lahko PEP zagotovi tudi s kombinacijo površin.</p>

Preglednica 1: Kmetijske rastline, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje zahteve POZ_KOL, so:

ŽITA	ajda, amarant, bar, ječmen (ozimni, jari), kamut (ozimni, jari), mešanice žit (ozimne, jare), oves (ozimni, jari), pira (ozimna, jara), proso, pšenica (ozimna, jara), rž (ozimna, jara), sirek, soržica (ozimna, jara), trda pšenica (ozimna, jara), tritikala (ozimna, jara)
KORUZA	koruza za zrnje, koruza za silažo, sladka koruza
TRAVE IN TRAVNO DETELJNE MEŠANICE	trave, travno deteljne mešanice, trave za pridelavo semena,
ZELENJADNICE	bob, blitva, brokoli, cvetača, čebula, česen, čičerika, drobnjak, endivija, feferoni, fižol, hren, jajčevci oziroma melancani, kardij, kitajsko zelje, kolerabica, korenje, kumare, leča, lubenice, melone oziroma dinije, mešana raba (zelenjadnice, poljščine, dišavnice, zdravilna zelišča), motovilec, navadna buča, ohrovt (brstični, glavni, listnati), paprika, paradižnik, pastinak, peteršilj, por, radič, rdeča pesa, redkvica, repa, rukola, regrat, sladki komarček, sladki krompir, solata, šalotka, špinača, topinambur, vrtna buča oziroma bučke, vrtna kreša, zelena, zelje, zimski luk, zelenjadnice
JAGODA	
NJIVSKA ZELIŠČA	
OSTALE KMETIJSKE RASTLINE	abesinska gizotija, aleksandrijska detelja, bela gorjušica, detelja, deteljno travne mešanice, druge rastline za krmno na njivah, facelija, grah, grahor, grašica (ozimna, jara), inkarnatka, konoplja, krmna ogrščica (ozimna, jara), krmna pesa, krmna repa, krmna repica (ozimna, jara) krmni bob, krmni grah (ozimni, jari), krmni ohrovt, krmni radič, krmni sirek, krmno korenje, krompir, lan, lucerna, navadna nokota, oljna buča, oljna ogrščica (ozimna, jara), oljna redkev, oljna repica, perzijska detelja, podzemna koleraba, rjava indijska gorčica, riček, sladkorna pesa, soja, sončnice, sudanska trava, volčji bob, vrtni mak (ozimni, jari)

Z upravnim pregledom se preveri zasnova kolobarja (za vsako poljino) z programom aktivnosti, ustreznost skupine kmetijskih rastlin za kolobar z zbirno vlogo, letno sledenje vrstenja koruze ter ustreznost kolobarja po petih letih izvajanja obvezne zahteve POZ_KOL prav tako z zbirnimi vlogami.

Za upravni pregled se uporabijo RKG, zbirna vloga, program aktivnosti, podatki o GERK-ih.

S pregledom na kraju samem se izvedejo popis dejanskega stanja površin, popis kmetijske rastline oziroma skupine kmetijskih rastlin na površini ter pregled vseh evidenc o delovnih opravilih ter evidenc povezanih z uporabo gnojil in FFS (**PRILOGA 3**).

3.1.2 Tehnološka navodila za izvedbo zahteve

Prezimni posevek, za katerega se v tekočem letu pridobi plačilo (npr., v okviru izbirne zahteve »Ozelenitev njivskih površin«) se v naslednjem letu lahko vključi v obvezno zahtevo »petletni kolobar«, vendar **do plačila za to zahtevo v tem letu ni upravičen**. Pogoji glede kolobarjenja so izpolnjeni.

PRIMER: če smo vključeni v zahtevi POZ_KOL in POZ_ZEL, bomo pri ozimni pšenici v eni rastni sezoni lahko uveljavljali plačilo samo za eno od obeh zahtev.

Upoštevati moramo, da se površine vključene v posamezno zahtevo v koledarskem letu lahko spreminjajo za največ 10 odstotkov (povečanje, zmanjšanje) glede na vstopno leto v zahtevo.

PRIMER: če smo v vstopnem letu imeli 3 ha, za katere smo uveljavljali zahtevo »Ozelenitev njivskih površin«, moramo v petletnem obdobju zagotoviti izvajanje te zahteve na vsaj 2,7 ha vsako leto.

Ko vemo katere obveznosti moramo izpolnjevati se pri načrtovanju kolobarja osredotočimo na zahteve kmetijske proizvodnje na kmetiji, na razpoložljiva zemljišča, ki jih obdelujemo, njihove lastnosti, na zahteve kmetijskih rastlin, ki jih želimo pridelovati in na trg kamor pridelke prodajamo.

Kmetijske rastline imajo različne potrebe po hrani, vodi, sončni osvetlitvi, talnih tipih itd. Za strokovno pravilno sestavljen kolobar moramo poznati tako zahteve rastlin, ki jih želimo uvrstiti v kolobar na njivi kot klimatske razmere in lastnosti tal.

PRIMER: Ječmen, detelje, lucerne, grah, pesa, lan, sončnice ter ajda se ne prenašajo same za sabo, zato si lahko sledijo na isti njivi le vsakih nekaj let. Pesa in njene sorodnice, npr. blitva, špinača, ajda naj si sledijo na 3–4 leta. Enako velja za zelje in rastline v sorodu z njim kot so: cvetača, podzemna koleraba, gorjušica, krmni ohrovt, itd.

Rastline imajo različne zahteve glede pH tal. Nevtralna ter rahlo kislata tla (pH = 6–7) in bazična tla (pH nad 7) imajo rade širokolistne rastline. Npr. krompirju ugaja pH tal 6 in ponovna vrnitev na isto njivo po 3 – 4 letih. Pesa in lucerna zahtevata nevtralna do slabo bazična tla (pH 6,5 –7). Trave – mednje spadajo tudi žita, koruza in sirki – zelo dobro uspevajo pri pH 5,5 – 6,5.

Praha je lahko del kolobarja, ampak na zemljiščih kjer se izvaja, moramo preprečevati razvoj plevelov ter njihovo semenitev. Prav tako moramo na njivah sproti odstranjevati invazivne plevelce. Razvoj lahko preprečujemo z mehanskimi ukrepi (mulčenje, košnja itd.). Kemično zatiranje uporabimo samo v pogojih, kjer z mehanskim ne moramo ustrezno preprečiti razvoja plevelov.

Setev rastlin izvajamo glede na njihove biološke zahteve ob upoštevanju vremenskih razmer. V primeru spreminjanja obstoječega kolobarja na enem ali večih GERK-ih ali poljinah moramo spremeniti in prilagoditi tudi z njimi povezane gnojilne načrte. Spremenjeni kolobar mora

ustrezati vsaj minimalnim obveznostim iz zahteve. Če je do spremembe prišlo po vnosu zbirne vloge, moramo spremembo zavesti tudi v zbirni vlogi.

V primeru propada dela ali celotnega glavnega posevka zaradi višje sile je potrebno pisno obveščanje pristojnega organa, t.j. Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljevanju agencija) v 15 delovnih dneh od datuma, ko je to mogoče. Priložiti morate ustrezna dokazila in kopijo evidenc o delovnih opravilih.

Zahtevo lahko kombiniramo z operacijo **Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija**. V tem primeru za setev uporabimo seme avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (**PRILOGA 5**) ter upoštevamo obveznosti iz zahtev GEN_SOR in GEN_SEME;

Priporočila

Priporočamo, da se pri sestavi kolobarja posvetujete s kmetijskimi svetovalci.

- Priporočamo razširitev kolobarja ter vključevanje glavnih posevkov, ki si niso botanično sorodni (npr. v kolobar, kjer prevladujejo trave vključujemo križnice, stročnice, buče itd.). Žita, trave in koruza spadajo v isto botanično družino trav in so med seboj sorodne;
- priporoča se, da poskušamo morebitne obveznosti iz diverzifikacije in PEP zadostiti z enako rastlino. Pri tem moramo kot glavne posevke uporabiti rastline iz seznama dovoljenih v PEP. V primeru setve beljakovinskih rastlin lahko pridobimo tudi proizvodno vezano podporo;
- po pravilu glavnega posevka njiv ne puščamo praznih oziroma preprečujemo razvoj plevelov. Na zapuščenih njivah se po pravilu glavne kulture razmnožijo pleveli, ki so lahko gostitelji številnih boleznih in škodljivcev rastlin. Hroščki iz rodu pokalic sredi poletja odlagajo jajčeca na zanemarjene njive ali oslABLJENA deteljišča, njihove ličinke (strune) pa delajo potem težave kar nekaj let. Zato se priporoča, da so poleti njive posejane s kulturami, ki tla dobro prekrijejo, prenašajo vročino in zahtevajo tudi manj vlage;
- zaradi pogostejših suš je pri izbiri sort potrebno upoštevati tudi rastne razmere pridelovanja (klimatske in talne razmere), dolžino rastne dobe posevka, način uporabe, kakovost semena, odpornost na škodljive organizme ter tolerantnost na sušo. Na sušne razmere se lahko prilagodimo in škodo do določene mere omilimo tudi z izvajanjem nekaterih agrotehničnih ukrepov;
- **priporočamo uporabo ustrezno certificiranega semena!**

ZELENJADARSTVO

Pridelava zelenjadnic je intenzivna panoga kjer imajo agrotehnični ukrepi vpliv tako na rodovitnost kot na strukturo tal. Strokovno utemeljeno gnojenje, vzdrževanje organske snovi v tleh nad štiri odstotke in kolobar so osnovni ukrepi, brez katerih pridelava zelenjave na posamezni površini dolgoročno ni mogoča. Pri KMG, ki bodo podala zahtevek za izplačilo proizvodno vezanih plačil iz naslova podpora za zelenjadnice, je smiselno kolobar zasnovati tako, da bodo zelenjadnice na isti površini vsaj od 7. maja do vključno 30. septembra.

Potrebno je preveriti, ali mora KMG izpolnjevati tudi zahteve za izvajanje kmetijskih praks iz naslova zelene komponente. Izvajanje diverzifikacije kmetijskih rastlin v praksi ni težava, razen na ozko specializiranih kmetijah. Zagotavljanje površin z ekološkim pomenom pa je pri načrtovanju kolobarja, ki bo tudi ekonomsko sprejemljiv, zahtevno. Šele nato v posameznih letih določimo površine, kjer bomo pridelovali posamezne zelenjadnice tako, da bo kolobar ustrezal strokovnim merilom in strukturi prodaje.

Priporočila:

Osnovna zahteva POZ_KOL (3 različne rastline v petih letih kot glavne rastline) ne zadošča za trajno, stabilno pridelavo zelenjadnic. Priporočljivo je razširiti kolobar.

Pri vrstjenju zelenjadnic je potrebno upoštevati pripadnost posamezne rastline botanični družini. To na KMG pomeni, da na isti površini ponovno pridelujemo zelenjadnico (ali drugo rastlino) iz iste botanične družine čim kasneje. Najkrajši priporočeni razmak je v povprečju tri leta, vendar pa imajo različne botanične družine različne zahteve. Pri načrtovanju kolobarja moramo upoštevati, da so tudi naknadni posevki člen kolobarja.

Posledice ozkega kolobarja so lahko močan pojav ogorčic (nematod), ki je značilen tudi za pokrite površine, razvoj talnih glivičnih in bakterijskih obolenj (padavica), močnejši pojav škodljivcev in bolezni listov, stebel, porušena struktura zemlje s tem pa poslabšan vodno zračni režim, pojav zasoljenosti tal (visok EC), itd.

Slika 1: Zrnate stročnice so lahko zanimiv kolobarni člen
(avtor slike: Aleš Kolmanič, KIS)

Preglednica 2: Osnovne botanične družine, v katere uvrščamo zelenjadnice

Botanična družina	Rastline	Priporočeni razmak	Priporočeni predposevki
Metuljnice (Fabaceae)	Del botanične družine metuljnic so stročnice : fižol, grah, bob, leča, čičerika, soja. Med rastlinami za zeleni podor oz. druge ozelenitve pa so še: enoletne in večletne detelje, inkarnatka, nokota, lucerna, volčji bob, grahor, grašica...	vsaj 5 – 6 let	Paradižnik, paprika, kapusnice, koblunice
Križnice (Brassicaceae)	kapusnice : zelje (belo in rdeče), cvetača, ohrovt (brstični, glavni, listnati), kolerabica, brokoli, kitajski kapus, krmni ohrovt; korenovke oz. gomoljnice : redkev, redkvica, repa, podzemna koleraba, hren; solatnice : vrtna kreša, rukola; rastline za zeleni podor oz. druge ozelenitve : prezimne ogrščica (oljna, krmna...), repica, in neprezimne: bela gorjušica, oljna redkev, rjava indijska gorčica, riček...	vsaj 4 leta	Stročnice, žita, zgodnji krompir
Razhudnikovke (Solanaceae)	Paradižnik, paprika, jajčevac in krompir (opomba: topinambur in sladki krompir ali batata nista v tej botanični družini)	vsaj 2 leti	Stročnice, metuljnice, koblunice, DTM
Koblunice (Apiaceae)	Korenček, peteršilj, zelena, pastinak, sladki komarček in zelišča: koper, koprc, komarček, kumina, janež, luštrek, koriander...	3 – 5 let	Stročnice, metuljnice, kapusnice, žita, solata, zgodnji krompir (samo za sladki komarček)
Lobodovke (špinačnice) (Chenopodiaceae)	Blitva ali mangold, špinača in rdeča pesa, krmna pesa, sladkorna pesa, kvinoja in vrtna loboda (novozelandska špinača, jagodna špinača nista del te družine)	vsaj 4 leta (3 – 5 let)	Plodovke, kapusnice, stročnice
Košarice (Compositae)	Solata, radič, endivija, artičoka, kardij, črni koren, regrat, topinambur, zelišča: pehtran, kamilica	vsaj 2 leti, 3 – 5 let	Kapusnice, krompir, paradižnik, paprika, stročnice
Bučnice (Cucurbitaceae)	Kumara, bučka, buča, lubenica, melona, čajota	3– 4 leta	Stročnice, por, detelje, DTM, žita, kapusnice
Lilijevke (čebulnice) (Liliaceae)	Čebula, česen, šalotka, por, zimski (stoletni) luk, špargelj, zelišča: kitajski drobnjak, drobnjak	vsaj 4 leta (šparglji 5 let) bolje: 5 – 7 let	Žita, lucerna, solata, križnice, stročnice (razen za por), za por še: endivija, jagode, motovilec, črni koren, špinača.
Špajkovke (Valerianaceae)	Motovilec, baldrijan	vsaj 3 leta	Čebulnice in korenovke
Trave: (Poaceae)	Sladka koroza, rastline za zeleni podor oz. druge ozelenitve oziroma poljščine: trave, žita	vsaj 2 leti	Korenovke, bučnice, krompir
Azoaceje (Aizoaceae)	Novozelandska špinača	vsaj 3 leta	Ni znano
Dresnovke (Poligonaceae)	Rabarbara	vsaj 5 let	
Slakovke (Convolvulaceae)	Sladki krompir (batata)	vsaj 4 leta	Žita, stročnice in metuljnice, razhudnikovke

3.1.3 Primeri kolobarjev

V praksi srečujemo veliko modelov kolobarja, lahko bi trdili, da ima lahko vsako KMG svoj model kolobarja. Navedeni primeri niso edina možnost vrstenja poljščin in zelenjadnic. Namenjeni so kot praktični primeri pomoči pri razumevanju zahtev kolobarja pri obvezni zahtevi »POZ_KOL«.

1. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Koruza	
2. LETO	Ozimna pšenica	
3.LETO	Koruza	
4 LETO	Ozimni ječmen	
5 LETO	Koruza	

V smislu izpolnjevanja zahteve POZ_KOL je navedeni primer kolobarja ustrezen. Ni pa najbolj priporočljiv s stališča dobre kmetijske prakse. Kjer razmere dopuščajo, priporočamo širše kolobarje.

2. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Koruza	
2. LETO	Tritikala	
3.LETO	Koruza	
4 LETO	TDM	
5 LETO	Koruza	

V smislu izpolnjevanja zahteve POZ_KOL je navedeni primer kolobarja ustrezen. Ni pa najbolj priporočljiv s stališča dobre kmetijske prakse. Kljub vključitvi TDM je kolobar sestavljen večinoma iz rastlin, ki so si med seboj sorodne. Kjer razmere dopuščajo, priporočamo širše kolobarje.

3. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL in POZ_NEP)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Zgodnji krompir	<i>aleksandrijska detelja</i>
2. LETO	Koruza	
3.LETO	Ozimni ječmen	
4 LETO	Krompir	
5 LETO	Oljna ogrščica	<i>ajda</i>

Navedeni primer petletnega kolobarja izpolnjuje zahteve POZ_KOL. V prvem ter petem letu lahko KMG na tem GERK-u ali poljini uveljavlja plačilo za izvajanje zahteve POZ_NEP.

4. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL in POZ_NEP)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Ozimna pšenica	<i>facelija</i>
2. LETO	Krmni grah	<i>radič</i>
3.LETO	Jari ječmen	<i>bela gorjušica</i>
4 LETO	Koruza	
5 LETO	Tritikala	<i>facelija</i>

Navedeni primer petletnega kolobarja izpolnjuje zahteve POZ_KOL. V prvem, tretjem ter petem letu lahko KMG na tem GERK-u ali poljini uveljavlja plačilo za izvajanje zahteve POZ_NEP.

5. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL in POZ_ZEL)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Ozimna pšenica	<i>TDM</i>
2. LETO	Koruza	
3.LETO	Ozimni ječmen	<i>TDM</i>
4 LETO	Koruza	
5 LETO	Ozimni ječmen	<i>TDM</i>

Navedeni primer petletnega kolobarja izpolnjuje zahteve POZ_KOL. V okviru POZ_KOL se lahko v prvem letu dobi plačilo za pšenico ter v okviru POZ_ZEL za prezimni posevek. V drugem letu lahko pridobi plačilo v okviru POZ_KOL za koruzo ter POZ_ZEL za ječmen. V tretjem letu ne more pridobiti plačila POZ_KOL za ječmen, ker je v drugem letu uveljavljal plačilo za POZ_ZEL, lahko pa pridobi plačilo za POZ_ZEL za prezimni posevek. V četrtem letu lahko uveljavlja plačilo POZ_KOL za koruzo ter POZ_ZEL za ječmen. V petem letu lahko uveljavlja samo plačilo POZ_ZEL za prezimni posevek.

Kolobar ni najbolj priporočljiv s stališča dobre kmetijske prakse, saj so v kolobar vključene same trave z zelo omejeno prisotnostjo detelj v TDM. Prav tako pridejo na isto mesto TDM prepogosto če hočemo zagotoviti dovolj širok kolobar za metuljnice.

6. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL in POZ_ZEL)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Lucerna	
2. LETO	Lucerna	
3.LETO	Lucerna	
4 LETO	Koruza	
5 LETO	Ozimna pšenica	<i>TDM</i>

Navedeni primer petletnega kolobarja izpolnjuje zahteve POZ_KOL in POZ_ZEL. V prvem, drugem in tretjem letu KMG pridobi plačilo za POZ_KOL. Lucerna v teh letih ne more biti vključena v POZ_ZEL. Za koruzo lahko v četrtem letu pridobi plačilo za POZ_KOL ter POZ_ZEL za pšenico. V petem letu se lahko pridobi plačilo POZ_ZEL za TDM.

7. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL in POZ_ZEL)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Pšenica	
2. LETO	Ozimni ječmen	
3.LETO	Oljna ogrščica	<i>TDM</i>
4 LETO	Koruza	
5 LETO	Ozimna pšenica	<i>Ozimni ječmen</i>

Navedeni kolobar izpolnjuje pogoje POZ_KOL. Glede plačil lahko KMG v prvem letu za pšenico pridobi plačilo za POZ_KOL ter za ječmen POZ_ZEL. V drugem letu za ječmen, ki je bil v letu vključen v POZ_ZEL, ne more pridobiti plačila za POZ_KOL, lahko pa pridobi plačilo POZ_ZEL za oljno ogrščico. V tretjem letu za oljno ogrščico, ki je vključena v POZ_ZEL, ne more pridobiti plačila za POZ_KOL, lahko pa pridobi plačilo POZ_ZEL za TDM. V četrtem letu za koruzo lahko pridobi

plačilo za POZ_KOL, za pšenico pa za POZ_ZEL. V petem letu za pšenico ne more pridobiti plačila za POZ_KOL, lahko pa pridobi npr. plačilo za ječmen za POZ_ZEL če bi ga posejali v jeseni.

8. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL in POZ_ZEL)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Pšenica	<i>TDM</i>
2. LETO	Sirek	
3. LETO	Ozimni ječmen	<i>Črna detelja</i>
4 LETO	Črna detelja	
5 LETO	Črna detelja	

Navedeni kolobar izpolnjuje pogoje POZ_KOL in je primeren za živinorejsko kmetijo na lahkih tleh.

Glede plačil lahko v prvem letu KMG za pšenico pridobi plačilo za POZ_KOL ter za ozelenitev POZ_ZEL. V drugem letu lahko pridobi plačilo POZ_KOL za sirek ter POZ_ZEL za ozimni ječmen. V tretjem letu za ozimni ječmen ne more pridobiti plačila za POZ_KOL, lahko pa pridobi plačilo za črno deteljo za POZ_ZEL. V četrtem in petem letu lahko za črno deteljo pridobi plačilo za POZ_KOL. Črna detelja v teh letih ne more biti vključena v zahtevo POZ_ZEL.

Slika 2: Krmni sirek je lahko zanimiva alternativna poljščina
(avtor slike: Janko Verbič, KIS)

Preglednica 3: Primer kolobarja za poljedelsko kmetijo, ki obdeluje 7,74 ha ornih površin na 12 GERK-ih

GERK	Površina (ha)	Leto 1		Leto 2		Leto 3		Leto 4		Leto 5	
		<i>glavni posevek</i>	<i>naknadni posevek</i>	<i>glavni posevek</i>	<i>naknadni posevek</i>	<i>glavni posevek</i>	<i>naknadni posevek</i>	<i>glavni posevek</i>	<i>naknadni posevek</i>	<i>glavni posevek</i>	<i>naknadni posevek</i>
1	0,68	koruza		pšenica		oljna ogrščica	ajda	koruza		pšenica	
2	0,19	pšenica		oljna ogrščica	ajda	koruza		pšenica	DTM	krompir	
3	0,15	pšenica	DTM	koruza	rž podor	krompir		pšenica		oljna ogrščica	
4	0,21	krompir		pšenica		ozimni ječmen		oljna ogrščica	DTM	koruza	
5	0,71	koruza		pšenica		oljna ogrščica	DTM	koruza		pšenica	
6	1,08	pšenica		oljna ogrščica		koruza		krompir		pšenica	
7	0,95	koruza		pšenica	DTM	koruza		pšenica	DTM	krompir	
8	2,69	pšenica		koruza		pšenica		oljna ogrščica	DTM	koruza	
9	0,28	koruza		pšenica	DTM	krompir		pšenica		oljna ogrščica	
10	0,48	koruza		pšenica		oljna ogrščica	DTM	koruza		pšenica	
12	0,32	koruza		pšenica		ozimni ječmen		oljna ogrščica	DTM	koruza	
skupaj	7,74										
		Diverzifikacija		Diverzifikacija		Diverzifikacija		Diverzifikacija		Diverzifikacija	
		ni potrebno		ni potrebno		ni potrebno		ni potrebno		ni potrebno	
		PEP		PEP		PEP		PEP		PEP	
		ni potrebno		ni potrebno		ni potrebno		ni potrebno		ni potrebno	

KOMENTAR:

Kmetija obdeluje 12 GERK-ov, skupno 7,74 ha orne površine. Ker ima manj kot 10 ha ornih površin, kmetiji ni potrebno izvajati kmetijskih praks, ki ugodno vplivajo na podnebje in okolje, »Diverzifikacije« ter »Površine z ekološkim pomenom (PEP)« iz Uredbe o shemah neposrednih plačil. Glavne posevke predstavljajo KORUZA, PŠENICA, OZIMNI JEČMEN, OLJNA OGRŠČICA ter KROMPIR. KMG iz KOPOP izvaja obvezni zahtevi POZ_KOL in POZ_NMIN, in ker se nahaja na prispevnih območjih vodnih teles površinskih voda in vodnih teles podzemne vode iz NUV, tudi obvezni zahtevi VOD_ZEL in VOD_FFSV. Kmetija v prvem letu izvaja zahtevo VOD_ZEL na 5,5 ha. V naslednjih letih se lahko obseg površin, vključenih v to zahtevo, med posameznimi leti spreminja za največ 10 % glede na prvo leto.

Preglednica 4: Primer kolobarja za poljedelsko-živinorejsko kmetijo, ki obdeluje 35,38 ha ornih površin na 13 GERK-ih

GERK	Površina (ha)	Leto 1		Leto 2		Leto 3		Leto 4		Leto 5	
		glavni posevek	naknadni posevek	glavni posevek	naknadni posevek	glavni posevek	naknadni posevek	glavni posevek	naknadni posevek	glavni posevek	naknadni posevek
1	0,49	koruza		oljna ogrščica		pšenica	DTM	koruza		pšenica	
2	5,28	koruza		pšenica	DTM	koruza		pšenica		oljna ogrščica	
3	0,2	pšenica		oljna ogrščica	DTM	koruza		pšenica		črna detelja	
4	1,17	koruza		oljna ogrščica	DTM	koruza		pšenica		oljna ogrščica	
5	0,43	koruza		pšenica	DTM	koruza		tritikala		črna detelja	
6	12,68	pšenica		oljna ogrščica	DTM	koruza		pšenica	DTM	koruza	
7	3,07	pšenica	DTM	koruza		pšenica	DTM	koruza		tritikala	
8	0,44	pšenica		oljna ogrščica	DTM	koruza		pšenica	DTM	koruza	
9	5,74	črna detelja		črna detelja		tritikala	DTM	koruza		pšenica	
10	0,35	pšenica	DTM	koruza		pšenica	DTM	koruza		tritikala	
11	3	pšenica	DTM	koruza		črna detelja		črna detelja		pšenica	
12	1,95	pšenica	DTM	koruza		pšenica		oljna ogrščica		črna detelja	
13	0,58	pšenica	DTM	koruza		pšenica		oljna ogrščica		pšenica	
skupaj	35,38										
		Diverzifikacija		Diverzifikacija		Diverzifikacija		Diverzifikacija		Diverzifikacija	
Poljščine vključene v kolobar:		pšenica	22,27 ha	pšenica	5,71 ha	koruza	20,02 ha	pšenica	19,77 ha	oljna ogrščica	6,45 ha
		koruza	7,37 ha	koruza	8,95 ha	pšenica	6,44 ha	tritikala	0,43 ha	koruza	13,12 ha
				oljna ogrščica	14,98 ha	tritikala	5,74 ha	koruza	9,65 ha	tritikala	3,42 ha
		črna detelja	5,74 ha	črna detelja	5,74 ha	črna detelja	3,00 ha	oljna ogrščica	2,53 ha	pšenica	9,81 ha
		črna detelja	3,0 ha	črna detelja	2,58 ha						
PEP min 2,52 ha		PEP		PEP		PEP		PEP		PEP	
		črna detelja	5,74 ha	črna detelja	5,74 ha	črna detelja	3 ha	črna detelja	3 ha	črna detelja	2,58 ha

KOMENTAR:

Kmetija obdeluje 13 GERK-ov, skupno 35,38 ha orne površine. Ker presega mejo 30 ha orne površine mora izvajati »Diverzifikacijo« ter »PEP« iz Uredbe o neposrednih plačilih. Glavne posevke predstavljajo KORUZA, PŠENICA, OLJNA OGRŠČICA, TRITIKALA IN ČRNA DETELJA. KMG izvaja zahteve POZ_KOL, POZ_NMIN ter POZ_ZEL. Diverzifikacija zahteva vsaj 3 glavne posevke v koledarskem letu, pri katerih je ena lahko na največ 75 %, druga na vsaj 20 % in tretja in naslednja na vsaj 5 % ornih površin. V priloženem kolobarju smo zadostili tem pogojem. Tako npr. v prvem letu pridelujemo pšenico na 62,94 % površin, koruzo na 20,83 % ter črno deteljo na 16,22 %. PEP zahteva vsaj 5 % površin letno, zato moramo za PEP nameniti 1,77 ha površin. Ker smo se odločili, da bomo površine posejali z črno deteljo moramo 1,77 ha deliti z 0,7. Tako je naša letna obveznost iz PEP 2,53 ha. S setvijo črne detelje kot glavnega posevka zadostimo obema obveznostnima. Kolobar ustreza obveznostim POZ_KOL, dodatno KMG na vseh površinah izvaja ozelenitev v vseh letih in kolobar ustreza zahtevam POZ_ZEL.

Preglednica 5: Primeri kolobarjev glede na način pridelave zelenjave

Način pridelave:	leto 1		leto 2		leto 3		leto 4		leto 5	
na prostem	zgodnji krompir	radič	žito kot podorina	cvetača	bučke	endivja	zgodnji krompir	zelje	čebula	
	zgodnje zelje	radič	krompir	česen	česen	endivja	solata	zelje	paprika	
	zgodnji krompir	ohrovt	melone		solata	rdeča pesa	zgodnje zelje	endivja	zgodnji krompir	
	zgodnji krompir	nizki fižol	zgodnje zelje	radič	kumara		čebula		korenje	
	zgodnji krompir	endivja	zgodnje zelje	radič	zgodnji krompir	endivja	solata	zelje	zgodnji krompir	endivja
	česen	radič	zelena	podor	zgodnji krompir	jagoda	jagoda		jagoda	
	čebula	zelje	solata	rdeča pesa	melone/ lubenice		solata	zelje	bučke	
	čebula	podzemna koleraba	solata	stročji fižol	zelje	česen	česen	endivja	solata	stročji fižol
v zavarovanem prostoru	solata	paprika	kumara	motovilec	paradižnik		solata	paprika	kumara	motovilec
	solata	paprika	melona		solata	paprika	melona		solata	paradižnik
	paprika		solata	paradižnik	paprika		solata	paradižnik	paprika	
	solata	kumara	paradižnik		solata	kumara	paradižnik		solata	kumara
poljedelsko zelenjadarski kolobar	pšenica	česen	česen	ječmen	ječmen	radič	krompir		koruza	
	koruza		zgodnje zelje	radič	krompir	ječmen	ječmen	endivja	koruza (zamenjava)	
	ječmen	radič	solata	jagode	jagode		jagode		krompir	
	ječmen	endivja	paprika		kumare		ječmen	endivja	paprika	

3.1.4 Primeri napak pri sestavljanju kolobarjev

1. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL in VOD_ZEL)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Koruza	
2. LETO	Oljne buče	
3.LETO	Pšenica	
4 LETO	Soja	
5 LETO	Pšenica	

Kolobar ustreza zahtevi POZ_KOL, in vsaj teoretično ne ustreza za VOD_ZEL ker KMG v prvem in tretjem letu ne izvaja prezimne ozelenitve. Vendar bi za oceno morebitne kršitve morali preveriti kolobar na celotni KMG, če je vsako leto obseg površin namenjenih VOD_ZEL enak površinam v vstopnem letu (dovoljeno odstopanje 10 %)

2. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL, VOD_NEP in VOD_ZEL)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Krompir	
2. LETO	Ječmen	<i>facelija</i>
3.LETO	Koruza	
4 LETO	Pšenica	<i>bela gorjušica</i>
5 LETO	Koruza	

Kolobar ustreza za POZ_KOL in za VOD_NEP za obseg površin v letu 2 in 4, in vsaj teoretično ne ustreza za VOD_ZEL v drugem in četrtem letu, vendar bi za oceno morebitne kršitve morali preveriti kolobar na celotni KMG, če je vsako leto obseg površin namenjenih VOD_ZEL enak površinam v vstopnem letu (dovoljeno odstopanje 10 %)

3. KOLOBAR (kmetija izvaja POZ_KOL)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Pšenica	
2. LETO	Ječmen	<i>inkarnatka</i>
3.LETO	Koruza	
4 LETO	Pšenica	
5 LETO	Ječmen	

Kolobar ne ustreza zahtevi POZ_KOL ker so žita prisotna v kolobarju več kot trikrat v petih letih

3.2 OBVEZNA ZAHTEVA POZ_NMIN: Nmin ANALIZA

V okviru obvezne zahteve POZ_NMIN se pred dognojevanjem, najpozneje do 30. junija tekočega leta izdelajo hitri talni testi ali hitri rastlinski testi na vsebnost nitratnega dušika. Na podlagi rezultatov se pripravijo gnojilni nasveti za kmetijske rastline glavnega posevka v vsakem letu trajanja obveznosti.

Dušik je v tleh zelo mobilan. To še posebej velja za nitratno obliko dušika (NO_3^-), ki se v primeru, da je rastlina ne porabi, lahko izpira skozi talni profil. Zaradi tega je potrebno rastline z dušikom gnojiti v skladu z njihovimi potrebami v posameznih fazah rasti. S hitrimi talnimi in rastlinskimi testi se preprečuje prekomerno uporabo dušikovih gnojil in s tem zmanjšuje nevarnost za izpiranje in onesnaževanje podzemne vode z nitrati. Na podlagi rezultatov analize se svetuje optimalni odmerek dušika glede na dejansko stanje nitratnega dušika v tleh ali rastlinah ter glede na potrebe rastline v določeni fazi razvoja.

Zahteva NMIN ANALIZA je obvezna zahteva pri vključitvi v operacijo »Poljedelstvo in zelenjadarstvo« in se mora izvajati na vseh površinah KMG.

Izvajanje obvezne zahteve Nmin analiza ima pozitivne učinke na:

- zmanjšanje ostankov nitratov v vodi;
- zmanjšanje ostankov nitratov v tleh po spravi pridelkov in nitratov v pridelkih;
- kontrolirane vnose dušika in optimalno gnojenje z dušikom.

Zahteva POZ_NMIN:

- se mora vsako leto izvajati na vseh njivskih površinah, katerih velikost je večja ali enaka 0,1 ha;
- se **lokacija izvajanja zahteve** v obdobju trajanja obveznosti (5 let) **ne sme spreminjati**;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna. **Ne glede na to moramo upoštevati omejitve vnosa hranil iz organskih gnojil ter časovne omejitve (PRILOGA 1)**;

Višina plačila za izvajanje obvezne zahteve POZ_NMIN znaša 22,62 eura na ha letno, razen na VVO_I_DR, kjer znaša 15,77 eura na ha letno.

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati da:

- moramo vzorce za analizo **odvzeti** v skladu z navodili za odvzem vzorcev;
- se **obveznost izvajanja zahteve nanaša samo na kmetijske rastline glavnega posevka iz seznama rastlin (preglednica 7)**. Pri naknadnih posevkih ni potrebno izvajati analiz;

- moramo v predpisani **evidenci o delovnih opravilih (stran 7 in PRILOGA 3)** evidentirati datum jemanja vzorcev za analize.
- pomeni 5-letno obveznost, dovoljena odstopanja glede na površine v vstopnem letu so lahko 10 odstotkov (povečanje, zmanjšanje);
- mora KMG do 30. junija tekočega leta imeti opravljene obvezne analize ter izdelane gnojilne nasvete glede na velikost KMG–skupno površino njivskih zemljišč (preglednica 6). Obvezno število vzorcev lahko zadosti z hitrimi rastlinskimi ali talnimi testi ali kombinacijo obeh.

Preglednica 6: Obvezno število hitrih talnih ali hitrih rastlinskih testov glede na skupno površino njiv KMG

Njivska površina v ha	Potrebno število hitrih talnih ali rastlinskih testov	Njivska površina v ha	Potrebno število hitrih talnih ali rastlinskih testov
Do 3 ha	1	100 do 125 ha	13
3 do 10 ha	2	125 do 150 ha	14
10 do 20 ha	4	150 do 200 ha	15
20 do 30 ha	5	200 do 250 ha	16
30 do 40 ha	6	250 do 300 ha	17
40 do 50 ha	7	300 do 350 ha	18
50 do 60 ha	8	350 do 400 ha	19
60 do 70 ha	9	400 do 450 ha	20
70 do 80 ha	10	450 do 500 ha	21
80 do 90 ha	11	500,1 ha ali več	Za vsakih 50 ha še ena analiza zraven, rastlinski ali talni test.
90 do 100 ha	12		

Hitre teste lahko izvajajo laboratoriji, ki izvajajo kemijsko analizo tal in kmetijsko gozdarski zavodi, ki razpolagajo s potrebno opremo in aparaturami za izvedbo testov ter izvajajo kmetijsko svetovanje ali izobraževanje. Rezultate hitrih talnih testov morajo zmeraj spremljati podpisana pisna navodila o izvedbi gnojenja z dušičnimi gnojili, izdelana na podlagi rezultatov analize za rastline glavnega posevka. Na KMG je v času trajanja obveznosti potrebno hraniti rezultate hitrih nitratnih testov ter gnojilne nasvete. Na njih morajo biti razvidni razvidni podatki o datumih izdelave, kulturi in GERK-ih na katere se nanašajo.

Preglednica 7: Kmetijske rastline, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve POZ_NMIN, so:

ŽITA	ajda, amarant, bar, ječmen (ozimni, jari), kamut (ozimni, jari), mešanice žit (ozimne, jare), oves (ozimni, jari), pira (ozimna, jara), proso, pšenica (ozimna, jara), rž (ozimna, jara), sirek, soržica (ozimna, jara), trda pšenica (ozimna, jara), tritikala (ozimna, jara)
KORUZA	koruza za zrnje, koruza za silažo, sladka koruza
TRAVE IN	trave, travno deteljne mešanice, trave za pridelavo semena,

TRAVNO DETELJNE MEŠANICE	
ZELENJADNICE	bob, blitva, brokoli, cvetača, čebula, česen, čičerika, drobnjak, endivija, feferoni, fižol, hren, jajčevci oziroma melancani, kardij, kitajsko zelje, kolerabica, korenje, kumare, leča, lubenice, melone oziroma dinije, mešana raba (zelenjadnice, poljščine, dišavnice, zdravilna zelišča), motovilec, navadna buča, ohrovt (brstični, glavni, listnati), paprika, paradižnik, pastinak, peteršilj, por, radič, rdeča pesa, redkvice, repa, rukola, regrat, sladki komarček, sladki krompir, solata, šalotka, špinata, topinambur, vrtna buča oziroma bučke, vrtna kreša, zelena, zelje, zimski luk, zelenjadnice
JAGODA	
NJIVSKA ZELIŠČA	
OSTALE KMETIJSKE RASTLINE	abesinska gizotija, aleksandrijska detelja, bela gorjušica, detelja, deteljno travne mešanice, druge rastline za krmno na njivah, facelija, grah, grahor, grašica (ozimna, jara), inkarnatka, konoplja, krmna ogrščica (ozimna, jara), krmna pesa, krmna repa, krmna repica (ozimna, jara) krmni bob, krmni grah (ozimni, jari), krmni ohrovt, krmni radič, krmni sirek, krmno korenje, krompir, lan, lucerna, navadna nokota, oljna buča, oljna ogrščica (ozimna, jara), oljna redkev, oljna repica, perzijska detelja, podzemna koleraba, rjava indijska gorčica, riček, sladkorna pesa, soja, sončnice, sudanska trava, volčji bob, vrtni mak (ozimni, jari)

Za upravni pregled se uporabijo RKG, zbirna vloga, podatki o GERK-ih, evidenca VVO_I_DR ter evidenca izobraževanja.

S pregledom na kraju samem se izvedejo popis dejanskega stanja površin na kraju samem, popis kmetijske rastline oziroma skupine kmetijskih rastlin na površini, pregled vseh evidenc o delovnih opravilih ter evidenc povezanih z uporabo gnojil in FFSpregled evidenc o delovnih opravilih (**PRILOGA 3**) ter pregled obstoja rezultatov hitrih nitratnih testov in gnojilnih nasvetov, ki so jih izdelale pristojne institucije.

Rezultati hitrih nitratnih testov in gnojilnih nasvetov, ki jih upravičenec hrani na KMG, morajo vključevati datum izdelave posameznega testa in nasveta ter številko GERK-a (GERK_PID), na katerega se posamezen nanaša.

3.2.1 Tehnološka navodila za izvedbo zahteve

Za natančno izvedbo hitrega nitratnega testa moramo pravilno odvzeti vzorec tal ali rastlin. Vzorce odvajamo iz glavnih posevkov. Za hitre nitratne teste je pomembno, da vzorec odvajamo v tisti fazi rasti, ki je za oskrbo posevka z dušikom najbolj pomembna. Pri vzorčenju za talne teste moramo biti pozorni tudi, da tla v času vzorčenja niso prehladna. Npr., nizke temperature tal lahko zmanjšujejo mineralizacijo, ter tako vplivajo na natančnost analize in gnojilnega nasveta.

Ciljne vrednosti, kot podlaga za izdelavo gnojilnega nasveta so podane v **PRILOGI 2**. Priporočamo, da zahtevo izvajate na glavnih posevkih (**preglednica 8**) za katere poznamo ciljne vrednosti za dognovanje (**PRILOGA 2**)!

Preglednica 8: Optimalni čas vzorčenja in primernost hitrega nitratnega testa glede na vrsto kmetijske rastline

Kmetijska	Talni nitratni test	Okvirni	Rastlinski nitratni test	Okvirni
-----------	---------------------	---------	--------------------------	---------

rastlina		datum vzorčenja		datum vzorčenja
Ozimna žita	zgodaj spomladi v fazi razraščanja za 1. dognojevanje	15.2.–31.3.	v fazi bilčenja in kolenčenja (od 2 kolenca do začetka klasenja) za 2. dognojevanje	15.4.–15.5.
Jara žita	po setvi v fazi razraščanja za 1. dognojevanje	15.4.–30.4.	v fazi bilčenja in kolenčenja (od 2.kolenca do začetka klasenja) za 2. dognojevanje	10.5–30.5
Oljna ogrščica	na začetku vegetacije spomladi za 1. dognojevanje v stadiju zbitih popkov za drugo dognojevanje	15.2.–15.3. 1.4.–15.4.		
Koruza	v fazi 4–9 listov, ko so rastline visoke 30 do približno 50 cm	20.5.–30.6.		
Oljne buče	do prekritja vrst	1.6.–20.6.		
Sončnice	ko so 10–15 cm visoke	20.5.–20.6.		
Krompir	pred dognojevanjem	15.4.–15.6.		
Vrtnine	pred dognojevanjem	PRILOGA 2		

Navodila za odvzem vzorcev za analizo:

1. Hitri talni test:

- Vzorce vzamemo nekaj dni pred pričakovanim dognojevanjem. Ne vzorčimo zamrznjenih tal, premokrih tal po padavinah ter tal po opravljenem gnojenju;
- vzorec tal za potrebe izvedbe zahteve moramo odvzeti iz obdelovalnega (ornega) sloja tal (do 30 cm). Za odvzem uporabimo sondo;
- vzorce odvezamemo na enakomerni globini na čim več mestih (vsaj 25) po celotni površini njive;
- celoten vzorec moramo takoj po odvzemu shraniti na hladno (hladilna torba), ter ga čim prej dostaviti v laboratorij ali do kmetijskega svetovalca;
- vzorec označimo z podatki (ime parcele, številka GERK-a in kultura ki raste na zemljišču).

2. Hitri rastlinski test:

- na njivi izpulimo približno 30 povprečno razvitih šopov pšenice, odberemo normalno razvite rastline ter jim odrežemo korenine;
- vzorce rastlin jemljemo zjutraj ali zgodaj dopoldan. Ne vzorčimo po deževju ali v vetrovnem vremenu;
- rastline takoj po odvzemu damo v vrečko in shranimo na hladno (hladilna torba) ter čim prej dostavimo v laboratorij ali do kmetijskega svetovalca;

- vzorec označimo z podatki (ime parcele, številka GERK-a in kultura ki raste na zemljišču);
- vzorčenje in analizo po potrebi čez 10 dni ponovimo, da točno določimo čas za dognojevanje.

Meritve nitratnega dušika zgodaj spomladi v zgornjem sloju tal v slovenskih razmerah skozi vsa leta kažejo nizko vsebnost nitrata v zgornjem sloju tal (padavine čez zimo in izpiranje nitrata v spodnje plasti tal, hladna tla in izostanek mineralizacije). Zato priporočamo, da se zgodnje spomladansko dognojevanje ozimnih žit in oljne ogrščice opravi na vseh posevkih in osnovno gnojenje jarih žit brez nitratnega testa. Za preverjanje potreb po dognojevanju pri žitih priporočamo rastlinski nitratni test v fazi od 2. kolenca do začetka klasenja.

Pri okopavinah in vrtninah vzamemo vzorec tal tik pred dognojevanjem in ne zgodaj spomladi, mesec ali dva pred setvijo.

Slika 3: Vzorec moramo odvzeti v primerni fazi rasti ter na pravilen način
(avtor slike: Robert Leskovšiel, KIS)

3.3 IZBIRNA ZAHTEVA POZ_NIZI: GNOJENJE Z ORGANSKIMI GNOJILI Z NIZKIMI IZPUSTI V ZRAK

Pri običajnem gnojenju s tekočimi organskimi gnojili (gnojevka, gnojnica) s cisternami z razpršilno ploščo prihaja do velikih izpustov amonijaka in obremenjevanja okolja s smradom. V Sloveniji prispeva kmetijstvo preko 95 odstotkov izpustov amonijaka. Od tega se 43 odstotkov amonijaka sprosti v zrak ob gnojenju z živinskimi gnojili. Izpusti amonijaka povzročajo tudi posredne izpuste toplogrednega diduškovega oksida. Smrad, ki se sprosti pri gnojenju z živinskimi gnojili, je moteč za okoliško prebivalstvo in med pogostejšimi vzroki konfliktov na slovenskem podeželju. Amonijak tudi škoduje zdravju ljudi. Na zdravje vpliva prek tvorbe drobnih prašnih delcev, ki škodujejo dihalom in povzročajo bolezni obtočil. Poleg tega se amonijak odlaga v naravne ekosisteme in povzroča njihovo evtrofikacijo, t.j. spreminjanje vodnih in kopenskih ekosistemov zaradi vnosa dušika. Amonijak posredno učinkuje tudi na podnebne spremembe.

Za zmanjšanje negativnih vplivov na okolje so na voljo agrotehnični postopki (kmetijska mehanizacija), ki te negativne izpuste zmanjšajo. Uporaba teh tehničnih postopkov oziroma mehanizacije je temelj za izvajanje izbirne zahteve POZ_NIZI.

Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak ima pozitivne učinke na:

- zmanjšanje izpustov amonijaka in posledično na zmanjšanje evtrofikacije naravnega okolja;
- zmanjševanje obremenjevanja okolja s smradom pri gnojenju z živinskimi gnojili;
- izboljšanje učinkovitosti kroženja dušika v kmetijstvu in posledično zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov (diduškovega oksida);
- spodbujanje mikrobne aktivnosti v tleh;
- zmanjšanje uporabe mineralnih dušikovih gnojil.

Preglednica 9: Učinkovitost različnih načinov gnojenja s tekočimi organskimi gnojili glede zmanjšanja izpustov amonijaka (vir: UN/ECE, 2000)

Način gnojenja	Zmanjšanje izpustov v primerjavi z gnojenjem z razpršilno ploščo
Nanašanje v pasovih – vlečene cevi	30 – 35 %
Nanašanje v pasovih – vlečene sani	30 – 60 %
Plitvo vbrizgavanje – odprte reže	70 %
Plitvo vbrizgavanje z zapiranjem rež	80 %
Globoko vbrizgavanje	90 %

Izbirna zahteva POZ_NIZI pomeni nanos tekočih organskih gnojil z napravo za direkten vnos ali napravo za nanos neposredno na površino tal. V primeru nanosa gnojil na površino tal pred setvijo je potrebna takojšnja zadelava v tla. **Nanos na površino tal** pomeni **raztros tekočih organskih gnojil skozi vlečene cevi** ali **vlečene sani**, ki se vlečejo po tleh. Gnojenje neposredno pred setvijo pomeni, da od zadelave v tla do setve ne sme preteči več kot sedem

koledarskih dni. **Takojšnja zadelava v tla** pomeni zadelavo najpozneje naslednji dan. Zahteva se mora na opisan način izvajati ves čas trajanja obveznosti.

KMG ni omejeno z naborom gnojil in lahko uporablja tudi druga organska in mineralna gnojila. Vendar, če se vključi v zahtevo, mora s tekočimi organskimi gnojili pognojiti vsaj enkrat na leto celotnem GERK-u, kjer uveljavlja zahtevo. Vsakič ko GERK, vključen v zahtevo, gnoji s tekočimi organskimi gnojili, pa mora to storiti na način z nizkimi izpusti v zrak.

Na površini vključeni v zahtevo lahko v koledarskem letu na takšen način gnojimo **pred vsako setvijo (tudi naknadnih posevkov). Če uporabljamo vlečene sani ali cevi moramo v tem primeru upoštevati obveznost zadelave v tla najkasneje naslednji dan ter izvesti setev v roku 7 dneh po nanosu.**

S tekočimi organskimi gnojili lahko izvajamo tudi tudi dognojevanje posevkov ali druge nanose na zemljišče, pri katerih pa zadelava v tla ni obvezna.

Nanos tekočih organskih gnojil z uporabo cistern z razpršilno ploščo na površine na katerih izvajamo zahtevo POZ_NIZI ni dovoljen!

Naprave za gnojenje ne smejo imeti poškodovanih delov, ki lahko vplivajo na enakomernost raztrosa, zagotavljati morajo pravilne odmerke in njihovo porazdelitev ter čim manjše izgube pri vnosu.

Zahteva POZ_NIZI:

- se mora vsako leto izvajati na delu njivskih površin, **vendar na celotnem GERK-u;**
- se **lokacija izvajanja zahteve** v obdobju trajanja obveznosti (5 let) **lahko spreminja;**
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije, razen na VVO I_DR;
- obtežba z živino ni neposredno relevantna, je pa pomembna za zagotovitev tekočih organskih gnojil. **Ne glede na to moramo upoštevati omejitve vnosa hranil iz organskih gnojil ter časovne omejitve (PRILOGA 1);**
- plačilo za izvajanje zahteve se preračuna glede na m³/ha in se lahko uveljavlja za največ 25 m³ porabljenih tekočih organskih gnojil na ha. Spodnja količina tekočih organskih gnojil na ha ni predpisana, zgornja količina je omejena na 170 kg N/ha. Če redimo živali in uveljavljamo zahtevo POZ_NIZI moramo, zaradi izračuna količin tekočih organskih, ob vnosu zbirne vloge opredeliti pretežni način reje živali. Pretežni način reje pomeni, da na tak način redimo več kot polovico živali na KMG;
- kategorije živali na podlagi katerih se izračuna proizvedene količine gnojevke so: govedo do 1 leta, govedo od enega do 2 let, govedo nad 2 leti, prašiči pitanci, plemenski prašiči ter kokoši nesnice;
- tekoča organska gnojila se lahko tudi kupi ali pridobi od drugih KMG in vstopi v zahtevo POZ_NIZI. O nakupu ali pridobitvi je potrebno imeti dokazilo (obrazec o prejemu);
- zahtevo lahko kombiniramo z operacijo **Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija.** V tem primeru za setev uporabimo seme avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (**PRILOGA 5**) ter upoštevamo obveznosti iz zahtev GEN_SOR in GEN_SEME;

- pomeni 5-letno obveznost, dovoljena odstopanja glede na površine v vstopnem letu so lahko 10 odstotkov (povečanje, zmanjšanje).

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve POZ_NIZI znaša 3,81 eura na m³ letno.

Na KMG mora biti prisotna ustrezna mehanizacija, ali shranjena pogodba med izvajalcem in uporabnikom strojne storitve, ali shranjeni računi za opravljeno storitev, ali izjava izvajalca, kadar se strojna storitev opravlja kot sosedska pomoč.

Na predpisanih obrazcih (stran 7 in PRILOGA 3) moramo sproti voditi evidence o delovnih opravilih. Tako moramo evidentirati datum gnojenja z mehanizacijo za nizke izpuste v zrak ter evidentirati datum zadelave (najkasneje naslednji dan). Izpolniti je treba tudi obrazca »Evidenca uporabe organskih in mineralnih gnojil in »Evidenca o uporabi gnojil na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva.

Tekoči ostanek proizvodnje bioplina (digestat ter bioplinska gnojevka) se kot tekoče organsko gnojilo lahko uporablja v skladu s prej naštetim in v skladu z [Uredbo o predelavi biološko razgradljivih odpadkov in uporabi komposta ali digestata](#) (Uradni list RS, št. 99/13, z vsemi spremembami).

Preglednica 10: *Kmetijske rastline, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve POZ_NIZI, so:*

ŽITA	ajda, amarant, bar, ječmen (ozimni, jari), kamut (ozimni, jari), mešanice žit (ozimne, jare), oves (ozimni, jari), pira (ozimna, jara), proso, pšenica (ozimna, jara), rž (ozimna, jara), sirek, soržica (ozimna, jara), trda pšenica (ozimna, jara), tritikala (ozimna, jara)
KORUZA	koruza za zrnje, koruza za silažo, sladka koruza
TRAVE IN TRAVNO DETELJNE MEŠANICE	trave, travno deteljne mešanice
ZELENJADNICE	bob, lubenice
JAGODE	
NJIVSKA ZELIŠČA	
OSTALE KMETIJSKE RASTLINE	abesinska gizotija, aleksandrijska detelja, bela gorjušica, detelja, deteljno travne mešanice, druge rastline za krmno na njivah, facelija, grah, grahor, grašica (ozimna, jara), inkarnatka, konoplja, krmna ogrščica (ozimna, jara), krmna pesa, krmna repa, krmna repica (ozimna, jara), krmni bob, krmni grah (ozimni, jari), krmni ohrovt, krmni radič, krmni sirek, krmno korenje, krompir, lan, lucerna, navadna nokota, oljna buča, oljna ogrščica (ozimna, jara), oljna redkev, perzijska detelja, podzemna koleraba, rjava indijska gorčica, riček, sladkorna pesa, soja, sončnice, sudanska trava, volčji bob

Z upravnim pregledom se ustreznost kmetijske rastline preveri preko zbirne vloge in območja prek evidence VVO_I_DR.

Za upravni pregled se uporabijo RKG, zbirna vloga ter podatki o GERK-ih.

S pregledom na kraju samem se izvedejo popis dejanskega stanja površin na kraju samem, popis kmetijske rastline oziroma skupine kmetijskih rastlin na površini, pregled pregled vseh evidenc o delovnih opravilih ter evidenc povezanih z uporabo gnojil in FFS (**PRILOGA 3**), pregled prisotnosti ustrezne mehanizacije na KMG ali pregled računa izvajalca za opravljeno strojno storitev ali izjava izvajalca, kadar se strojna storitev opravlja kot sosedska pomoč, popis GVŽ ter preveritev načina reje.

3.3.1 Tehnološka navodila za izvedbo zahteve

Izbirno zahtevo POZ_NIZI lahko izvajamo s cisternami za neposreden vnos v tla ali z nanosom tekočih organskih gnojil na tla skozi vlečene cevi ali vlečene sani, ki se vlečejo po tleh.

Sliki 4 in 5: Cisterna za gnojevko z napravo za vrstno razdeljevanje gnojevke (razdelilo, kjer gre tekoče organsko gnojilo skozi vlečene cevi) (Foto: Tomaž Poje, KIS in Gregor Turšič)

Sliki 6 in 7: Cisterna za tekoča organska gnojila z razdelilom, kjer gre tekoče organsko gnojilo skozi vlečene sani (Vir slike: Vogelsang)

Razdelilniki, ki pridejo v poštev pri izvajanju POZ_NIZI, so:

- razdelilniki z vlečenimi cevmi, ki gnojevko v pasovih razdelijo na pokrov rastlin ali površino tal;
- razdelilniki z vlečenimi sanmi, ki gnojevko v pasovih razdelijo na površino tal;
- razdelilniki z rali (lemeži), ki gnojevko vnašajo v zgornjo plast tal;
- razdelilniki z uvajali za poljedelstvo ali travništvo, ki gnojilo uvajajo v srednjo plast tal;
- razdelilniki s kombiniranim (združenim) strojem za istočasno obdelavo tal in nanosom tekočih organskih gnojil.

Razdelila s cevmi, ki gnojevko v pasovih razdeli na pokrov rastlin ali površino tal, predstavljajo cevi nameščene v razmakih od 20 do 40 cm. Curki gnojevke so široki od 5 do 10 cm. Prednost teh sistemov je večja natančnost in manjše emisije amonijaka in smradu.

Razdelila z rali (lemeži), ki gnojevko razdelijo v zgornji plasti tal, so bila razvita za travinje in njivske površine. Rastline se ne "umažejo", natančnost porazdelitve je zelo dobra. Učinek zmanjševanje emisij smradu in amonijaka je lahko 60 do 80 odstotkov.

Razdelila z deponatorji vnašajo gnojevko v srednjo plast tal, saj odpirajo brazde do 15 cm globoko in vnašajo gnojevke v to globino. Tu so lahko do 90 odstotkov manjše emisije smradu in amonijaka.

Slika 8: Razdelila z deponatorji gnojevke
(Vir slike: Creina)

Slika 9: Razdelila s kombiniranim (združenim) strojem za istočasno obdelavo tal in nanosom tekočih organskih gnojil (Vir slike: Zunhammer)

3.3.2 Priporočila

Izpusti amonijaka so, pri gnojenju s tekočimi organskimi gnojili, odvisni tudi od talnih razmer, ki določajo stopnjo infiltracije. Dobro prepustna (drenirana) in grobo strukturna tla ter suha tla omogočajo hitrejšo vpijanje tekočih organskih gnojil in s tem manjše emisije kot mokra in kompaktna (zbita) tla.

Vsak prehod traktorja in cisterne povzroča tlačjenje tal in posledično tudi zbitost. Zato se priporoča uporaba širokih pnevmatik z možnostjo spreminjanja tlaka. Na njivskih površinah moramo imeti v pnevmatikah nizek tlak, pri vožnji po cestišču pa visokega. Cisterne za gnojevko povzročajo manjše tlačjenje tal, če so opremljene z več osmi.

Cisterne za tekoča organska gnojila morajo gnojila porazdeliti enakomerno v prečni in vzdolžni liniji. Mera enakomernosti porazdelitve je koeficient variacije (KV).

Preglednica 11: *Koeficient variacije (enakomernost porazdelitve tekočih organskih gnojil)*

Koeficient variacije (KV) %	Merilo za ocenjevanje
< 10	Zelo dobro (++)
10,1 do 15	Dobro (+)
15,1 do 20	Zadovoljivo (0)
20,1 do 25	Zadostno (-)
> 25,1	Ni zadovoljivo (--)

Ob nakupu tovrstnih strojev se priporoča izbiro takih, ki imajo KV enakomernosti porazdelitve čim manjši. Te informacije se dobijo pri samih proizvajalcih ter pri neodvisnih inštitucijah, ki testirajo take stroje (npr. nemški <http://www.dlg.org/>). Kvaliteta porazdelitve je odvisna tudi od tega katero in kakšno gnojevko uporabljamo in od tega ali je površina ravna ali nagnjena. Pri uporabi cistern s temi posebnimi razdelili je potrebna dodatna pazljivost pri delu na nagibu, saj ta razdelila spremenijo težišče same cisterne.

Pri mešanju gnojevke velja pravilo – **gnojevko premešajmo tik pred razvozom**. Njivska tla morajo biti pognojena enakomerno, tako da se prehodi združujejo in da ni vmes nepogojenih tal. Med gnojevko ne sme biti neorganskih snovi kot je na primer folijo.

Pri uporabi tekočih živinskih gnojil je zaradi morebitnega onesnaženja podzemne vode priporočljiva posebna previdnost na lahkih peščenih ali prodnatih tleh, ter na plitvih tleh z visokim nivojem podzemne vode.

3.3.3 Primeri slabe prakse

Ne glede na vrsto razdelila je gnojenje s tekočimi organskimi gnojili potrebno izvajati z ustreznim delovnim režimom. Izpuščanje gnojevke na mestu ni pravilno. Gnojenje s snegom pokritih kmetijskih tal ni dopustno.

Sliki 10 in 11: *Primeri nepravilnosti pri aplikaciji tekočih organskih gnojil in kršitev zahteve POZ_NIZI (Foto: Tomaž Poje, KIS)*

3.4 IZBIRNA ZAHTEVA POZ_POD: SETEV RASTLIN ZA PODOR (ZELENO GNOJENJE)

V okviru izbirne zahteve POZ_POD kmetijske rastline sejemo po pravilu glavnega posevka. S tem lahko zaščitimo tla pred erozijo in izpiranjem, izboljšujemo strukturo tal, povečujemo organsko maso v tleh, izboljšujemo zračno vodni režim v tleh in zmanjšujemo zapleveljenost površine. Pred setvijo naslednje kmetijske rastline moramo posevek ali rastlinske ostanke podorati.

Setev rastlin za podor ima pozitivne učinke na:

- obogatitev tal z organsko snovjo in hranili;
- povečevanje humusa v tleh;
- izboljšanje zračno vodnega režima v tleh;
- izboljšanje stanja tal in voda;
- zmanjševanje izpiranja hranil in fitofarmaceutskih sredstev v podzemne vode;
- zmanjšanje izpiranja hranil v podtalje;
- zmanjšanje zapleveljenosti.

Za zahtevo velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na delu njivskih površin;
- **se lahko izvaja na delu GERK-a;**
- se **lokacija** izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti **lahko spreminja;**
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije, razen na VVO I_DR;
- obtežba z živino ni relevantna. **Ne glede na to moramo upoštevati omejitve vnosa hranil iz organskih gnojil ter časovne omejitve (PRILOGA 1);**
- pomeni 5-letno obveznost, dovoljena odstopanja glede na površine v vstopnem letu so lahko 10 odstotkov (povečanje, zmanjšanje).

V okviru izvajanja zahteve upoštevamo, da:

- moramo kmetijske rastline posejati **po pravilu glavnega posevka;**
- moramo **pred setvijo** naslednje kmetijske rastline ali **najpozneje do 15. novembra** tekočega leta **posevek podorati. Drugi načini uničenja niso dovoljeni;**
- **pred zaoravanjem je dovoljeno spravilo semena pri vseh posevkih (preglednica 12), kjer tehnologija omogoča, da ostane večji del rastlinskih ostankov za podor na polju;**
- pri izvajanju te zahteve **uporaba herbicidov** ni dovoljena;

- **v predpisanih evidencah (stran 7 in PRILOGA 3)** moramo moramo sproti voditi datum setve in datum oranja ter shranjevati morebitno dokumentacijo (npr. račune o nakupu semena, itd.);
- naknadni posevki **ne predstavljajo ene od treh različnih glavnih kmetijskih rastlin**, ki morajo biti vključene v petletni kolobar;
- zahtevo lahko kombiniramo z operacijo **Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija**. V tem primeru za setev uporabimo seme avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (**PRILOGA 5**) ter upoštevamo obveznosti iz zahteve GEN_SOR in GEN_SEME. Na isti površini se lahko GEN_SEME uveljavlja na glavnem posevku in POZ_POD na naknadnem posevku;
- se zahteva lahko uveljavlja le kot neprezimni posevek.

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve POZ_POD znaša 126 eurov na ha letno.

Preglednica 12: *Kmetijske rastline, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve POZ_POD, so:*

RASTLINE ZA PODOR	abesinska gizotija, ajda, aleksandrijska detelja, bar, bela gorjušica, bob, facelija, grah, grahor, grašica (jara), krmna ogrščica (jara), krmna repica (jara), krmni bob, krmni grah (jari), krmni sirek, oljna ogrščica (jara), oljna redkev, oljna repica, oves (jari), perzijska detelja, proso, rjava indijska gorčica, sirek, soja, sončnice, sudanska trava, volčji bob (ne mnogolistni volčji bob)
--------------------------	--

Z upravnim pregledom se preveri ustreznost kmetijske rastline prek zbirne vloge ter vključenost iste kmetijske rastline v več zahtev operacije.

Za upravni pregled se uporabijo RKG, zbirna vloga ter podatki o GERK-ih.

S pregledom na kraju samem se izvedejo popis dejanskega stanja površin na kraju samem, popis kmetijske rastline oziroma skupine kmetijskih rastlin na površini ter pregled vseh evidenc o delovnih opravilih ter evidenc povezanih z uporabo gnojil in FFS (**PRILOGA 3**).

3.4.1 Tehnološka navodila za izvedbo zahteve

Setev neprezimnih posevkov za podor opravimo čim prej po žetvi glavnega posevka. Npr. po spraviu zgodnjega krompirja, krmnega graha, oljne ogrščice, ozimnih in jarih žit. S pravočasno setvijo preprečimo izgube kapilarne vode iz tal in zmanjšujemo negativne vplive poletnih vremenskih razmer (pripeke, nalivi).

Poleg zaščite tal pred erozijo posevki v poletnem in jesenskem času preprečujejo izpiranje hranil in ostankov FFS. Z rednim vnosom večje količine rastlinske mase povečujemo vsebnost organske snovi v tleh in izboljšujemo rodovitnost tal. Nekatero rastlinske vrste, vključene v to zahtevo, so tudi medonosne in lahko zagotavljajo hrano čebelarom v pozno poletnem in jesenskem času.

Zahteva se lahko kombinira z zahtevo POZ_KONZ, ker POZ_KONZ ne pomeni celoletne obveznosti. Ob oddaji zbirne vloge mora KMG za tekoče leto označiti posevek kjer bo uveljavljal plačilo za izbirno zahtevo POZ_KONZ. Npr., upravičenec lahko uveljavlja plačilo za naknadni posevek – belo gorjušico v okviru izbirne zahteve POZ_KONZ in istočasno tudi za izbirno zahtevo POZ_POD, ker se v skladu z uredbo, ki ureja plačila za ukrep KOPOP, konzervirajoča

obdelava tal v okviru izbirne zahteve POZ_KONZ nanaša na predsetveno pripravo tal in ne na celoletno obveznost.

Pred setvijo naslednjega glavnega posevka ali najkasneje do 15. novembra tekočega leta moramo neprezimne posevke za podor podorati! **Iz tega izhaja, da npr. s konzervirajočo obdelavo, zahteva POZ_POD ni izpolnjena!** Zato si ne moreta slediti POZ_POD na neprezimnem in nato POZ_KONZ na prezimnem posevku.

Predsetvena priprava tal

Konzervirajoča obdelava tal je najprimernejši način za hitro izvedbo plitve obdelave in setve posevkov za podor. Pri tem lahko uporabimo kombinacije strniščnih rahljalnikov in sejalic za neposredno setev. Tako lahko opravimo plitvo obdelavo in setev v enem prehodu. Lahko uporabimo tudi rahljalnike in diskaste brane, setev pa opravimo ločeno s specialnimi sejalicami za neposredno setev.

Konvencionalna obdelava je manj primerna, tako z vidika porabe energije in časa, kot s stališča trajnostne obdelave tal, ker moramo posevek po nekaj mesecih rasti podorati. Uporabimo jo na težjih tleh in v primeru setve drobnih semen, kot so detelje in facelija, ki zahtevajo dobro pripravljeno setveno površino. Plitvemu strniščnemu oranju naj sledi takojšnja predsetvena obdelava. Po setvi je priporočljivo valjanje posevka s podzemnimi (cambridge) ali kolustastimi valji.

Setev

Vse rastlinske vrste, vključene v to zahtevo, so neprezimne in jih pridelujemo kot vmesne posevke. Bob, grah, grašica in druge stročnice zahtevajo zgodnejšo setev. Sončnice, facelija, ajda in druge vrste bodo ob pravočasni setvi v pozni jeseni omogočile tudi čebeljo pašo. Ker moramo posevek v zahtevi POZ_POD podorati do 15. novembra, združene setve mešanic prezimnih in neprezimnih rastlin, da bi obenem zadostili pogojem zahtev POZ_POD in POZ_ZEL niso mogoče.

Pri vključevanju v kolobar je potrebno upoštevati botanično pripadnost posameznih rastlin in upoštevati osnovna pravila sledenja poljščin. Npr. po spravi križnice oljne ogrščice, ni priporočljiva setev drugih križnic (bele gorjušice, oljne redkve, jare krmne ogrščice, jare krmne repice, jare oljne ogrščice ter jare oljne repice in rjave indijske gorčice). Podobno je pri vključevanju detelj, graha, boba in jare grašice, ki jih v kolobarju ne bi smeli sejati za drugimi metuljnicami.

Posevki potrebujejo za optimalno rast in razvoj s hranili ustrezno založena tla. Ker jih gojimo kot vmesne posevke, je običajno po spravi glavnega posevka v tleh zadovoljiva zaloga hranil.

Obdelava ozelenjenih površin

Pri obdelavi pazimo, da jo ne izvajamo, ko so tla premokra, ker tako uničujemo strukturo. Posevke je priporočeno podorati pred tehnološko zrelostjo. **V primeru dozorevanja lahko posevke požanjemo in seme odvezamo z njive**, a tehnologija spravila mora omogočati, da žetveni ostanki ostanejo in se nato podorjejo.

Posevek ali rastlinske ostanke lahko zadelamo v tla samo s podoravanjem. Konzervirajoča obdelava ali uporaba herbicidov za uničenje posevkov nista dovoljeni. Uporaba posevkov kot krme v tej zahtevi ni mogoča!

V primeru, da so posevki preveliki za podoravanje lahko izvedemo mulčenje. Mulčenju mora slediti podoravanje ostankov.

Preglednica 13: Osnovni tehnološki podatki za setev rastlin dovoljenih v zahtevi POZ_POD

Kmetijska rastlina	Datum setve	Količina semena kg/ha	Globina setve cm	Pokrivanje tal
Žita				
jari oves	1.3. – 31.8.	150	3 – 5	dobro
bar (laški muhvič)	10.5. – 15.8.	6 – 8	2 – 4	dobro
sirek, krmni sirek	10.5. – 15.8.	20 – 25	2 – 3	dobro
ajda	10.5. – 15.8.	60 – 90	2 – 4	zelo dobro
proso	20.6. – 10.7.	15 – 25	2 – 4	dobro
Ostale kmetijske rastline				
sončnice	15.4. – 15.8.	20 – 30	3 – 5	dobro
facelija	25.4. – 31.8.	12 – 15	1 – 2	dobro
abesinska gizotija	1.7-31.8.	8 – 15	1 – 2	dobro
sudanska trava	10.5. – 31.6.	20 – 30	1 – 2	zelo dobro
Detelje in stročnice				
bob, krmni bob	1.3. – 10.8.	150 – 200	3 – 5	srednje
grah, jari krmni grah	1.3. – 10.8.	140 – 160	3 – 5	srednje
jara grašica	1.3. – 31.8.	70 – 100	3 – 5	srednje
volčji bob	1.3. – 1.8.	200	3 – 5	srednje
soja	10.4. – 30.6.	80 – 150	3 – 5	srednje
grahor	1.3. – 10.8.	60 – 80	3 – 5	srednje
grašica	do konca julija	100 – 160	1 – 2	dobro
aleksandrijska detelja	1.5. – 30.7.	25 – 30	1 – 2	srednje
perzijska detelja	1.5. – 30.7.	15 – 20	1 – 2	srednje
Križnice – jare				
krmna ogrščica (jara)	1.3. – 31.8.	12 – 15	1 – 2	zelo dobro
krmna repica (jara)	1.3. – 31.8.	12 – 15	1 – 2	zelo dobro
bela gorjušica	25.4. – 31.8.	15 – 20	1 – 2	zelo dobro
oljna redkev	25.4. – 31.8.	15 – 20	1 – 2	zelo dobro
oljna repica	25.4. – 31.8.	12 – 15	1 – 2	zelo dobro
rjava indijska gorčica	25.4. – 3.8.	12 – 15	1 – 2	zelo dobro

*Slika 12: Pred setvijo naslednje kmetijske
rastline moramo posevek podorati
(avtorica slike: Miša Pušenjak, KGZ Maribor)*

3.5 IZBIRNA ZAHTEVA POZ_FF5M: UPORABA PROTIINSEK5NIH MREŽ

V okviru izvajanja te zahteve se posevke oz. površine prekriva s protiinsektnimi mrežami ali agrokoprenami z namenom zaščite kmetijskih rastlin pred insekti. Uporaba insekticidov v tej zahtevi ni dovoljena.

Namen prekrivanja posevkov s temi prekrivkami je preprečiti letečim žuželkam dostop do rastlin. S tem lahko preprečimo ali zmanjšamo škodo, ki bi jo škodljive žuželke na rastlinah naredile s hranjenjem in/ali prenosom bolezni. Protiinsektne mreže ali agrokoprene lahko posevke varujejo tudi pred ptiči, divjadjo, točo, nizkimi temperaturami, močnim dežjem in vetrom. Prekrivanje lahko spremeni tudi mikroklimo v posevku (zmanjša osvetljenost rastlin, zmanjša nihanje temperature in poveča vlažnost). Ukrep zato zahteva pozorno izvedbo.

Prekrivanje s protiinsektnimi mrežami ali agrokoprenami ima naslednje pozitivne učinke:

- zmanjša uporabo pesticidov;
- poveča biotsko raznovrstnost;
- varuje vode;
- zmanjša erozijo tal;
- varuje strukturo tal;
- lahko zmanjša izpiranje hranil.

Za zahtevo velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na najmanj 20 odstotkih njivskih površin, vendar na celem GERK-u, ne glede na to če je razdeljen na poljine;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja, kar pomeni da se zahtevo lahko vsako leto izvaja na drugem GERK-u;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna.

V okviru izvajanja zahteve moramo upoštevati, da:

- lahko zahtevo uveljavljamo samo za glavni posevek. Uporaba insekticidov v teh posevkih na upravičenih površinah ni dovoljena v celotnem obdobju vegetacije;
- se kot upravičene površine lahko šteje površine, ki so bile v posameznem letu pokrite s protiinsektno mrežo ali agrokopreno, pri čemer mora prekrivka zadoščati za vsaj eno tretjino površin, za katere se uveljavlja zahtev (v enem letu lahko isto protiinsektno mrežo ali agrokopreno uporabimo na treh posevkih);
- moramo na KMG hraniti račune o nakupu fitofarmaceutskih sredstev in račune o nakupu protiinsektnih mrež ali agrokopren, razen za mreže, kupljene pred letom vstopa v

zahtevo. Če so mreže kupljene pred letom vlaganja zahtevka, se na KMG popiše stanje zalog protiinsektnih mrež po stanju na dan oddaje zbirne vloge;

- zahtevo se lahko uveljavlja tudi pri neposrednem prekrivanju posevkov z agrokoprenami, pri čemer lahko isto kopreno v enem letu uporabimo največ na dveh posevkih;
- **v predpisanih evidencah (stran 7 in PRILOGA 3)** moramo voditi datum prekrivanja s protiinsektnimi mrežami. Hkrati moramo izpolniti obrazec »Evidenca o uporabi fitofarmaceutskih sredstev na kmetijskem gospodarstvu–zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva«;
- zahtevo lahko kombiniramo z operacijo Ohranjanje **rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija**. V tem primeru za setev uporabimo seme avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (**PRILOGA 5**) ter upoštevamo obveznosti iz zahteve GEN_SOR in GEN_SEME;
- pomeni 5 letno obveznost, dovoljena odstopanja glede na površine v vstopnem letu so lahko 10 odstotkov (povečanje, zmanjšanje).

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve POZ_FFSS znaša 215,34 eura na ha letno.

Preglednica 14: *Kmetijske rastline, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve POZ_FFSS, so:*

ZELENJADNICE	blitva, brokoli, cvetača, čebula, česen, čičerika, drobnjak, endivija, feferoni, fižol, hren, jajčevci oziroma melancani, kardij, kitajsko zelje, kolerabica, korenje, kumare, leča, lubenice, melone oziroma dinije, mešana raba (zelenjadnice, poljščine, dišavnice, zdravilna zelišča), motovilec, navadna buča, ohrovt (brstični, glavnati, listnati), paprika, paradižnik, pastinak, peteršilj, por, podzemna koleraba radič, rdeča pesa, redkvica, repa, regrat, rukola, sladki komarček, sladki krompir, solata, šalotka, špinača, topinambur, vrtna buča oziroma bučke, vrtna kreša, zelena, zelje, zimski luk, zelenjadnice
JAGODA	
NJIVSKA ZELIŠČA	
POLJŠČINE	krompir

Z upravnim pregledom se ustreznost kmetijske rastline preveri prek zbirne vloge.

Za upravni pregled se uporabijo RKG, zbirna vloga ter podatki o GERK-ih.

S pregledom na kraju samem se izvedejo popis dejanskega stanja površin, popis kmetijske rastline oziroma skupine kmetijskih rastlin na površini, pregled KMG, pregled vseh evidenc o delovnih opravilih ter evidenc povezanih z uporabo gnojil in FFS (**PRILOGA 3**), preveritev računov, iz katerih je razviden nakup protiinsektnih mrež in/ali agrokopren ter preveritev računov za nakup fitofarmaceutskih sredstev.

3.5.1 Tehnološka navodila za izvedbo zahteve

Na posevkih, za katere zahtevo uveljavljamo, uporaba insekticidov ni dovoljena v celotnem obdobju rasti tega posevka!

Insekticidov tako ne smemo uporabiti ne pred pokrivanjem, ne v času, ko je posevek prekrit, kot tudi ne po tem, ko prekrivko odstranimo.

Predpogoj za uspešnost prekrivanja posevkov s protiinsektnimi mrežami ali agrokoprenami je, da na rastlinah in v tleh ni škodljivcev teh posevkov. Škodljivcem v tleh se izognemo z doslednim upoštevanjem kolobarja. Škodljivcem na rastlinah se izognemo tako, da rastline pravočasno pokrijemo. Običajno je posevek najbolje prekriti takoj po presajanju sadik oz. ob pojavih prvih pravih listov po vzniku pri neposredno sejanih rastlinah. Kadar takojšnje prekrivanje ni smiselno (npr. če škodljivcev ni), je potrebno posevek pokriti še pred naletom škodljivcev. V pomoč pri tem so nam obvestila »Opazovalno napovedovalne službe za varstvo rastlin«, spremljanje pojava škodljivcev na svojih površinah, redno pregledovanje posevkov in izkušnje. V primeru prekrivanja že napadenih posevkov, mreža ali agrokoprena ne bo imela zelenega učinka. Lahko se zgodi tudi, da se škodljivec pod prekrivko razmnoži bolj, kot bi se na neprekritem posevku. Razlog je lahko za škodljivca ugodnejša mikroklima pod mrežo ali agrokopreno in/ali odsotnost naravnih sovražnikov, ki jim mreža preprečuje dostop.

Robove mreže ali agrokoprene je potrebno dobro obtežiti (običajno z vrečami, napolnjenimi s peskom) ali zadeliti v tla, da preprečimo vsak možen dostop škodljivcev do posevka. Kadar je posevke zaradi oskrbe (npr. zatiranje plevelov, dognojevanje, varstvo pred boleznimi) potrebno odkriti, naj bo posevek odkrit čim krajši čas. Čas oskrbe prilagodimo tako, da bo verjetnost prihoda škodljivcev v posevek čim manjša – izognemo se času, ko določen škodljivec leta. Na primer metulji kapusovega molja letajo predvsem zvečer, kapusovi bolhači so najbolj aktivni ob toplem in suhem vremenu.

Uporabljamo samo nepoškodovane mreže ali agrokoprene saj le take insektom preprečujejo dostop do rastlin. V primeru, da se na mreži pojavijo poškodbe (odprtine), jih je potrebno zakrpati.

Pri prekrivanju posevkov s protiinsektnimi mrežami ali agrokoprenami se je potrebno zavedati tudi »stranskih« učinkov prekrivanja!

Stranski učinki prekrivanja so:

- prekrivke preprečujejo dostop tudi tistim žuželkam, ki rastline oprašujejo. Pri vrstah, ki jih pridelujemo zaradi njihovih plodov (npr. plodovke, kot so kumare, bučke, buče, paprika, paradižnik, jajčevci ali stročnice, ki jih pridelujemo za stročje itd.) ali semen (npr. stročnice za seme, kot so grah, fižol, bob, leča, čičerika itd.), posevki v času cvetenja ne smejo biti prekriti, ali pa je potrebno pod mreže naseliti opraševalce;
- rastline pod prekrivkami so slabše osvetljene, zato so lahko bolj nežne in »pretegnjene«;
- prekrivanje posevkov z agrokoprenami pri visokih temperaturah ni priporočljivo;
- izhlapevanje vode iz prekritih posevkov je manj intenzivno, kar zmanjša potrebe po vodi oz. namakanju, vendar pa poveča vlažnost v posevku, kar lahko pospeši razvoj nekaterih bolezni.

Sliki 13 in 14: Prekrivanje Azijskih listnatih rastlin s protiinsektno mrežo (Miša Pušenjak, KGZ Maribor)

3.5.2 Priporočila

Neposredno prekrivanje je priporočljivo predvsem pri rastlinah z dobro nosilnostjo (npr. kapusnice, solatnice), medtem ko je pri ostalih (npr. čebulnice) priporočljivo postaviti enostavnejšo nosilno konstrukcijo, saj sicer pride do prevelikih poškodb rastlin.

Prekrivanje je smiselno predvsem pri rastlinah, ki v obdobju, ko bodo prekrite, ne bodo potrebovale pogoste oskrbe ali obiranja (npr. plodovke) in jih zato ne po potrebno večkrat odkrivati in nato ponovno pokrivati. Vsako odkrivanje poveča verjetnost naselitve škodljivcev v posevku.

Protiinsektne mreže so spletene iz različnih materialov (npr. poliamid, polietilen, poliester itd.) in so lahko različnih barv. Pomembnejše lastnosti, na katere moramo biti pozorni pri izbiri mrež so:

- odpornost proti UV žarkom – izdelane morajo biti iz UV stabiliziranih materialov, saj je to osnova za trajnost mreže. Glede na materiale iz katerih so mreže izdelane, imajo običajno poliamidne slabšo, polietilenske odlično, poliestrske in steklena poliestrska vlakna pa zelo dobro odpornost proti UV žarkom;
- gostota pletenja oz. velikost odprtin – pri najgostejših mrežah je velikost odprtin 0,18 x 0,18 mm, pri najredkejših 1,4 x 1,4 mm. Gosto pletene mreže preprečujejo dostop različnim škodljivcem, tudi najmanjšim (kot so npr., resarji), redkejšje mreže pa zadržijo le večje škodljivce (npr. muhe in metulje);
- masa na enoto površine – povezana je z gostoto mreže in se giblje med 65 in 140 g/m², redkejšje mreže so lažje, gostejše težje;

- prepustnost za svetlobo – proizvajalci navajajo različno stopnjo (10 do 40 odstotkov) senčenja za različne mreže. V naših pridelovalnih razmerah je zaželeno, da z mrežami posevke čim manj zasenčimo, saj (razen izjemoma v poletnih mesecih) nimamo težav s premočnim sončnim sevanjem;
- prepustnost za zrak – v odvisnosti od gostote pletenja se giblje med 40 do 60 odstotkov. Gosteje pletene imajo slabšo prepustnost kot redkeje pletene. Prepustnost za zrak pomembno vpliva na kroženje zraka v posevku in s tem na zadrževanje vlage;
- prepustnost za vodo/padavine – mreže so za vodo prepustne. Ob močnejših padavinah ublažijo udarce kapljic na rastline in tla. Nekateri proizvajalci navajajo tudi, da je preko mrež mogoče foliarno dognojevanje;
- elastičnost in odpornost proti trganju – pomembna podatka za trajnost mreže in enostavnejše nameščanje. Glede na materiale, iz katerih so izdelane, je odpornost proti trganju pri polietilenskih dobra, pri poliamidnih pa odlična;
- ojačanost robov – olajša nameščanje mreže in zmanjša možnost poškodb mreže;
- odpornost proti kemikalijam in čiščenju;
- odpornost proti plesnenju in gnitju;
- trajnost – ob pozorni rabi mreže lahko uporabljamo več let, nekatere tudi do 10 let, večinoma pa 3 do 5 let. Rok trajanja pri agrokoprenah je bistveno krajši.

Koprene so lahko izdelane iz različnih vrst vlaken, najpogosteje uporabljena so polipropilenska vlakna. Za razliko od protiinsektnih mrež koprene nimajo odprtin in ob pazljivem prekrivanju preprečujejo dostop vsem insektom iz zraka. Masa na enoto površine je pri koprenah običajno manjša kot pri mrežah.

Slika 15: Uporaba protiinsektnih mrež
(avtorica slike: Kristina Ugrinović, KIS)

3.6 IZBIRNA ZAHTEVA POZ_FFSV: UPORABA SAMO FITOFARMACEVTSKIH SREDSTEV, KI SO DOVOLJENA NA NAJOŽJIH VODOVARSTVENIH OBMOČJIH

Izbirna zahteva POZ_FFSV se izvaja z namenom varovanja površinskih in podzemnih voda. Pri izvajanju zahteve se uporabljajo samo fitofarmacevtska sredstva (aktivne snovi), ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih (VVO I) iz predpisov, ki urejajo vodovarstvena območja za vodna telesa vodonosnikov Ljubljanskega polja, Selniške dobrove, Ruš, Vrbanskega platoja, Limbuške dobrove in Dravskega polja, Dravsko-ptujskega polja, Apaškega polja, Ljubljanskega barja in okolice Ljubljane, Rižane, za območja občin Šmartno ob Paki, Polzela in Braslovče, na območju občine Jezersko, na območju občine Jesenice in na območju Slovenj Gradca.

Namen zahteve je varovanje vodnih virov, tako da se uporabljajo samo določena fitofarmacevtska sredstva, ki ne vsebujejo prepovedanih aktivnih snovi. Zahteva je namenjena tistim KMG, ki v skladu s Pravilnikom o integriranem varstvu rastlin pred škodljivimi organizmi, uporabljajo fitofarmacevtska sredstva in se z vstopom v zahtevo prostovoljno odločijo, da bodo na vseh njivskih površinah uporabljali le določena fitofarmacevtska sredstva.

FFS moramo uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi ali s podatki o dovoljenju za uporabo.

Izvajanje zahteve POZ_FFSV bo imelo naslednje koristi:

- zmanjšano obremenjevanje okolja;
- uporaba okolju prijaznih sredstev;
- izboljšanje stanja tal in voda;
- preprečevanje izpiranja aktivnih snovi fitofarmacevtskih sredstev v podzemne vode.

Za zahtevo POZ_FFSV velja, da:

- **če jo izberemo, jo moramo izvajati vsako koledarsko leto trajanja obveznosti na vseh njivskih površinah KMG;**
- **se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti ne sme spreminjati;**
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije, razen na VVO I_DR, kjer je standard;
- obtežba z živino ni relevantna. **Ne glede na to moramo upoštevati omejitve vnosa hranil iz organskih gnojil ter časovne omejitve (PRILOGA 1);**
- moramo na KMG hraniti račune o nakupu fitofarmacevtskih sredstev ter deklaracije FFS. Kot deklaracija sta mišljeni etiketa ali priložena navodila o uporabi posameznega FFS. Za enake FFS moramo hraniti samo eno deklaracijo;
- v predpisanih evidencah o delovnih opravilih **(stran 7 in PRILOGA 3)** moramo evidentirati datum tretiranja s FFS. Izpolniti moramo tudi obrazca« Podatki o uporabi FFS pri ukrepu KOPOP« in »Evidenca o uporabi fitofarmacevtskih sredstev na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva«. Obrazci so dosegljivi na spletnih straneh MKGP ter na izpostavah KGZS;

- morebitna neuporaba FFS ne predstavlja kršitve izvajanja zahteve, saj z neuporabo aktivnih snovi KMG tudi prispeva k varovanju okolja. Vlagatelj dobi plačilo za izvajanje zahteve tudi če ne uporablja FFS;
- zahtevo lahko kombiniramo z operacijo Ohranjanje **rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija**. V tem primeru za setev uporabimo seme avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (**PRILOGA 5**) ter upoštevamo obveznosti iz zahteve GEN_SOR in GEN_SEME;
- pomeni 5-letno obveznost, dovoljena odstopanja glede na površine v vstopnem letu so lahko 10 odstotkov (povečanje, zmanjšanje).

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve POZ_FFSV znaša 26,52 eura na ha letno.

V okviru izvajanja zahteve POZ_FFSV moramo upoštevati da:

IE PREPOVEDANO UPORABLJATI SREDSTVA, KI VSEBUJEJO AKTIVNE SNOVI:

bentazon, s-metolaklor, terbutilazin, met amitron, izoproturon, mcpp, mcpp-p, mcpa, dimetenamid, kloridazon, tritosulfuron, nikosulfuron, rimsulfuron, fluorkloridon, petoksamid, klopivalid, dikloprop-p, metalaksil-m, metazaklor, dicamba, metribuzin, flufenacet, dimetaklor, klorotalonil, klorantraniliprol, triasulfuron.

Seznam navedenih aktivnih snovi se lahko spremeni na podlagi sprememb nacionalnih uredb. Veljavni seznam je dostopen preko spletnih strani ministrstva pristojnega za okolje, agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja ter pri kmetijskih svetovalcih.

Preglednica 15: *Kmetijske rastline, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve POZ_FFSV so:*

ŽITA	ajda, amarant, bar, ječmen (ozimni, jari), kamut (ozimni, jari), mešanice žit (ozimne, jare), oves (ozimni, jari), pira (ozimna, jara), proso, pšenica (ozimna, jara), rž (ozimna, jara), sirek, soržica (ozimna, jara), trda pšenica (ozimna, jara), tritikala (ozimna, jara)
KORUZA	koruza za zrnje, koruza za silažo, sladka koruza
TRAVE IN TRAVNO DETELJNE MEŠANICE	trave, travno deteljne mešanice, trave za pridelavo semena
ZELENJADNICE	bob, blitva, brokoli, cvetača, čebula, česen, čičerika, drobnjak, endivija, feferoni, fižol, hren, jajčevci oziroma melancani, kardij, kitajsko zelje, kolerabica, korenje, kumare, leča, lubenice, melone oziroma dinije, mešana raba (zelenjadnice, poljščine, dišavnice, zdravilna zelišča), motovilec, navadna buča, ohrovt (brstični, glavni, listnati), paprika, paradižnik, pastinak, peteršilj, por, radič, rdeča pesa, redkvice, repa, rukola, regrat, sladki komarček, sladki krompir, solata, šalotka, špinača, topinambur, vrtna buča oziroma bučke, vrtna kreša, zelena, zelje, zimski luk, zelenjadnice
JAGODA	
NJIVSKA ZELIŠČA	
OSTALE KMETIJSKE RASTLINE	abesinska gizotija, aleksandrijska detelja, bela gorjušica, detelja, deteljno travne mešanice, druge rastline za krmno na njivah, facelija, grah, grahor, grašica (ozimna, jara), inkarnatka, konoplja, krmna ogrščica (ozimna, jara), krmna pesa, krmna repa, krmna repica (ozimna, jara) krmni bob, krmni grah (ozimni, jari), krmni ohrovt, krmni radič, krmni sirek, krmno korenje, krompir, lan, lucerna, navadna nokota, oljna buča, oljna ogrščica (ozimna, jara), oljna redkev, oljna repica, perzijska detelja, podzemna koleraba, rjava indijska gorčica, riček, sladkorna pesa, soja, sončnice, sudanska trava, volčji bob, vrtni mak (ozimni, jari)

Z upravnim pregledom se preveri ustreznost kmetijske rastline prek zbirne vloge ter ustreznost območja prek evidence VVO-I_DR.

Za upravni pregled se uporabijo RKG, zbirna vloga, podatki o GERK-ih ter evidenca VVO_I_DR.

S pregledom na kraju samem se izvedejo popis dejanskega stanja površin na kraju samem, popis kmetijske rastline oziroma skupine kmetijskih rastlin na površini, pregled KMG, pregled vseh evidenc o delovnih opravilih ter evidenc povezanih z uporabo gnojil in FFS (**PRILOGA 3**), pregled fitofarmacevtskih sredstev, ki se uporabljajo na KMG, pregled deklaracij fitofarmacevtskih sredstev ter preveritev računov o nakupu fitofarmacevtskih sredstev.

3.6.1 Tehnološka navodila za izvedbo zahteve

Uporaba tretiranega semena ni omejena (npr., seme koruze tretirano s sredstvom za zatiranje strun ali s fungicidom, čeprav je na seznamu prepovedanih, je dovoljeno)!

Slika 16: Ob škropljenju moramo upoštevati tudi varnostne pasove do voda
(avtor slike: Andrej Simončič, KIS)

Preglednica 16: Seznam aktivnih snovi in fitofarmaceutskih sredstev, ki jih je prepovedano uporabljati pri izvajanju zahteve (na dan 12. 6. 2016)

Aktivna snov	Fitofarmaceutsko sredstvo (+ vsebuje še a.s.)	Fitofarmaceutsko sredstvo je v RS na dan 12.06.2016 registrirano v naslednjih:	
		POLJŠČINAH	VRTNINAH
HERBICIDI			
bentazon	Basagran	koruza za seme, pšenica, krompir, krmni in navadni grah, navadna soja, navadni ječmen, navadni oves, ozimna rž, ozimna tritikala, sirek, navadni lan, detelja, lucerna, trava za pridelavo semena	čebula, nizek fižol za zrnje
	Basagran 480	koruza, pšenica, krompir, krmni in navadni grah, navadna soja, navadni ječmen, navadni oves, rž, tritikala, sirek, navadni lan, detelja, lucerna, trava za pridelavo semena	čebula, navadni fižol
	Cambio (+ dikamba)	koruza	/
S-metolaklor	Camix (+ mezotrion)	koruza	/
	Dual Gold 960 EC	koruza, navadna soja, navadna sončnica, sirek, sladkorna pesa	/
	Lumax (+ mezotrion + terbutilazin)	koruza	/
	Primextra TZ Gold 500 SC (+ terbutilazin)	koruza	/
terbutilazin	Akris (+ dimetenamid-P)	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Koban TX (+ petoksamid)	koruza	/
	Lumax (+ mezotrion + S-metolaklor)	koruza	/
	Primextra TZ Gold 500 SC (+ S-metolaklor)	koruza	/
metamitron	Bettix flo	krmna pesa, sladkorna pesa, strniščna repa	rdeča pesa

	Goltix WG 90	krmna pesa, sladkorna pesa	rdeča pesa
	Metafol WG	krmna pesa, sladkorna pesa	/
izoproturon	Herbaflex (+ beflubutamid)	navadna pšenica, ozimni ječmen, rž, tritikala	/
MCPP in MCPP-P	Duplosan KV	jara in navadna pšenica, jari in ozimni ječmen	
	Duplosan KV COMBI (+2,4-D DMA)	strna žita	
MCPA	Ceridor MCPA	jaro žito, ozimno žito, trava za pridelavo semena	
	U 46 M-fluid	jaro žito, ozimno žito, trava za pridelavo semena	
MCPP in MCPA	To a.s. vsebujejo še Asef 3V1 (+ mekoprop-P + železov sulfat), Dicotex (+2,4 D + dikamba + mekoprop-P) in Substral 3v1 (+ mekoprop-P + železov sulfat), ki pa nimajo registracije za uporabo v kulturah, ki se pridelujejo na njivah!		
dimetenamid	Akris (+ terbutilazin)	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Frontier X2	koruza, sladkorna pesa	/
kloridazon	Trenutno v RS ni registriranega FFS, ki bi vseboval to a.s.		
nikosulfuron	Aliseo (+ rimsulfuron)	koruza silažo, koruza za zrnje	/
	Aliseo plus (+rimsulfuron + dikamba)	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Arigo (+ rimsulfuron + mezotrion)	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Bandera	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Callisto turbo (+ mezotrion + dikamba)	koruza	/
	Elumis (+ mezotrion)	koruza	/
	Entail	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Kelvin	koruza	/
	Kelvin OD	koruza	/
	Milagro 240 SC	koruza (silažna in za zrnje)	/
Milagro extra 6 OD	koruza	/	

	Motivell	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Motivell extra 6 OD	koruza	/
	Nicosh	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Primero	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Samson 4 SC	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Samson extra 6 OD	koruza	/
tritosulfuron	Arrat (+ dikamba)	koruza, jara in navadna pšenica, jari in ozimni ječmen	/
	Biathlon 4D (+ florasulam)	navadna in trda pšenica, navadni ječmen, navadni oves, pira (sevka), rž, tritikala	/
rim sulfuron	Aliseo (+ nikosulfuron)	koruza silažo, koruza za zrnje	/
	Aliseo plus (+ nikosulfuron + dikamba)	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Arigo (+ rimsulfuron + mezotrion)	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Tarot 25 WG	koruza, krompir	/
flurokloridon	Racer 25-EC (zaloge v uporabi do 15.11.2016)	koruza, krompir, navadna sončnica	/
petoksamid	Koban TX (+ terbutilazin)	koruza	/
	Successor 600	koruza, oljna ogrščica, buča	/
	Successor 600 PRO	koruza, oljna ogrščica	/
klopuralid	Cliophar 600 SL	koruza, navadna pšenica, ozimni ječmen, sladkorna pesa	/
	Lontrel 100	koruza, navadna pšenica, oljna ogrščica, krmna pesa, sladkorna pesa	čebula, glavno zelje
dikloprop-p	Trenutno v RS ni registriranega FFS, ki bi vseboval to a.s.		
metazaklor	Butisan 400 SC	oljna ogrščica, gorjušica	brstični ohrovt
	Cleranda (+ imazamoks)	oljna ogrščica	/
	Fuego	oljna ogrščica	brokoli, brstični ohrovt, cvetača, glavno zelje,

			glavnati ohrovt
	Fuego Top (+ kvinmerak)	oljna ogrščica	/
dikamba	Aliseo plus (+ rimsulfuron + nikosulfuron)	koruza (silažna in za zrnje)	/
	Arrat (+ tritosulfuron)	koruza, jara in navadna pšenica, jari in ozimni ječmen	/
	Banvel 4 S (zaloge v uporabi do 15.8.2017)	koruza za seme, sirek, strnišče	/
	Banvel 480 S	koruza, sirek, strnišče	/
	Callisto turbo (+ nikosulfuron + mezotrion)	koruza	/
	Cambio (+ bentazon)	koruza	/
	Kalimba	koruza, sirek	/
	Lintur 70 WG (+ triasulfuron)	jari in ozimni ječmen, navadna pšenica, navadni oves, rž, tritikala	/
	To a.s. vsebujejo še Dicotex (+ 2,4 D + MCPA + mekoprop-P), Landscaper pro weed (+ 2,4-D), Substral 2V1 (+ 2,4 D) in UV Rasen Floranid (+ 2,4 D), ki pa nimajo registracije za uporabo v kulturah, ki se pridelujejo na njivah!		
dimetaklor	Teridox 500 EC	oljna ogrščica	/
metribuzin	Buzzin	krompir	/
	Metric (+ klomazon)	krompir	/
	Plateen WG 41,5 (+ flufenacet)	krompir	/
	Sencor SC 600	krompir	/
flufenacet	Plateen WG 41,5 (+ metribuzin)	krompir	/
	Terano WG 62,5 (+ metosulam)	koruza	/
triasulfuron	Lintur 70 WG (+ dikamba)	jari in ozimni ječmen, navadna pšenica, navadni oves, rž, tritikala	/
	Logran 20 WG	jara in navadna pšenica, jari in ozimni ječmen,	/

		navadni oves, rž, tritikala	
FUNGICIDI			
metalaksil M	Ridomil Gold MZ Pepite (+ mankozeb)	krompir	čebula, česen, dinja, navadna kumara, paradižnik, solata, šalotka
	To a.s. vsebujeta še Fonganil Gold in Ridomil Gold Combi Pepite (+ folpet), ki pa nimata registracije za uporabo v kulturah, ki se pridelujejo na njivah!		
klorotalonil	Amistar Opti (+ azoksistrobin)	navadni ječmen, pšenica, tritikala	/
	Avoca super (+ ciprokonazol)	navadna pšenica	
	Banko 500 SC	krompir	paradižnik
	Proceed (+ ciprokonazol)	navadna pšenica	
INSEKTICIDI			
klorantraniliprol	Coragen	krompir	paradižnik

Pridelovalec kmetijskih rastlin na njivskih površinah (na GERK-ih z vrstama rabe 1100 – njive in 1170 – jagode na njivi) za obvladovanje plevelov, boleznih in škodljivcev uporabi fitofarmacevtska sredstva, ki so v Republiki Sloveniji registrirana v posamezni kulturi v tekočem letu in ne vsebujejo aktivnih snovi iz seznama aktivnih snovi, ki jih je na VVO I_DR prepovedano uporabljati.

Pred uporabo FFS na etiketi oziroma navodilu za uporabo sredstva ali s pomočjo seznama registriranih fitofarmacevtskih sredstev, ki je dostopen na spletnem naslovu <http://spletni2.furs.gov.si/FFS/REGSR/> preverite ali sredstvo, ki ga nameravate uporabiti, ne vsebuje na VVO I_DR prepovedanih aktivnih snovi. Pred vsako uporabo FFS je potrebno pozorno prebrati etiketo in navodilo za uporabo in se seznaniti o pravilni uporabi sredstva in osebni varovalni opremi. FFS lahko uporabljamo le za namene, za katere so registrirana. Uporabljati jih je dovoljeno le v predpisanih odmerkih oziroma koncentracijah. Uporaba neregistriranih FFS ni dovoljena, čeprav mogoče ne vsebujejo aktivnih substanc s seznama prepovedanih. Prav tako ni dovoljena uporaba za namene, za katere FFS ni registriran.

Na seznamu fitofarmaceutskih sredstev, ki jih v okviru zahteve POZ_FFSV ni dovoljeno uporabljati, je trenutno 26 aktivnih snovi. Od tega je 23 herbicidnih, 2 fungicidni in 1 insekticidna aktivna snov. Največ omejitev uporabe fitofarmaceutskih sredstev pri izvajanju zahteve POZ_FFSV se nanaša na uporabo herbicidov v pridelavi koruze, krompirja in oljne ogrščice. Pri tem lahko pridelovalci, za zagotavljanje ustreznega zdravstvenega stanja posevkov ter zmanjševanje zapleveljenosti, poleg uporabe ostalih registriranih fitofarmaceutskih sredstev, ki jih je pri izvajanju zahteve POZ_FFSV dovoljeno uporabljati, sledijo tudi smernicam integriranega varstva rastlin (IVR) pred škodljivimi organizmi.

3.6.2 Integrirano varstvo rastlin

Je dolgoročni pristop, ki s kombinacijo preventivnih ukrepov, metod varstva rastlin z nizkim tveganjem in kemičnih ukrepov vpliva na preprečevanje gospodarske škode, ne pa na popolno uničenje škodljivih organizmov. V skladu s to usmeritvijo je priporočljivo, da je uporaba kemičnih sredstev dopolnilni ukrep ostalim nekemijskim ukrepom varstva rastlin (mehanski, biološki in biotehnični ukrepi).

Eden od osnovnih preventivnih ukrepov je kolobar. Z dovolj širokim vrstenjem posevkov z različnimi življenjskimi cikli (setev, vrsta rastline, konkurenčna sposobnost), menjavanjem termina in načina obdelave skrbimo, da se škodljivi organizmi ne morejo prilagoditi našemu pridelovalnemu sistemu in s pretirano namnožitvijo povzročati gospodarske škode. Pomembno vlogo v varstvu rastlin ima tudi izvedba ostalih preventivnih ukrepov varstva rastlin, kot so izbor primerne rastišča, obdelava tal, gnojenje, uravnavanje vode in vlage, ustrezen čas sajenja in spravila, zagotavljanje ustrezne gostote posevka (razdalje med rastlinami), rastlinska higiena, biofumigacija, uporaba odpornih sort oziroma hibridov in še mnogi drugi.

Cilj pri zatiranju plevelov ni popolno uničenje (eradikacija) plevela, temveč uravnavanje plevelne vegetacije z namenom preprečevanja gospodarske škode. Pri uporabi herbicidov nove smernice trajnostne rabe priporočajo uporabo manj obstojnih, okolju prijaznejših herbicidov, ki jih uporabljamo usmerjeno, glede na plevelno stanje na posamezni njivi, zgodaj po vzniku gojenih rastlin in plevelov. Uporaba herbicidov pred vznikom ni zaželena, razen na zelo zapleveljenih površinah ali pa območjih, kjer v primeru padavin ni mogoča uporaba mehanizacije. Herbicidi, ki jih uporabimo pred vznikom, padejo v večji meri na gola neporasla tla, kjer je tveganje za izpiranje v površinske in podzemne vode precejšnje.

K zmanjševanju zapleveljenosti pripomoremo tudi z izvedbo nekemičnih ukrepov, kot so setev posevkov, biotično zatiranje plevelov, mehanično ali fizikalno zatiranje ter z uporabo različnih folij in zastirk. Biotično zatiranje plevelov je v današnjih razmerah zelo aktualno in v svetu poznamo kar nekaj uspešnih primerov, vendar pri nas praktičnih izkušenj z uporabo teh metod še nimamo. Med mehanične metode prištevamo košnjo, drobljenje (mulčenje), puljenje, brananje, okopavanje, kultiviranje, prekopavanje, osipavanje, ogrinjanje, prečesavanje, spodrezovanje, izvrtavanje, krtačenje, vlačenje, pletje z mehansko roko in podobno. V poljedelski in vrtnarski pridelavi v Sloveniji najpogosteje izvajamo okopavanje, brananje, košnjo, drobljenje ter ročno odstranjevanje plevelov.

Fizikalno zatiranje plevelov, ki vključuje bodisi uporabo plamena in pregrete pare za ožiganje, uporabo metod segrevanja rastnih substratov za uničenje plevelnih semen in klic, uporaba solarizacije in druge metode uporabe fizikalnih učinkov toplote, se v Sloveniji pogosto uporabljajo v zelenjadarstvu. Prav tako v zelenjadarstvu pogosto uporabljamo različne folije ali

zastirke. Uporaba le teh je z vidika zmanjševanja zapleveljenosti seveda dobrodošla, vendar ne smemo zanemariti, da se ob uporabi folij običajno poveča potreba po zatiranju talnih škodljivcev, ki jim ugaja povišanje temperature ter se povečajo težave s polži.

Pridelovalcu so pri odločitvi za izvedbo posameznih ukrepov v pomoč tudi napovedi opazovalno napovedovalne službe ter ostalih strokovnih služb pri kmetijsko gozdarskih zavodih in inštitutih.

*Slika 17: Škropljenje izvajamo s pregledano in tehnično brežhibno škropilno tehniko
(avtorica slike: Marjeta Zemljič, KIS)*

3.7 IZBIRNA ZAHTEVA POZ_MEHZ: UPORABA ZASTIRK ALI MEHANSKO ZATIRANJE PLEVELOV

V okviru izbirne zahteve POZ_MEHZ v **glavnih posevkih tla prekrivamo z zastirkami** oziroma izvajamo mehansko zatiranje plevelov.

Uporaba izbirne zahteve POZ_MEHZ ima koristne učinke na:

- zmanjšanje uporabe pesticidov;
- povečanje organske snovi v tleh;
- preprečevanje zbijanja tal;
- ohranjanje in povečanje števila koristnih mikroorganizmov v tleh;
- izboljšanje strukture tal;
- zadrževanje vlage v tleh in zato manjša potreba po namakanju;
- varovanje voda;
- povečanje biotske raznovrstnosti.

Za izbirno zahtevo POZ_MEHZ velja, da:

- **na GERK-ih, na katerih uveljavljamo zahtevo POZ_MEHZ, uporaba herbicidov v tekočem letu ni dovoljena;**
- **se mehansko zatiranje plevelov izvede najpozneje do 25. oktobra tekočega leta;**
- se mora vsako leto izvajati na delu njivskih površin, vendar na celem GERK-u;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna. **Ne glede na to moramo upoštevati omejitve vnosa hranil iz organskih gnojil ter časovne omejitve (PRILOGA 1);**
- na KMG mora biti prisotna ustrezna mehanizacija, ali shranjen račun za opravljeno storitev ali izjava izvajalca, kadar se strojna storitev opravlja kot sosedska pomoč;
- moramo hraniti račune o nakupu zastirke in fitofarmaceutskih sredstev ali druge dokaze o uporabi zastirke, pridelane na KMG;
- v predpisani evidenci o delovnih opravilih (**stran 7 in PRILOGA 3**) moramo evidentirati datum prekrivanja z zastirko oziroma evidentirati datum mehanskega zatiranja plevelov z npr. česali, okopavanje itd.;
- zahtevo lahko kombiniramo z operacijo Ohranjanje **rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija**. V tem primeru za setev uporabimo seme avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (**PRILOGA 5**) ter upoštevamo obveznosti iz zahteve GEN_SOR in GEN_SEME;

- pomeni 5 letno obveznost, dovoljena odstopanja glede na površine v vstopnem letu so lahko 10 odstotkov (povečanje, zmanjšanje).

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve POZ_MEHZ znaša 89,46 eura na ha letno.

Preglednica 17: *Kmetijske rastline za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje obvezne zahteve POZ_MEHZ, so:*

ŽITA	ajda, amarant, bar, ječmen (ozimni, jari), kamut (ozimni, jari), mešanice žit (ozimne, jare), oves (ozimni, jari), pira (ozimna, jara), proso, pšenica (ozimna, jara), rž (ozimna, jara), sirek, soržica (ozimna, jara), trda pšenica (ozimna, jara), tritikala (ozimna, jara)
KORUZA	koruza za zrnje, koruza za silažo, sladka koruza
TRAVE IN TRAVNO DETELJNE MEŠANICE	trave, travno deteljne mešanice, trave za pridelavo semena
ZELENJADNICE	bob, blitva, brokoli, cvetača, čebula, česen, čičerika, drobnjak, endivija, feferoni, fižol, hren, jajčevci oziroma melancani, kardij, kitajsko zelje, kolerabica, korenje, kumare, leča, lubenice, melone oziroma dinije, mešana raba (zelenjadnice, poljščine, dišavnice, zdravilna zelišča), motovilec, navadna buča, ohrovt (brstični, glavni, listnati), paprika, paradižnik, pastinak, peteršilj, por, radič, rdeča pesa, redkvice, repa, rukola, regrat, sladki komarček, sladki krompir, solata, šalotka, špinača, topinambur, vrtna buča oziroma bučke, vrtna kreša, zelena, zelje, zimski luk, zelenjadnice
JAGODA	
NJIVSKA ZELIŠČA	
OSTALE KMETIJSKE RASTLINE	abesinska gizotija, aleksandrijska detelja, bela gorjušica, detelja, deteljno travne mešanice, druge rastline za krmno na njivah, facelija, grah, grahor, grašica (ozimna, jara), inkarnatka, konoplja, krmna ogrščica (ozimna, jara), krmna pesa, krmna repa, krmna repica (ozimna, jara) krmni bob, krmni grah (ozimni, jari), krmni ohrovt, krmni radič, krmni sirek, krmno korenje, krompir, lan, lucerna, navadna nokota, oljna buča, oljna ogrščica (ozimna, jara), oljna redkev, oljna repica, perzijska detelja, podzemna koleraba, rjava indijska gorčica, riček, sladkorna pesa, soja, sončnice, sudanska trava, volčji bob, vrtni mak (ozimni, jari)

Z upravnim pregledom se ustreznost kmetijske rastline preveri prek zbirne vloge.

Za upravni pregled se uporabijo RKG, zbirna vloga ter podatki o GERK-ih.

S pregledom na kraju samem se izvedejo popis dejanskega stanja površin na kraju samem, popis kmetijske rastline oziroma skupine kmetijskih rastlin na površini, pregled vseh evidenc o delovnih opravilih ter evidenc povezanih z uporabo gnojil in FFS (**PRILOGA 3**), pregled KMG, pregled računa o nakupu zastirke ali drugih dokazov o uporabi zastirke pridelane na KMG, pregled prisotnosti ustrezne mehanizacije na KMG ali pregled računa izvajalca za opravljeno strojno storitev ali izjava izvajalca, kadar se strojna storitev opravlja kot sosedstva pomoč ter preveritev računov za nakup fitofarmaceutskih sredstev.

3.7.1 Tehnološka navodila za izvedbo zahteve

Pri pridelavi poljščin in zelenjadnic se srečujemo z različnimi pleveli. Tako imamo npr. ob jesenskih setvah ali saditvah zelenjadnic običajno težave s plevelnimi združbami, ki so podobne žitnim, v primeru spomladanske ali poletne pridelave pa imamo v posevkih običajno zastopane značilne okopavinske pleveli. Pridelavo brez uporabe herbicidov je smiselno načrtovati na površinah, ki niso zapleveljene s trajnimi pleveli (npr. slak, pirnica, sirek, osat itd.). Pri trajnih

plevelih samo mehansko zatiranje običajno ni dovolj učinkovito. Uporaba registriranih insekticidov in fungicidov je mogoča, če s tem ne kršimo obveznosti iz morebitnih drugih operacij ali izbranih zahtev.

Slika 18: Z gredičarjem oblikujemo gredico in istočasno položimo folijo ter cev za namakanje (Foto: Tomaž Poje, KIS)

Slika 19: Položena folija na gredicah za pridelavo zelenjave (Foto: Tomaž Poje, KIS)

Uporaba zastirk

Zastiranje tal z organskimi materiali (slama, posušena trava itd.) je eden izmed najstarejših ukrepov varstva pred pleveli. Tla lahko zastiramo tudi s folijami iz različnih materialov (polietilenske ali polipropilenske folije, biorazgradljive itd.).

Zastirke preprečujejo rast plevela, zmanjšujejo izhlapevanje vode iz tal, organske zastirke pa na dolgi rok povečajo vsebnost organske snovi v tleh in s tem izboljšajo kapaciteto tal za vodo. Ker tla niso neposredno izpostavljena vplivom vremena lahko z njimi izboljšamo strukturo tal. Rastline se na tleh, pokritih z zastirkami, ne dotikajo tal in je verjetnost za razvoj bolezni lahko manjša, manj pa je tudi dela s čiščenjem pridelkov. Zaradi ugodnega vpliva na temperaturno vodni režim tal se pri uporabi zastirk zelenjadnice običajno hitreje razvijajo. Rast plevelov lahko preprečimo le z zastirkami, ki ne prepuščajo sončne svetlobe – predvsem za fotosintezo pomembnega spektra. Take lastnosti ima dovolj debela organska zastirka ali nekatere polietilenske, polipropilenske in biorazgradljive folije.

Slika 20: Zastirke imajo velik pomen pri pridelavi zelenjadnic (avtorica slike: Kristina Ugrinović, KIS)

Folije so lahko selektivno prepustne za svetlobo (rjave), ali pa so za svetlobo nepropustne (črne in belo-črne folije). Običajno jih polagamo v trakovih oz. pasovih, lahko ročno ali strojno. Črna folija se v sončnem vremenu močno segreje in na mestu dotika segreva tudi zemljo. Ker sončni žarki ne prodirajo skozi se tla počasneje segrevajo ter ne rastejo pleveli. Vendar pa preprečuje ohlajanje tal preko noči in se zato tla segrejejo hitreje kot nepokrita. Rjava zastirna folija je primerna za varstvo pred pleveli predvsem pri pridelavi zgodnje zelenjave. Prepušča del spektra sončne svetlobe in tako omogoča segrevanje tal tudi v globino. Ker rjava folija ne prepušča za fotosintezo pomembnega spektra svetlobe, pod njo pleveli propadejo. Pri pridelavi solatnic so v poletnih mesecih primernejše zastirke svetlejših barv (npr. bela).

Biorazgradljive zastirke-folije so običajno iz materialov na osnovi koruze. Tla morajo biti dobro obdelana, brez kamnov in ostankov prejšnjih pridelkov na površini, ki lahko poškodujejo folijo. Folije ni priporočljivo polagati takoj po gnojenju z organskimi gnojili (da preprečimo takojšen začetek biorazgradnje). Polaganje je priporočeno izvesti v hladnejšem delu dneva in ga je mogoče izvesti z enako opremo kot pri polaganju folij iz polietilena. Na koncu sezone lahko ostanke biorazgradljive folije zaorjemo.

Priporočila:

- pri uporabi folije je nujno, da se uredi tudi kapljični sistem namakanja;
- spomladi zastirke polagamo sredi dneva, ko je zemlja ogreta. Tako lahko vsaj za nekaj časa zadržimo toploto;
- poleti zastirke polagamo zjutraj, na ohlajeno zemljo;
- pri odstranjevanju folije je **prepovedano zažiganje** folije tako na polju, na prostem kakor v domačih kuriščih. Folijo je potrebno odpeljati na ustrezni center za zbiranje odpadkov;
- polaganje folije ali drugih zastirk vpišemo v evidenco delovnih opravil na kmetiji, priporočljivo je dodati tudi fotografijo posevka, kjer smo uporabili zastirke;
- v evidenci delovnih opravil vpisujemo datum prekrivanja z zastirko oziroma evidentiramo datum mehanskega zatiranja plevelov, npr. s česali, okopavanje ali ročno odstranjevanje plevelov;
- ker uporaba herbicidov pri izvajanju te zahteve ni dovoljena, je priporočljivo med folije položiti slamo ali pokošene rastlinske ostanke. Tako pleveli tudi tam ne bodo imeli možnosti rasti in razmnoževanja;
- med naravne, organske zastirke sodijo: slama, seno, pokošeni sveži ali posušeni ostanki rastlin, ovčja volna (dlaka), na pol preperel kompost, na manjših površinah tudi karton. Manj priporočljivi v pridelavi zelenjave so žagovina, lubje in listje.

Mehansko zatiranje plevelov

Pomembno je, da sejemo glavne posevke na čim bolj razpleveljeno njivo. Za zmanjšanje težav s koreninskimi pleveli poskrbimo z ustreznim predposevkom. Pri setvi moramo skrbeti za ustrezno medvrstno razdaljo ter razdaljo v vrsti, da posevki dobro prekrijejo tla.

Mehansko zatiranje plevelov lahko izvajamo ročno ali s stroji za mehansko nego rastlin. V zadnjih letih je na področju mehanizacije, namenjene zatiranju plevelov, zaznaven velik napredek. Uspeh mehanskega zatiranja plevelov je odvisen predvsem od vrste plevelov, ki jih zatiramo, od razvojnega stadija plevelov in od okoljskih razmer. Na splošno velja, da je manjše plevela lažje zatirati kot večje. Pozorni moramo biti na ustrezno vlažnost tal, da ne uničujemo strukture in da se poškodovani pleveli ne vrastejo ponovno. Učinkovitost zatiranja je največja, če so pleveli po zatiranju izpostavljeni pomanjkanju vlage in visokim temperaturam. Dež ali namakanje po okopavanju poveča stopnjo regeneracije poškodovanih plevelov.

Pri mehanskem zatiranju ločimo glede na delovne elemente okopavanje, česanje in krtačenje. Delovni elementi na strojih so lahko pasivni (vlečeni) ali pa aktivni (gnani preko priključne gredi traktorja).

Predsetveno mehansko zatiranje plevelov

Izvajamo lahko slepo setev in mehansko uničenje vzniklih plevelov. Površino pripravimo za setev najmanj 14 dni pred samo setvijo ali sajenjem. V primeru suhih tal rahlo povaljamo, da spodbudimo kaljenje semena enoletnih plevelov. Vznikle enoletne plevela nato mehansko uničimo s predsetvenikom na dan setve ali sajenja. Metoda je priporočljiva pri pridelavi vrtnin, ki jih sejemo na stalno mesto. Zelo priporočljiva je tudi pred sajenjem čebulčka in česna.

Zatiranje plevelov z okopavanjem, prečesavanjem, brananjem

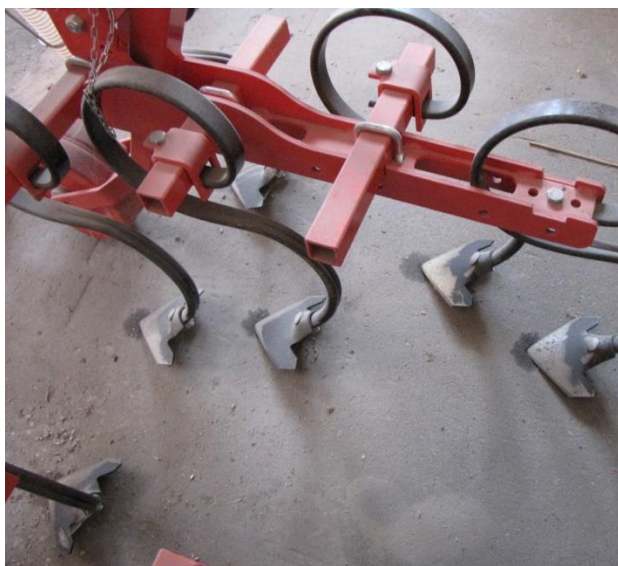
Pri zatiranju plevelov z okopavanjem moramo paziti na primerno delovno globino in širino, ki je odvisna od razvitosti posevkov in tudi plevelov ter primernost posevka za okopavanje. Nekatere zelenjadnice (npr. čebulnice) slabo prenašajo spodrezavanje in trganje korenin ter poškodbe listov. Za uspešno zatiranje plevelov moramo izvesti večkratno strojno okopavanje in pletje (okopavanje) plevela v vrsti. Pri okopavanju korenja lahko, ko so rastline že večje, s pomočjo prečne postavitve motičic v obliki gosjih nog, rastline tudi rahlo osujemo. Tako deloma zavarujemo rastline pred močnejšim napadom korenjeve muhe, preprečimo pa tudi pozelenitev vrhnjih delov korenja.

Naloga okopavanja je preprečiti prekomerno izhlapevanje vode, spodrezati plevel in ohraniti rodovitnost zemlje.

Učinki okopavanja:

- razbijemo skorjo, rahljamo zemljo in tako uravnavamo vodno zračni režim v tleh;
- zračimo vrhno plast ornice in s tem pospešimo izmenjavo zraka v zemlji. Tako je v tleh več kisika, kar pospeši delovanje mikroorganizmov, simbiotske bakterije iz rodu rizobium lahko vežejo več dušika, nitrifikacijske pa tvorijo več nitratov;
- korenine intenzivneje dihaajo in sproščajo več toplote – zemlja se hitreje segreje;
- z okopavanje zdrobimo sprano plast zemlje in ustvarimo rahlo pozemljino, ki onemogoča kapilarni dvig vode iz podtalja. Tako preprečimo izhlapevanje vode iz ornice in obenem povečamo vpojnost tal za padavine;

- mehansko uničimo plevela med vrstami posevka ter spodrežemo korenine plevela;
- ob istočasnem dognojevanju lahko zadelamo dušična mineralna gnojila v tla.

Slika 21: Običajna okopalna enota vrstnega okopalnika za koruzo (Foto: Tomaž Poje, KIS)

Slika 22: Okopalni enoti z zaščitnimi krožniki (Foto: Tomaž Poje, KIS)

Z okopavanjem običajno zatremo plevela v medvrstnem prostoru. Okopavati začnemo ko so kralji plevela tik pod površjem. Če je plevel že ozelenel okopavamo v čimbolj suhem vremenu v zgodnjih popoldanskih urah, da se spodrezan plevel čimprej posuši in odmrje. Posevke okopavamo vselej, ko se napravi skorja in ko se pojavi plevel – po dežju, ampak v suhem.

Kot poseben okopalnik ali kot dodaten sklop k običajnim okopalnikom je možna okopalna enota, ki ima delovne elemente v obliki poševno nameščenega zvezdastega kotalnega koluta (prstastega kotalnega koluta). Ta omogoča mehanizirano zatiranje plevelov znotraj same vrste v kateri pridelujemo rastline, tako da ni več potrebno ročno delo odstranjevanja plevelov v sami vrsti. Uporabljajo se za kulture, kjer je medvrstna razdalja večja od 25 cm. **V vrtnarstvu lahko za zatiranje plevelov uporabimo tudi specialna orodja**, ki omogočajo strojno delo znotraj vrst (zvezdasti kotalni plevnik, vzvojni plevnik, ki ima vzmetne roglje v obliki črke L in peresasti plevnik). Pogoj za dobro delovanje teh orodij je zelo natančno sajenje in natančno oblikovanje sadilnih grebenov. Primerni so za delo na lažjih tleh.

Pri okopalnikih z zvezdastimi kotalnimi delovnimi elementi se le ti kotalijo po tleh in kotalni delovni elementi imajo vodoravno os vrtenja. Namenjeni so predvsem za okopavanje koruze. Primerni so tudi za odstranjevanje plevelov v tleh, obdelanih na konzervirajoči način obdelave. Pri teh okopalnikih je omejena globina okopavanja, slabši učinek pa imajo tudi pri koreninskih plevelih.

Slika 23: Okopalnik z zvezdastimi kotalnimi delovnimi elementi so namenjeni predvsem za okopavanje koruze. (Vir slike: Einboeck)

Slika 24: Zvezdaste okopalne elemente odlikuje dobro samočiščenje. (Vir slike: Einboeck)

Vrstni prekopalnik (segmentni prekopalnik – segmentna freza) je stroj namenjen za mehansko nego rastlin (zatiranje plevelov). Delovni element vsakega segmenta je rotor z noži.

Slika 25 in 26: Segmentni prekopalnik lahko preintenzivno obdela tla v medvrstnem prostoru. (Vir slike: Badalini)

Raba česal je najprimernejša in uporabna pri pridelovanju poljščin. Pri vrtninah se uporablja pri pridelavi kapusnic in fižola. Česanje izvajamo, ko je površinska plast tal suha. Večinoma je to v opoldanskem času, da se izpuljeni pleveli posušijo, gojene rastline pa najmanj poškodujejo. Prečesavamo plitvo, 2 cm do 4 cm globoko. Pri globljem prečesavanju bi lahko spodbudili plevelna semena h kaljenju. Hitrost vožnje naj bo med 6–8 km/h.

Uporabo česal pri žitih se priporoča od faze 1–2 razvitih listov do začetka kolenčenja žit oz., ko je plevel v fazi kličnih ali prvih listov. Česanje pri fižolu izvedemo, ko ima fižol dobro razvite 4 prave liste ter ponovimo po 7 dnevih. Kasneje uporabimo še okopalnik in osipalnik.

Slika 27: Česanje se mora izvajati ob ustrezni razraščeni žit (Foto: Tomaž Poje, KIS)

Slika 28: Spodnji del slike predstavlja žito po prehodu česalnika, zgornji del pa brez česanja (Foto: Tomaž Poje, KIS)

Česanje in okopavanje lahko negativno vplivata tudi na razvoj in škodo, ki nastane zaradi napadov ličnik kapusove muhe. Po uporabi česala je priporočljivo uporabiti pripravke – biostimulatorje, ki vsebujejo izvlečke morskih alg ali vitaminsko aminokislinske komplekse.

Za zatiranje plevelov po presajanju sadik vrtnin lahko uporabimo poseben tip česal – **okopalna česala**. Uporabimo jih lahko takrat, ko se sadike dobro ukoreninijo. Idealen čas za zatiranje plevelov z njimi je, ko del plevelov kali, del pa jih je že v stadiju kličnih listov. Učinkovitost zatiranja plevelov z njimi upade že v stadiju dveh pravih listov plevelov.

Za zatiranje plevelov v kapusnicah, korenovkah, čebulnicah in beluših so zelo primerni kotalni okopalniki– kultivatorji, ki jih lahko uporabimo za kultiviranje in osipanje. Za zatiranje plevelov v zelenjadnicah se lahko uporabljajo tudi lažje, zelo ozke kotalne košaraste brane.

3.7.2 Priporočila:

- pomembna je tehnična usposobljenost za ustrezno ravnanje s stroji;
- ne obdelujemo, ko so tla prevlažna (ko se oprijemajo strojnega priključka) ali presuha (ko se pri obdelavi za strojem praši) saj s tem poslabšamo strukturo tal;
- upoštevamo, da se razvoj in višina posevka pri rastlinah razlikuje;
- izvajanje je lažje, natančnejše in brez nevarnosti za škodo na posevku, če so bila prehodna opravila (sajenje, setev) opravljena natančno;
- kvaliteta temeljne obdelave tal je pomembna. Dobra predsetvena priprava tal omogoča pravočasno in natančno izvedbo mehanskega zatiranja;
- kombiniramo različne načine mehanske obdelave tal. Tako lahko plevele uničujemo, ko so najbolj občutljivi;
- predvidevamo in prilagajamo gostote setve. Npr. fižol, v katerem bomo izvajali mehansko zatiranje sejemo nekoliko gosteje (10 – 15 odstotkov večja količina semena);

- globina obdelave (vrsta plevela, stopnja razvitosti rastline) mora biti primerna. Ob preplitvi obdelavi je učinek slabši.

Slabosti mehanskega zatiranja:

- v naših klimatskih razmerah ni možno vsako leto ustrezno zatreti plevelov samo z mehanskimi načini zatiranja;
- nepravilna izvedba mehanskega zatiranja lahko poslabša strukturo tal ter zniža pridelke;
- organske zastirke lahko povečajo težave zaradi polžev.

Preglednica 18: Primeri uporabe mehanskega zatiranja plevelov pri nekaterih poljščinah

Koruza	<p>Slepo česanje pred vznikom koruze: 3 – 6 dni po setvi, ko je kalček še 2 cm pod zemljo. Česanje po vzniku v fazi 4 – 6 listov, ko je koruza 8 –10 cm visoka, največ do višine 25 cm, če je koruza še elastična in upogljiva.</p> <p>Okopavanje z okopalniki doseže dobre učinke, ko je koruza 10 – 15 cm visoka.</p> <p>Pri prvem okopavanju v fazi 4 listov lahko imamo zaščitne krožnike, ki jih pri okopavanju v fazi osmih listov odstranimo, da ne porežemo listov koruze. Prvo okopavanje koruze je lahko bolj globoko in široko, drugo pa plitvo in ozko. Pri prvem okopavanju je širina okopalnega pasu 50 cm in je lahko 8–10 cm globoko. Pri drugem okopavanju je širina okopalnega pasu 40 cm in globina obdelave 6–7 cm.</p> <p>Na močno zapleveljenih posevkih je učinkoviteje uporabiti rotacijske okopalnike (freze).</p>
Žita	<p>Mehansko zatiranje plevelov v žitih temelji na uporabi česal. Običajno ga v žitih uporabimo 3–5 krat. Pri zmernih populacijah (pod 150 plevelov na m²) lahko tako zadržimo plevela pod pragom gospodarske škode.</p> <p>Prečesavanja izvajamo, ko so pleveli še manjši in ob suhem vremenu. Pri varstvu ozimnih žit pred pleveli priporočajo poznejšo setev, da se pleveli pred zimo ne morejo obilno razviti. Jara žita sejemo čim bolj zgodaj. Ob setvi nekoliko povečamo količino semena.</p> <p>Prvo prečesavanje po setvi v težjih tleh opravimo, ko so kalice žit dolge že 2 cm in še ne gledajo iz tal (slepo prečesavanje). V času vznika in do prvega razvitega lista na težjih tleh česal ne uporabljamo. Na zelo lahkih tleh z veliko vlage lahko česala uporabimo tudi v tem obdobju. Prvo prečesavanje opravimo zelo plitvo in roglji naj bodo nastavljeni čim bolj vodoravno. Drugi prehod opravimo, ko imajo žita dobro razvite 2–3 liste. V primeru, da je bila zima zelo ostra je potrebno pred česanjem počakati, da si rastline opomorejo. Naslednji prehodi sledijo razvoju žit. Prečesavanje je možno do višine 20 cm. Navadno se opravi v nasprotni smeri vožnje od predhodne. Ob česanju lahko v tla zadelamo tudi minerala gnojila in tekoča organska gnojila. V primeru plevelov, ki se navijajo na rastline lahko z česali poškodujemo ali izruvamo tudi gojene rastline. Česalo ni primerno za delo na zaskorjenih tleh, saj roglji ne prodrejo dovolj v globino. Iz tal lahko iztrgajo kose zbite zemlje, kar lahko poškoduje posevek. Pleveli, ki so v izgrebenih kosih si običajno opomorejo. Z uporabo česala dosežemo bistveno boljši zatiralni učinek pri širokolistnih kot ozkolistnih plevelih.</p>
Buče	<p>Slepo česanje pred vznikom in nekaj dni po setvi, vendar le v primeru če je seme enakomerno in globoko posejano in če je treba razbiti skorjo, ki je nastala ob močnejših nalivih.</p> <p>Česanje po vzniku: se ne priporoča, ker bi poškodovali mlade rastline in bi le te bile podvržene virusnim boleznim (rumeni mozaik)</p> <p>Okopavanje: 2 – 3 krat z različnimi medvrstnimi okopalniki, dokler buče ne prekrijejo vrst. Če so buče posejane na večjo medvrstno razdaljo je učinkovita uporaba prirejene vzmetne zobate brane (na sliki), ki dela samo med vrstami, (luknje v označevanju za vrste)</p>
Soja	<p>Slepo česanje pred vznikom: Nekaj dni po setvi, še preden začne kaliti in če je enakomerno globoko posejana na vsaj 4 cm globine.</p> <p>Česanje po vzniku: v fazi 4–5 listov, ko je okrog 12 cm visoka, v toplem popoldnevu, da se</p>

	zmanjša izpad. Okopavanje: po vzniku se okopava med vrstami, na okopalnik je priporočljivo dati zaščitne krožnike.
Sončnice	Slepo česanje pred vznikom: Nekaj dni po setvi, še preden začnejo vznikati, pod pogojem, da je bila setev opravljena enakomerno, globoko na vsaj 4 cm globine. Česanje po vzniku: previdno po vzniku, ob pojavu prvega para pravih listov, ko so rastlinice še relativno elastične. Okopavanje: prvo okopavanje v fazi 2–4 listov, drugo okopavanje, ko so rastline visoke 15–20 cm, v toplem vremenu. Učinkovita je uporaba okopalnikov z gosjimi nogami, pri prvem okopavanju je potrebno namestiti zaščitne krožnike. Če so sončnice posejane na medvrstno razdaljo 50 cm, je možna uporaba zvezdastih rotacijskih okopalnikov.
Lan	Slepo česanje pred vznikom: je problematično, ker lan hitro kali Česanje po vzniku: previdno, ko je 12 cm visok Okopavanje: možno med vrstami

3.8 IZBIRNA ZAHTEVA: KONZERVIRAJOČA OBDELAVA TAL (POZ_KONZ)

Konzervirajoča obdelava tal je obdelava tal brez uporabe pluga, torej brez obračanja tal. Pri konzervirajoči obdelavi ostane po obdelavi in setvi več kot 30 odstotkov obdelane površine pokrite z rastlinskimi ostanki prejšnje poljščine. Izbirna zahteva POZ_KONZ je namenjena ohranjanju strukture tal, zaloge vlage v tleh in hranil, povečanju mikrobiološke aktivnosti tal in zmanjševanju erozije. S konzervirajočim načinom obdelave tal se zmanjša število delovnih operacij in s tem neposredni izpusti CO₂ v ozračje. Višji delež humusa v tleh, ki je posledica tovrstne obdelave pa ima hkrati večkratni pozitiven učinek, saj zagotavlja večji delež vode in hranil v tleh, kar neposredno vpliva na rodovitnost tal.

Učinki izvajanja izbirne zahteve so:

- ohranjanje strukture tal;
- ohranjanje zaloge vlage v tleh in hranil;
- povečanje mikrobiološke aktivnosti tal;
- zmanjševanje erozije;
- zmanjšanje neposrednih izpustov CO₂ v ozračje.

Zahteva POZ_KONZ pomeni minimalno obdelavo tal za glavni posevek z vlečenimi pasivnimi stroji za konzervirajočo obdelavo tal (npr. kultivator – rahljalnik, krožne brane, združeni stroji za konzervirajočo obdelavo itd.) in (ali) z gnanimi – aktivnimi stroji za konzervirajočo obdelavo tal (npr. vrtavkasta brana, vrtavkasti kultivator, prekopalnik itd.)«, pri čemer oranje ni dovoljeno. Konzervirajočo obdelavo tal moramo izvesti **najpozneje do 25. oktobra tekočega leta** na posevku, za katerega uveljavljamo zahtevek za POZ_KONZ. Ukrep lahko izvajamo za glavni posevek ali za prezimni ali neprezimni dosevek.

Direktna setev se praviloma izvaja v neobdelano površino pokrito z rastlinskimi ostanki. Kljub temu, da je ne moremo neposredno prištevati med konzervirajočo obdelavo so učinki neposredne setve lahko praktično identični, v nekaterih primerih pa še močneje izraženi kot pri

konzervirajoči obdelavi tal. **Zato se izvajanje direktne setve tudi šteje kot izpolnjevanje zahteve POZ_KONZ.**

Tračna setev (ang. Strip till) spada med konzervirajoče načine obdelave tal le da je tu obdelana površina minimalna, samo nekaj centimetrski pas, kjer se odloži seme. Zato se izvajanje tračne setve šteje kot izpolnjevanje zahteve POZ_KONZ.

Za zahtevo POZ_KONZ velja, da:

- se mora vsako leto izvajati **na najmanj 20 odstotkih njivskih površin KMG**, vendar na **celem GERK-u**. Tudi če je razdeljen na poljine se mora izvajati na celotnem GERK-u;
- se **lokacija** izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti **lahko spreminja**;
- pomeni 5 letno obveznost, dovoljena odstopanja glede na površine v vstopnem letu so lahko 10 odstotkov (povečanje, zmanjšanje);
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna. **Ne glede na to moramo upoštevati omejitve vnosa hranil iz organskih gnojil ter časovne omejitve (PRILOGA 1)**;
- na KMG mora biti prisotna ustrezna mehanizacija ali shranjeni računi za opravljeno storitev ali izjava izvajalca, kadar se strojna storitev opravlja kot sosedska pomoč;
- se konzervirajoča obdelava tal v okviru izbirne zahteve POZ_KONZ nanaša na predsetveno pripravo tal za posevek, na katerem se uveljavlja zahteva in ne na celoletno obveznost;
- zahtevo lahko kombiniramo z operacijo Ohranjanje **rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija**. V tem primeru za setev uporabimo seme avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (**PRILOGA 5**) ter upoštevamo obveznosti iz zahteve GEN_SOR in GEN_SEME;
- moramo v predpisani evidenci o delovnih opravilih (**stran 7 in PRILOGA 3**) evidentirati datum obdelave tal z vlečenimi pasivnimi oziroma gnanimi (aktivnimi) stroji za konzervirajočo obdelavo tal.

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve POZ_KONZ znaša 40,68 eura na ha letno.

Preglednica 19: *Kmetijske rastline, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve POZ_KONZ, so:*

ŽITA	ajda, amarant, bar, ječmen (jari), kamut (jari), mešanice žit (jare), oves (jari), pira (jara), proso, pšenica (jara), rž (jara), sirek, soržica (jara), trda pšenica (jara), tritikala (jara)
KORUZA	koruza za zrnje, koruza za silažo, sladka koruza
TRAVE IN TRAVNO DETELJNE MEŠANICE	trave, travno deteljne mešanice, trave za pridelavo semena
ZELENJADNICE	bob, blitva, brokoli, cvetača, čebula, česen, čičerika, drobnjak, endivija, feferoni, fižol, hren, jajčevci oziroma melancani, kardij, kitajsko zelje, kolerabica, korenje, kumare, leča, lubenice, melone oziroma dinije, mešana raba (zelenjadnice, poljščine, dišavnice, zdravilna zelišča), motovilec, navadna buča, ohrov (brstični, glavni, listnati), paprika, paradižnik, pastinak, peteršilj, por, radič, rdeča pesa, redkvica, repa, rukola, regrat, sladki komarček, sladki krompir, solata, šalotka,

	špinača, topinambur, vrtna buča oziroma bučke, vrtna kreša, zelena, zelje, zimski luk, zelenjadnice
JAGODA	
NJIVSKA ZELIŠČA	
OSTALE KMETIJSKE RASTLINE	abesinska gizotija, aleksandrijska detelja, bela gorjušica, detelja, deteljno travne mešanice, druge rastline za krmno na njivah, facelija, grah, grahor, grašica (jara), inkarnatka, konoplja, krmna ogrščica (jara), krmna pesa, krmna repa, krmna repica (jara) krmni bob, krmni grah (jari), krmni ohrovt, krmni radič, krmni sirek, krmno korenje, krompir, lan, lucerna, navadna nokota, oljna buča, oljna ogrščica (jara), oljna redkev, oljna repica, perzijska detelja, podzemna koleraba, rjava indijska gorčica, riček, sladkorna pesa, soja, sončnice, sudanska trava, volčji bob, vrtni mak (jari)

Z upravnim pregledom se ustreznost kmetijske rastline preveri prek zbirne vloge.

Za upravni pregled se uporabijo RKG, zbirna vloga ter podatki o GERK-ih.

S pregledom na kraju samem se izvede popis dejanskega stanja površin na kraju samem, popis kmetijske rastline oziroma skupine kmetijskih rastlin na površini, pregled vseh evidenc o delovnih opravilih ter evidenc povezanih z uporabo gnojil in FFS (**PRILOGA 3**), pregled prisotnosti ustrezne mehanizacije na KMG ali izjave izvajalca, kadar se strojna storitev opravlja kot sosedska pomoč.

3.8.1 Tehnološka navodila za izvedbo zahteve

Pojem konzervirajoča obdelava je relativno širok pojem in pokriva različne obdelave tal, kjer ni vključena uporaba pluga. Torej ni oranja – ni obračanja zemlje. V Sloveniji poleg izraza konzervirajoča obdelava uporabljamo tudi izraze konzervacijska obdelava, ohranitvena obdelava itd. Za izpolnjevanje zahteve moramo zemljišče v tekočem letu vsaj enkrat obdelati na način minimalne oziroma konzervirajoče obdelave tal oziroma tako pripraviti tla za setev. **Zahteva se ne nanaša samo na glavni posevek ampak na katerikoli posevek oziroma setev v tekočem letu. Ob vlaganju zbirne vloge je potrebno označiti/sporočiti za kateri posevek boste obdelavo tal opravili na konzervirajoč način.** Tudi direktna setev glavnega ali naknadnega posevka se šteje kot izpolnjevanje obveznosti POZ_KONZ.

Konzervirajoča obdelava se lahko deli na globljo in plitvejšo (površinsko). Globlja se lahko izvede s kultivatorji, (pod)rahljalniki. Podrahljalniki so običajno združeni še s drugimi stroji za obdelavo tal. Lahko pa so tudi samostojno orodje, kar pa je potem v nasprotju z osnovnim vodilom konzervirajoče obdelave, to je zmanjšanje število prehodov. Drugo skupino obdelave predstavljajo plitvejše –bolj površinske obdelave tal, kjer je globina obdelave od 3 do največ 10 cm. Uspešna setev je pri konzervirajoči obdelavi odvisna od ustreznosti sejalnice. Za doseganje zelene globine setve, morajo imeti sejalnice dovolj veliko težo na posameznem setvenem elementu.

Tla obdelana na konzervirajoči način počasneje izgubljajo vlago in se manj segrevajo, zlasti težja tla. Zaradi rastlinskih ostankov se lahko pogosteje pojavijo bolezni, ki se prenašajo z njimi. Pogosto je zato konzervirajoča obdelava povezana s povečano rabo FFS.

Slika 29: Konzervirajočo obdelavo lahko kombiniramo s setvijo naknadnega posevka
(avtor slike: Janko Verbič, KIS)

3.8.2 Priporočila

Da se pokažejo dolgoročni pozitivni učinki konzervirajoče obdelave se mora izvajati več let zapored na istem GERK-u. Pri konzervirajoči obdelavi tal se pogosto združi obdelava tal in setev. Priporočila se uporaba sejalic s krožnimi sejalnimi lemeži, kjer je manj težav z odlaganjem semena. Rastlinski ostanki prejšnjega posevka (npr. slama) naj so seseklani in enakomerno razdeljeni po njivski površini, tako da imajo stroji za obdelavo tal manj težav.

Zaradi velikega deleža, včasih tudi mokrih (vlažnih) rastlinskih ostankov, ki so na površini tal, lahko pride pri nekaterih strojih za konzervirajočo obdelavo do zamašitve. Nekateri stroji težko dosežejo ustrezno delovno globino, če so tla zelo suha in težka (zbita). Nekateri stroji ne obdelajo tal enakomerno po globini. Dogaja se tudi, da se težje doseže oziroma vzdržuje večjo delovno globino obdelave (15 do 20 cm globine).

Zahtevo POZ_POD, kjer je zaoravanje naknadnih posevkov obveza ter zahtevo POZ_KONZ pri rastlinah glavnih posevkov lahko kombiniramo brez kršitev obveznosti obeh zahtev.

Slika 30: Primer setve koruze z uporabo tračne sejalice (ang. strip till)

(avtor slike: Robert Leskovšek, KIS)

3.9 IZBIRNA ZAHTEVA POZ_ZEL: OZELENITEV NJIVSKIH POVRŠIN

Med ukrepe usmerjene tako v varovanje okolja in ohranjanje naravnih virov kot v izboljšanje rodovitnosti tal, spada prezimna ozelenitev. Intenzivna njivska pridelava poljščin in zelenjadnic lahko na območjih, ki so za izpiranje hranil in fitofarmaceutskih sredstev najbolj ranljiva, predstavlja veliko tveganje za onesnaževanje podzemnih in površinskih voda. Z ozelenitvijo površin preko jesenskih in zimskih mesecev zmanjšujemo to tveganje. Posevki učinkovito črpajo in v organski snovi akumulirajo mineralni dušik iz tal, ki je tam ostal po pridelovanju prejšnje poljščine. Po mineralizaciji je lahko ta dušik na razpolago naslednji poljščini v kolobarju.

Ozelenitev njivskih površin ima pozitivne učinke na:

- preprečevanje izpiranja hranil in fitofarmaceutskih sredstev v podtalje;
- izboljšanje stanja tal in voda;
- izboljšanje rodovitnosti in strukture tal;
- povečevanje mikrobiološke aktivnosti tal;
- varovanje tal pred škodljivimi vplivi vremena (zaskorjenost, izguba vlage, erozija);
- zmanjševanje zapleveljenosti;
- izboljšanje biotske raznovrstnosti in izgleda kulturne krajine.

Za zahtevo POZ_ZEL velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na **najmanj 20 odstotkih njivskih površin**;
- se lahko izvaja samo na delu GERK-a;
- se izvaja samo na njivskih površinah s povprečnim naklonom pod 20 odstotkov;
- se **lokacija izvajanja zahteve** v obdobju trajanja obveznosti **lahko spreminja**;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije, razen na VVO I_DR;
- obtežba z živino ni relevantna. **Ne glede na to moramo upoštevati omejitve vnosa hranil iz organskih gnojil ter časovne omejitve, ki so navedene v Uredbi o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (PRILOGA 1)**;
- je na KMG je potrebno **hraniti račune** o nakupu fitofarmaceutskih sredstev;
- moramo v predpisani evidenci o delovnih opravilih **(stran 7 in PRILOGA 3)** evidentirati datum setve in datum obdelave prezimnega posevka.
- pomeni 5 letno obveznost, dovoljena odstopanja glede na površine v vstopnem letu so lahko 10 odstotkov (povečanje, zmanjšanje).

V okviru izvajanja zahteve POZ_ZEL upoštevamo, da:

- moramo **setev prezimnih posevkov opraviti najpozneje do 25. oktobra tekočega leta**;

- morajo biti **tla pokrita s prezimno zeleno odejo od 15. novembra tekočega leta do najmanj 15. februarja naslednjega leta;**
- je **obdelava ozelenjenih njivskih površin dovoljena po 15. februarju naslednjega leta;**
- **ni dovoljena nobena uporaba herbicidov** za uničenje zelene prezimne odeje. Izvajamo lahko le mehansko uničenje (npr. z oranjem, itd.). Uporaba herbicidov z namenom zaščite rastlin pred pleveli je dovoljena kadar koli v času obveznosti (razen če katera druga zahteva v okviru ukrepa KOPOP ali omejitve iz VVO_I_DR prepoveduje rabo herbicidov ali določene aktivne snovi, kot npr. izbirna zahteva POZ_MEHZ: Uporaba zastirk ali mehansko zatiranje plevelov).
- zahtevo lahko kombiniramo z operacijo Ohranjanje **rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija**. V tem primeru za setev uporabimo seme avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (**PRILOGA 5**) ter upoštevamo obveznosti iz zahteve GEN_SOR in GEN_SEME;
- se za **pokritost tal** s prezimnimi posevki šteje, če je **zelen pokrov viden na najmanj 70 odstotkih površine**.

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve POZ_ZEL znaša 113,88 eura na ha letno.

Preglednica 20: Kmetijske rastline, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve POZ_ZEL so:

ŽITA	ječmen (ozimni), kamut (ozimni), mešanice žit (ozimne), oves (ozimni), pira (ozimna), pšenica (ozimna), rž (ozimna), soržica (ozimna), trda pšenica (ozimna), tritikala (ozimna)
TRAVE IN TRAVNO DETELJNE MEŠANICE	trava–podsevek, trave, travno deteljne mešanice, trave za pridelavo semena
ZELENJADNICE	motovilec, radič, rukola
OSTALE KMETIJSKE RASTLINE	detelja, deteljno travne mešanice, druge rastline za krmno na njivah, grašica (ozimna), inkarnatka, krmna ogrščica (ozimna), krmna repica (ozimna), krmni grah (ozimni), krmni ohrovt, lucerna, mešanica rastlin – naknadni posevek, navadna nokota, oljna ogrščica (ozimna), vrtni mak (ozimni)

Z upravnim pregledom se preveri naklon njiv prek RKG, ustreznost območja prek evidence VVO–I_DR, ustreznost kmetijske rastline prek zbirne vloge ter vključenost iste kmetijske rastline v več zahtev operacije.

Za upravni pregled se uporabijo RKG, zbirna vloga, podatki o GERK ter evidenca VVO_I_DR.

S pregledom na kraju samem se izvede pregled KMG in preveri popis dejanskega stanja površin na kraju samem, popis kmetijske rastline oziroma skupine kmetijskih rastlin na površini, pregled KMG, pregled vseh evidenc o delovnih opravilih ter evidenc povezanih z uporabo gnojil in FFS (**PRILOGA 3**) ter preveritev računov o nakupu fitofarmaceutskih sredstev.

3.9.1 Tehnološka navodila za izvedbo zahteve

Obdelavo in setev opravimo čimprej po žetvi glavnega posevka. Tako zmanjšamo izgube kapilarne vode iz tal, rastlinske vrste z bolj počasnim razvojem po setvi pa imajo do jeseni dovolj časa za optimalno razrast in pokrivnost ravnega prostora.

Zgodnja setev je priporočljiva z vidika neugodnih vremenskih razmer, saj je v primeru mokrih jeseni težko ustrezno pripraviti setvišče. Prav tako je pri poznejših setvah in nastopu hladnega jesenskega obdobja razvoj posevkov močno upočasnen. S setvijo strniščnih posevkov v sušnih obdobjih je smiselno počakati.

V kolikor so površine močno zapleveljene z večletnimi in trajnimi pleveli, je priporočljivo, da zatiramo plevel na strnišču in šele nato površine obdelamo in posejemo z ustreznimi rastlinami.

Izbira primerne rastlinske vrste je velikega pomena. Za ozelenitev njivskih površin izberemo rastišče in kolobarju primerne vrste. Za vrtnine, križnice, stročnice, detelje, trave in DTM je priporočljiva zgodnejša setev in jih lahko sejemo kot glavne posevke ali pa kot vmesne po zgodnjem krompirju, žitih ali oljni ogrščici. Po spravi poznih hibridov korus, podoravanju rastlin za podor (POZ_POD) ali obdelavi tal pod neprezimnimi medonosnimi posevki (POZ_NEP), je možna le še setev ozimne pšenice in rži.

Zahteva se lahko kombinira z operacijo **Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija**. V tem primeru za setev uporabimo seme avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (**PRILOGA 5**) in dodatno upoštevamo obveznosti operacije GEN.

Obdelava ozelenjenih njivskih površin dovoljena po 15. februarju naslednjega leta, pri čemer pri tej obdelavi uporaba herbicidov za uničenje zelene prezimne odeje ni dovoljena. V kolikor rastlina ostane kot glavni posevek, uporabe herbicidov ni prepovedana. Če posevek (pšenica) v naslednjem letu predstavlja glavni posevek, ki je ali pa ni vključen v neko drugo zahtevo v okviru ukrepa KOPOP in če ta zahteva ne prepoveduje rabe herbicidov (kot npr. izbirna zahteva POZ_MEHZ), se za ta posevek herbicidi lahko uporabijo kadar koli v času obveznosti, tudi že v jesenskem času.

Prezimna ozelenitev je na težjih tleh lahko manj primerna, predvsem zaradi morebitnih težav pri spomladanski obdelavi tal.

Slika 31: Primer ponovne rasti posevka po slabem zaoravanju
(avtor slike: Tomaž Poje, KIS)

Preglednica 21: Osnovni tehnološki podatki za setev rastlin dovoljenih v zahtevi POZ_ZEL

Kmetijska rastlina	Datum setve*	Količina semena kg ha ⁻¹	Globina setve (cm)	Pokritost tal	Raba		Učinek	
					krma	podor	erozija	vezava N
Ozimna žita								
pšenica (ozimna)	1.10 - 20.10.	200	2-4	dobro	X			X
trda pšenica (ozimna)	1.10. - 20.10.	200	2-4	dobro	X			X
ječmen (ozimni)	20.9. - 5.10.	150-180	2-4	dobro	X		X	X
rž (ozimna)	10.9. - 30.9. 10.9. - 20.10. - podor	150- 180	2-4	dobro	X	X	X	X
tritikala (ozimna)	1.10 - 20.10.	180- 220	2-4	dobro	X		X	X
oves (ozimni)	20.9. - 5.10.	150	3-5	dobro	X			x
pira, kamut	1.10 - 20.10.	100-150	2-4	dobro	X			X
mešanice žit, soržica (rž+pšenica)	20.9. - 20.10.	150 -200	2-4	zelo dobro	X	X	X	X
Zelenjadnice								
motovilec	1.8. - 30.9	10-12	1-2	srednje	X			
radič (solatnik)	20.6. - 30.7.	20-25	1-2	srednje	X			
rukola	1.6 - 30.9.	2,5-3	1-2	srednje	X			
Detelje								
detelja	20.7. - 10.9.	20 - 30	1-2	dobro	X	X	X	
navadna nokota	20.7. - 30.8.	15 - 18	1-2	srednje	X	X	X	
lucerna	20.7. - 30.8.	20 - 30	1-2	srednje-slabo	X	X	X	
inkarnatka	20.7. - 10.9.	25 -30	1-2	zelo dobro	X	X	X	
deteljno -travne mešanice	20.7. - 10.9.	20-30	1-2	zelo dobro	X	X	X	X
Križnice - ozimne								
krmna ogrščica (ozimna)	10. 8. - 30.8	12-18	1-2	zelo dobro	X	X	X	X
krmna repica (ozimna)	20.8. - 20.9. 20.8. - 20.10. - podor	10-15	1-2	zelo dobro	X	X	X	X
Krmni ohrov (ozimni)	20.6. - 20.7.	5-6	1-2	zelo dobro	X	X	X	X
oljna ogrščica (ozimna)	15.8. - 5.9.	10-15	1-2	zelo dobro	X		X	X
Stročnice - ozimne								
Krmni grah (ozimni)	10.8. - 10.9.	140-160	3 -5	srednje	X	X	X	
Grašica (ozimna)	10.8 - 10.9	70 - 100	3 -5	srednje	X	X	X	
Trave								
trave	10.8. - 20. 9.	20-30	1-2	srednje	X	X	X	X
travno deteljne mešanice	10.8. - 20. 9.	20-30	1-2	dobro	X	X	X	X
trava - podsevek	1.3 - 15.6.	10-15	1-2	dobro	X	X	X	X
Ostale kmetijske rastline - ozimne								
vrtni mak (ozimni)	1.9. - 20.9	3-5	1-1,5	srednje	X		X	X
mešanice rastlin - naknadni posevek	1.6. - 20.10	Tabela 2	/	dobro	X		X	X

X - primernost za rabo in primernost za ustrezno varovanje tal pred erozijo in sposobnost vezave mineralnega dušika (N_{min})

* roki setve so pri ozimnih žitih na Primorskem poznejši za 3 - 4 tedne. Prezgodnja setev lahko povzroči prebujen jesenski razvoj in poveča okužbe z virozami in boleznimi. Setev detelj in trav v poletnem času v juliju in avgustu na Primorskem ne priporočamo, zaradi prevelikega tveganja izsušitve komaj vzniklih rastlin, ampak takoj po poletni suši (konec avgusta in septembra).

Preglednica 22: Nekatere priporočene mešanice za prezimno ozelenitev

Mešanica - namen rabe	Vrsta	Količina semena kg/ha	Priporočila
Grašljinka prezimna enoletna	grašica inkarnatka mnogocvetna ljuljka	50 20 10	primeša se lahko 3–5 kg ogrščice ali repice
Ržiga prezimna enoletna	grašica rž	70–90 80–100	Seme grašice lahko zamenjamo s krmnim grahom
Mešanice žit in stročnic prezimne enoletne	grašica krmni grah rž	65 65 50	tudi ječmen ali pšenica
Prezimna enoletna	mnogocvetna ljuljka bela detelja	20 10	/
Enoletna deteljno travna mešanica	črna detelja mnogocvetna ljuljka	35–40	/
Večletna deteljno-travna mešanica	bela detelja trpežna ljuljka	3 20	/
Jesenska ozelenitev po koruzi prezimna enoletna	repica (perko PVH) rž	7 60	konec septembra, začetek oktobra
Mešanice za 2–3 letno rabo: na lažjih, srednje težkih tleh	črna detelja bela detelja pasja trava mnogocvetna ljuljka	6 3 10 13	/
Mešanice za večletno rabo na srednje težkih tleh	lucerna travniška bilnica pasja trava	15 12 6	/
Mešanice za 2–3 letno rabo: Na težjih, vlažnejših tleh	črna detelja travniška bilnica trpežna ljuljka mačji rep	10 10 6 4	/

Predsetvena obdelava tal

Obdelava tal za setev prezimnih posevkov pri zgodnjih setvah (poleti) naj bo plitka. Jeseni ali v primeru zadelave večje količine žetvenih ostankov pa bolj globoka.

Konvencionalna obdelava s plugom, predsetvena obdelava in setev je najbolj primerna za drobna semena (detelje, trave, zelenjadnice). Površine po setvi povaljamo z uporabo podzemnih (cambridge) ali kolutastih valjev, da zagotovimo enakomernejši in hitrejši vznik in razvoj posevka.

Konzervirajoča obdelava z rahljalniki in diskastimi branami je najpogostejši način setve posevkov. Žetvene ostanke zmulčimo in plitvo vdelamo v tla. Nato opravimo setev s specialno sejalnico, ki dobro zareže v zemljino in pritisne seme v tla. Pogosta je tudi neposredna setev posevkov na brazdo za plugom (z nameščeno napravo za setev) ali setev pod zmulčene žetvene ostanke oljne ogrščice ali ozimnih žit. Primerne vrste za neposredno setev so rž, pšenica in repica. Količino semena pri tej obdelavi nekoliko povečamo.

Podsetev posevka (trave) posejemo v jara žita. Pri ozimnih žitih je možna setev podsevkov v fazi razraščanja, ko jih prečesavamo. Po spravi glavne kulture se podsevki hitro razvijajo in pokrijejo rastni prostor. Zatiranje plevelov v posevkih običajno ni potrebno. Pogosteje se zaplevelijo le posevki, ki imajo počasen mladostni razvoj (trave, detelje) ali v primeru

neugodnih vremenskih razmer v času vznika. V tem primeru se priporoča slepo setev in čistilno košnjo jeseni.

Setev

V primeru, da pridelujemo oljno ogrščico ali kapusnice (zelje) v kolobarju, se ne priporoča setev križnic v čisti setvi (repica, ogrščica). V tem primeru jih sejemo v mešanica (repica in rž), da zmanjšamo prenos bolezni in škodljivcev. Kadar si v kolobarju pogosto sledijo žita, ni priporočljivo vključevati trav v čisti setvi za ozelenitev zaradi fuzarijskih bolezni. Če se temu ne moremo izogniti, potem naj bodo trave v mešanica z metuljnicami ali križnicami. Setev detelj in stročnic priporočamo v mešanica (grašica in rž, grah in rž). Mešanice metuljnic z drugimi vrstami rastlin za prezimno ozelenitev tal imajo iz okoljevarstvenega vidika številne prednosti pred čistimi setvami ter bolje prekrijejo tla. S tem zmanjšujejo zapleveljenost in so prilagodljivejše na spremenljive klimatske pogoje v času razvoja.

Slika 32: Rahljanje tal in sočasna setev ozelenitve pri konzervacijski obdelavi (Foto: Zita Flisar–Novak, KGZ Murska Sobota)

Slika 33: Pri pozni setvi ali v sušnih razmerah izvedena ozelenitev ne opravlja svoje funkcije (Foto: Robert Leskovšek, KIS)

POZ_ZEL (npr. lucerna itd.) je lahko naslednje leto tudi rastlina za površine z ekološkim pomenom– PEP (rastlina, ki veže dušik), diverzifikacijo, proizvodno vezano plačilo in POZ_KOL (brez plačila). Za travno deteljne mešanice (šifra 203) se lahko uveljavlja POZ_ZEL, ni pa ta kmetijska rastlina primerna za PEP. Če gre pa za mešanico rastlin – naknadni posevek (šifra 506), se plačilo lahko uveljavlja za PEP in za POZ_ZEL. Pozornost moramo nameniti tudi morebitni kombinaciji POZ_ZEL, PEP in GEN_SOR, kjer pri operaciji GEN_SOR mešanica rastlin ni navedena kot kmetijska rastlina, za katero se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje operacije GEN_SOR. Zato mešanice rastlin do plačila iz naslova operacije GEN_SOR niso upravičene.

Kombinacija POZ_ZEL in PEP je mogoča vendar je pri izračunu plačila potrebno upoštevati določene koeficiente in ekvivalente, ki se razlikujejo praktično pri vsaki kmetiji, zato v tehnoloških navodilih ne bomo opisali primera.

Obdelava ozelenjenih površin

Je dovoljena po 15. februarju naslednjega leta. Izvedemo jo takoj, ko nam talne in vremenske razmere to dopuščajo. Dovoljeni način uničenja zelene prezimne odeje je z mehanskimi postopki (košnja, mulčenje, oranje, konzervirajoča obdelava tal itd.).

Slika 34: Inkarnatka dobro pokrije tla predvsem v spomladanskih mesecih (Foto: Robert Leskovšek, KIS)

Slika 35: Dobro ozelenjena površina z ržjo po spravilu koruze (Foto: Zita Flisar–Novak, KGZ Murska Sobota)

V sušnih pomladih ni priporočljivo odlašati z obdelavo. Z razvojem posevkov izgublamo talno vlago, potrebno za rast in razvoj naslednje kulture. Če nam razmere obdelave ne dopuščajo, je priporočljivo posevke vsaj zmulčiti, da ustavimo njihov razvoj, obdelavo pa izvedemo kasneje. V kolikor je v tleh dovolj vlage, obdelavo izvedemo vsaj dva do tri tedne pred setvijo naslednje kulture. Težka tla (ilovnato–glinena in glineno–ilovnata) obdelamo dalj časa pred setvijo, lahka (peščeno–ilovnata in ilovnato–peščena) pa krajši čas pred setvijo. Brazda na težkih tleh se lahko spomladi hitro izsuši, zato jo moramo takoj po oranju poravnati z vlačo ali predsetvenikom.

Na težjih tleh se je pokazal negativen vpliv mnogocvetne ljuljke na pridelek naslednjih kultur. Razloge lahko iščemo predvsem v gospodarjenju z dušikom, oziroma mineralizaciji dušika in s tem povečanemu C/N razmerju. Krmno ogrščico, ljuljke, ozimna žita in deteljno travne mešanice moramo dobro preorati. V nasprotnem primeru se ti posevki obrastejo in postanejo konkurenčni pleveli in lahko ovirajo mladostni razvoj.

Konzervirajoča obdelava je primerna predvsem za mlade prezimne posevke kot so inkarnatka, grah, grašica in njihove mešanice. Ti do spomladi ne ustvarijo prevelike nadzemne mase in jih lahko vdelaemo v tla z rahljalniki v kombinaciji z diskastimi branami in predsetveniki. Če jo nameravamo izvesti tudi na površinah z veliko nadzemne mase je smiselno posevke pred obdelavo zmulčiti. Konzervirajoča obdelava je možna predvsem na lahkih in srednje težkih tleh ter tam, kjer smo pred setvijo prezimnega posevka opravili globoko oranje.

3.10 IZBIRNA ZAHTEVA POZ_NEP: NEPREZIMNI MEDONOSNI POSEVKI

Izbirna zahteva POZ_NEP se izvaja z namenom preprečevanja izpiranja hranil, zmanjšanja onesnaževanja podtalnice in erozije, izboljšanja rodovitnosti tal, podaljšanja pašne sezone za čebele v pozno jesen ter povečanja odpornosti in boljše prezimitve čebeljih družin. Poglavitna naloga naknadnih posevkov je, da v čim večji meri izrabijo preostanek rastne dobe in zagotavljajo zelen pokrov na površinah. Setev neprezimnih cvetočih medovitih posevkov po žetvi žit, oljne ogrščice in drugih poljščin prispeva k ohranjanju čebeljih družin ter k zmanjšanju populacije talnih škodljivcev.

Vslovenskih pedoklimatskih pogojih je priporočljiva tako z okoljevarstvenega vidika (preprečevanje erozije in izpiranja hranil) kot zaradi ohranjanja rodovitnosti tal (organska snov, struktura tal, pedohigiena tal itd.) ter krajinske in biotske raznovrstnosti (mozaična struktura krajine, vrstna pestrost, čebelja paša). Ker uporaba herbicidov ni dovoljena z izvajanjem zahteve dosežemo zmanjšanje skupne porabe fitofarmacevtskih sredstev.

Setev neprezimnih medonosnih posevkov ima pozitivne učinke na:

- izboljšanje stanja tal in voda;
- preprečevanje izpiranja hranil v podtalje;
- izboljšanje rodovitnosti in strukture tal;
- zagotovitev naravne paše za čebele;
- povečano vsebnost humusa v tleh;
- povečevanje mikrobiološke aktivnosti tal;
- zmanjšano erozijo tal;
- zmanjšan pojav bolezni, škodljivcev in plevelov;
- povečano biotsko raznovrstnost;

Za zahtevo velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na najmanj 20 odstotkih njivskih površin **KMG**;
- se lahko izvaja na delu GERK-a;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije, razen na VVO I_DR;
- obtežba z živino ni relevantna. **Ne glede na to moramo upoštevati omejitve vnosa hranil iz organskih gnojil ter časovne omejitve (PRILOGA 1)**;
- pomeni 5-letno obveznost, dovoljena odstopanja glede na površine v vstopnem letu so lahko 10 odstotkov (povečanje, zmanjšanje).

V okviru izvajanja zahteve POZ_NEP upoštevamo da:

- moramo **setev naknadnih posevkov** neprezimnih medonosnih rastlin **opraviti najpozneje do 1. avgusta tekočega leta;**
- morajo biti **tla** z neprezimnim medonosnim posevkom **pokrita od 15. avgusta tekočega leta do 16. oktobra tekočega leta;**
- je **obdelava** ozelenjenih njivskih površin **dovoljena po 16. oktobru tekočega leta;**
- pri izvajanju te zahteve **uporaba herbicidov** in **mineralnih dušikovih gnojil** ni dovoljena;
- se za **pokritost tal** z neprezimnimi medonosnimi posevki šteje, če je **zelen pokrov viden na najmanj 70 odstotkih ozelenjenih površin;**
- moramo na KMG **hraniti račune** o nakupu fitofarmacevtskih sredstev in gnojil;
- moramo v predpisani evidenci o delovnih opravilih (**stran 7 in PRILOGA 3**) evidentirati datum setve in datum obdelave neprezimnega posevka. Obrazci so dosegljivi na spletnih straneh MKGP ter na izpostavah KGZS;
- zahtevo lahko kombiniramo z operacijo Ohranjanje **rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija**. V tem primeru za setev uporabimo seme avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (**PRILOGA 5**) ter upoštevamo obveznosti iz zahteve GEN_SOR in GEN_SEME.

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve POZ_NEP znaša 93,60 eura na ha letno.

Preglednica 23: Kmetijske rastline, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve POZ_NEP so:

NEPREZIMNI MEDONOSNI POSEVKI	ajda, aleksandrijska detelja, bela gorjušica, facelija, grahor, lan, grašica (jara), oljna repica, oljna ogrščica (jara), perzijska detelja, rjava indijska gorčica, sončnice.
-------------------------------------	--

Z upravnim pregledom se preveri ustreznost območja prek evidence VVO-I_DR, ustreznost kmetijske rastline prek zbirne vloge ter vključenost iste kmetijske rastline v več zahtev operacije.

Za upravni pregled se uporabijo RKG, zbirna vloga, podatki o GERK-ih ter evidenca VVO-I_DR.

S pregledom na kraju samem se izvedejo popis dejanskega stanja površin na kraju samem, popis kmetijske rastline oziroma skupine kmetijskih rastlin na površini, pregled vseh evidenc o delovnih opravilih ter evidenc povezanih z uporabo gnojil in FFS (**PRILOGA 3**), pregled KMG ter preveritev računov o nakupu fitofarmacevtskih sredstev in gnojil.

3.10.1 Tehnološka navodila za izvedbo zahteve

Poleg zagotavljanja čebelje paše je eden od namenov setve neprezimnih medonosnih rastlin tudi pokritost tal z rastlinsko odejo v času visokih poletnih temperatur in močne sončne pripeke. Taka tla so manj izpostavljena negativnim vplivom poletnih ujm, preprečujejo nevarnosti erozije in omogočajo boljše pogoje za razvoj mikroorganizmov v tleh, pomembnih za vzdrževanje rodovitnosti tal.

Predsetvena obdelava tal

Obdelavo tal opravimo takoj po spravi predhodnega posevka. Gola tla naj bodo čim manj časa izpostavljena neugodnim vremenskim razmeram. Potrebno je izvesti vse agrotehnične ukrepe za uspešen vznik, primerno rast in čim hitrejšo pokritost tal. Kemično zatiranje plevela po žetvi ozimim izpustimo, saj lahko v nasprotnem zamudimo optimalne datume setve.

Konvencionalna obdelava s plugom, predsetveno obdelavo in sejalnico je najprimernejša za drobna semena, kot so detelje in facelija. S plitvim strniščnim oranjem takoj po spravi glavnega posevka prekinemo izgube kapilarne vode iz tal. Po setvi je priporočljivo valjanje posevka z podzemnimi (cambridge) ali kolutastimi valji. S tem omogočimo enakomernejši vznik in hkrati zagotovimo kapilarni vzpon vode iz globljih plasti tal.

Konzervirajoča obdelava z rahljalniki in diskastimi branami je najpogostejši način setve posevkov. Žetvene ostanke je priporočljivo zmulčiti in plitvo zadeliti v tla. Nato opravimo setev s specialno sejalnico, ki dobro zareže v zemljinu in pritisne seme v tla. Pogosta je tudi neposredna setev posevkov na brazdo za plugom (z nameščeno napravo za setev) ali setev pod zmulčene žetvene ostanke oljne ogrščice ali ozimnih žit. Primerne vrste za to setev so oljna repica in oljna ogrščica. Količino semena pri tej obdelavi nekoliko povečamo.

Preglednica 24: Kmetijske rastline, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve POZ_NEP z osnovnimi tehnološkimi podatki za setev

Kmetijska rastlina	Možni datumi setve	Količina semena kg/ha	Globina setve cm	Pokrivanje tal
Žita				
ajda	10.5. – 10.7.	60 – 90	2 – 4	zelo dobro
Ostale				
sončnice	15.4. – 1.8.	20 – 30	3 – 5	dobro
facelija	25.4. – 1.8.	12 – 15	1 – 2	dobro
lan	15.3. – 10.7.	70 – 120	2 – 3	zelo dobro
Detelje in stročnice				
grašica (jara)	1.3. – 15.4.	80 – 120	3 – 5	srednje
grahor	1.3. – 15.4.	60 – 80	3 – 5	srednje
aleksandrijska detelja	1.5. – 30.7.	25 – 30	1 – 2	dobro
perzijska detelja	1.5. – 30.7.	15 – 20	1 – 2	dobro
Križnice - jare				
oljna ogrščica (jara)	1.3. – 10.4.	12 – 15	1 – 2	zelo dobro
bela gorjušica	25.4. – 1.8.	15 – 20	1 – 2	zelo dobro
oljna repica	25.4. – 1.8.	12 – 15	1 – 2	zelo dobro
rjava indijska gorčica	25.4. – 1.8.	12 – 15	1 – 2	zelo dobro

Setev

Neprezimne medonosne posevke sejemo kot **naknadne posevke**. Priporočljiva je čimprejšnja setev v juniju po žetvi ječmena, oljne ogrščice ali spraviu zgodnjega krompirja. Zaradi sušnega vremena so lahko setve po žetvi ozimne pšenice, tritikale in ostalih jarin v juliju manj uspešne in je težko zagotoviti 70 odstotno pokrovnost brez namakanja.

V pozno poletnem in jesenskem času čebele potrebujejo cvetoče rastline kot kakovosten naravni vir prehrane za boljšo prezimitev in zato poskušamo s časom setve zagotoviti cvetenje rastlin v tem času. Pri vključevanju neprezimnih medonosnih posevkov moramo upoštevati tudi botanično pripadnost posameznih rastlin. Npr., zaradi vpliva alelopatije se za spraviolm oljne ogrščice ne priporoča setev bele gorjušice ali oljne redkve. Tudi setev jare krmne ogrščice, jare krmne repice, jare oljne ogrščice, jare oljne repice in rjave indijske gorčice v tem primeru ni priporočljiva. Podobno je pri vključevanju detelj, graha, boba in jare grašice, ki jih v kolobarju ne bi smeli sejati za drugimi metuljnicami.

*Slika 36: Pridelava ajde ni zahtevna in predstavlja pomemben vir čebelje paše
(avtor slike: Janko Verbič, KIS)*

Obdelava ozelenjenih površin

Rastline lahko v tehnološki zrelosti tudi požanjemo ali jih uporabimo za krmo, vendar morajo zagotavljati pokrivnost njivske površine **vsaj do 16. oktobra tekočega leta**. Šele po tem datumu se jih lahko uporabi za krmo ali požanje ali mehansko uniči in seje naslednji posevek. Metoda mehanskega uničenja posevkov ni predpisana, prepovedana je le uporaba herbicidov. Posevke se lahko pusti tudi preko zime in zemljišče obdela šele spomladi. Pri mehanskem uničenju uporabljamo klasično obdelavo tal z plugom ali če razmere dopuščajo tudi konzervirajočo obdelavo tal. **Pri obdelavi moramo paziti, da jo ne izvajamo, ko so tla premokra ter tako uničujemo strukturo.**

Posevki potrebujejo za optimalno rast in razvoj s hranili ustrezno založena tla. Običajno je po spravilu glavnega posevka v tleh zadostna zaloga hranil. **Uporaba mineralnih dušičnih gnojil ni dovoljena.**

*Slika 37: Kot medovito rastlino lahko v kolobar vključimo tudi sončnice
(avtor slike: Janko Verbič, KIS)*

4. OPERACIJA POLJEDELSTVO IN ZELENJADARSTVO (1170 – jagode na njivi)

Jagoda je sadna rastlina, ki zaradi svoje rasti in rastnih zahtev ter temu prilagojenih tehnologij pridelovanja, sodi v kolobar s poljščinami in zelenjadnicami. Je trajnica, ki jo v intenzivnih nasadih pridelujemo eno do dve leti .

V načinih pridelave, ki dovoljujejo uporabo kemičnih sredstev za razkuževanje tal, jo na isti površini gojijo daljše obdobje. V okoljsko prijaznejših tehnologijah v integrirani in ekološki pridelavi je jagoda del kolobarja, v katerem se na isto površino pridelava vrača vsako peto leto ali na daljše časovno obdobja. Kolobar naj bi bil sestavljen tako, da bi bile poljine, na katere se jagoda vrača, bogato humusna (zeleni podor, gnojenje z organskimi gnojili), brez boleznin in škodljivcev (podor križnic, druge ustrezne kulture). Standardna tehnologija pridelave jagod, ki vključuje sajenje hlajenih ali zelenih sadik v poletnem času, nam omogoča v petletni kolobar vključitev pomembnih glavnih kmetijskih rastlin (žita, TDM), vključitev večine rastlin za podor (npr., zeleno gnojenje) pred sajenjem jagode in vključitev neprezimnih medonosnih rastlin po izkrčitvi nasada. Vsi navedeni ukrepi, ki se na jagodi ne morejo izvajati v času rasti jagode, se lahko izvajajo na kmetijskih rastlinah, ki so del kolobarja v vmesnem obdobju do ponovne zasaditve poljine z jagodo.

Izvajanje ukrepov pri jagodi je tehnološko povezano z ukrepi v sadjarstvu, predvsem SAD_VABE (Uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov), vendar ukrep ni plačljiv. V nasadih jagode uporabljamo lepljive vabe za spremljane naleta škodljivcev, ki nam omogočajo racionalno in ekološko usmerjeno varstvo rastlin in pridelka.

*Slika 38: Pred obiranjem lahko jagode zastiramo s slamo
(avtorica slike: Darinka Koron, KIS)*

4.1 POZ_KOL: Petletni kolobar

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati vse obveznosti in pogoje iz zahteve, ki so navedeni v poglavju »PETLETNI KOLOBAR« (POZ_KOL)

Jagodo po standardni tehnologiji pridelujemo na črni foliji na isti poljini od enega do dveh let. Kolobar zasnujemo tako, da nam omogoča sajenje hlajenih (frigo) ali zelenih sadik v poletnem času (junij – avgust). Pred sajenjem jagode naj bi na poljini kot glavni posevek gojili rastline ali mešanice kmetijskih rastlin, pri katerih pridelke pobereemo do konca junija in imajo na rast jagode ugoden vpliv, po spravi pridelka pa so tla nezapleveljena (ječmen, oves, ...); rastline, ki jih nekaj tednov pred sajenjem jagode podorjemo za zeleno gnojenje (travno deteljne mešanice, ajda, grašica, sončnice); rastline (cele ali ostanki rastlin), ki jih podorjemo z namenom razkuževanja tal pred boleznimi in škodljivci (bela gorjušica, rjava indijska gorčica, brokoli, brstični ohrovt, žametnica). Izogibamo se kmetijskim rastlinam, ki imajo na rast jagode negativen vpliv oziroma so občutljive na enake bolezni korenin (*Verticillium* sp., *Phytophthora* spp.) (krompir, paradižnik, jajčevci, maline; v manjši meri tudi buče, kumare, paprika, melone).

Po izkrčitvi nasada jagode poljino zasejemo z rastlinami, ki so upravičene do plačila za izvajanje obveznih zahtev POZ_KOL in jih pridelujemo po pravilih za posamezno kulturo.

Preglednica 25: Primer kolobarja z žiti kot predposevkom (glavna kultura)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Ozimni ali jari ječmen / sajenje jagod po žetvi	
2. LETO	Jagoda	
3. LETO	jagoda	
4 LETO	Ajda	DTM
5 LETO	DTM	

Preglednica 26: Primer kolobarja s setvijo rastlin za podor (biofumigacija)

	GLAVNI POSEVEK	NAKNADNI POSEVEK
1. LETO	Bela gorjušica / sajenje jagod po zaoravanju gorjušice	
2. LETO	Jagoda	
3. LETO	Jagoda	Ajda
4 LETO	Koruza	
5 LETO	Žito ali druga glavna kultura (poljščina ali zelenjadnica)	

4.2 POZ_NMIN: Nmin analiza

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati vse obveznosti in pogoje iz zahteve navedene v poglavju »NMIN ANALIZA« (POZ_NMIN)

Pred pripravo poljine za nasad jagode običajno opravimo analizo tal na osnovna hranila, na osnovi katere gnojimo. Optimalna založenost tal za nasad jagode je 15–25 mg/100 g tal P₂O₅; 25–30 mg/100 g tal K₂O; 6–10 mg/100 g tal MgO. S hlevskim gnojem gnojimo predkulturi, z mineralnimi gnojili pa predkulturi ali vsaj tri tedne pred sajenjem jagode. V drugem letu potrebo po hranilih določimo na osnovi odvzema s pridelkom. Z vsako tono pridelka jagode iz tal odvzamejo približno 3,5 kg N; 2,5 kg P₂O₅; in 6,5 kg K₂O. Pred izvedbo gnojenja z dušičnimi gnojili izdelamo hitri talni test na vsebnost mineraliziranega dušika v tleh, s čimer se določi optimalni odmerek dušika glede na dejansko stanje zaloge mineraliziranega dušika v tleh.

V drugem letu rasti jagod vzorec tal za analizo nitratnega dušika odvezamemo v obdobju pred začetkom cvetenja na globini do 30 cm. Ciljna vrednost pri jagodi je 60 kg N ha⁻¹. Na osnovi Nmin analize se izdelata gnojilni nasvet. Dušik moramo dodati najkasneje do faze zelenega plodu, ko je poraba dušika pri jagodi največja.

Po izkrčitvi jagode Nmin analizo opravljamo po pravilih, ki veljajo za kmetijske rastline, ki sledijo v kolobarju. Minimalno število analiz je enako kot pri drugih rastlinah v kolobarju: do tri ha površin (s šifro rabe 1100 in 1170) ena analiza; od tri do deset ha površin (s šifro rabe 1100 in 1170) dve analizi; nad desetimi ha površin (s šifro rabe 1100 in 1170) štiri analize itd.

4.3 POZ_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati vse obveznosti in pogoje iz zahteve navedene v poglavju »GNOJENJE Z ORGANSKIMI GNOJILI Z NIZKIMI IZPUSTI V ZRAK« (POZ_NIZI)

Priporočamo, da to zahtevo ne izvajate na GERK-ih, kjer so posajene jagode.

4.4 POZ_POD: Setev rastlin za podor (zeleno gnojenje)

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati vse obveznosti in pogoje iz zahteve navedene v poglavju »SETEV RASTLIN ZA ZELEN PODOR« (POZ_POD)

Zaoravanje rastlin z več vlakninami (sončnice, slama – širše C/N razmerje) je potrebno zaorati vsaj nekaj tednov prej in dodatno gnojiti z gnojivko ali ureo.

Zaoravanje rastlin za podor izvedemo pred semenitvijo, da se izognemo zapleveljanju sadilnih mest in vmesnega prostora med grebeni. Pri zaoravanju križnic z namenom razkuževanja tal (biofumigacija) moramo rastline zmulčiti in takoj zaorati. S tem ukrepom zagotovimo sproščanje glukozinolatov, ki tla razkužijo.

Učinki zaoravanja: izboljšana struktura tal; zmanjšana zapleveljenost; obogatitev tal z organsko snovjo in hranili; povečevanje deleža humusa v tleh; izboljšanje zračno vodnega režima v tleh; manjša poraba gnojil.

4.5 POZ_FFSM: Uporaba protiinsektnih mrež

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati vse obveznosti in pogoje iz zahteve navedene v poglavju »UPORABA PROTIINSEKTNIH MREŽ« (POZ_FFSM)

Protiinsektne mreže ali agrokoprene v nasadih jagod uporabljamo za zmanjševanje negativnega vpliva škodljivih insektov in posredno za preprečevanje širjenja bolezní in virusov. Sočasna uporaba insekticidov ni dovoljena. Za varstvo pred insekti (gosenice, jagodov cvetožer, uši, bela muha itd.) je priporočljivo poleg mrež uporabljati tudi lepljive plošče. Priporočena je tudi uporaba dovoljenih predatorjev.

Pri postavitvi mrež moramo biti pozorni na nalet insektov in opráševanje. Če nasad prekrijemo pred cvetenjem, moramo zagotoviti normalno opráševanje z odkrivanjem (prekrivanje preko rastlin) ali z namestitvijo panjev čebel ali čmriljev ('mrežniki'). Pri izbiri mrež dajemo prednost mrežam, ki onemogočajo nalet več škodljivcem skupaj.

Z uporabo protiinsektnih mrež naj bi zmanjšali predvsem škodo zaradi jagodovega cvetožera (*Anthonomus rubi*), uši, gosenic, resarjev (*Thrips* sp.), poljske stenice (*Lygus rugulipennis*), plodove vinske mušice (*Drosophila suzukii*).

4.6 POZ_FFSV: Uporaba samo fitofarmaceutskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati vse obveznosti in pogoje iz zahteve navedene v poglavju »UPORABA SAMO FITOFARMACEVTSKIH SREDSTEV, KI SO DOVOLJENA NA NAJOŽJIH VODOVARSTVENIH OBMOČJIH« (POZ_FFSV)

V nasadih jagode na vodovarstvenih območjih, ki so navedena v spodnjem odstavku, ni dovoljena uporaba fitofarmaceutskih sredstev iz seznama navedenih aktivnih snovi. Seznam se lahko spremeni na podlagi sprememb nacionalnih uredb. Veljavni seznam je dostopen prek spletnih strani ministrstva in agencije.

V trenutno obstoječem seznamu ni fitofarmaceutskih sredstev, ki se uporabljajo v jagodi. Glede na to, da je jagoda v kolobarju s poljščinami, je ob uporabi fitofarmaceutskih sredstev za poljščine nujen pregled prepovedanih sredstev.

Pri izvajanju izbirne zahteve POZ_FFSV uporabljamo samo fitofarmaceutska sredstva (aktivne snovi), ki so dovoljena na VVO I iz predpisov, ki urejajo vodovarstvena območja za vodna telesa vodonosnikov Ljubljanskega polja, Selniške dobrove, Ruš, Vrbanskega platoja, Limbuške dobrove in Dravskega polja, Dravsko-ptujskega polja, Apaškega polja, Ljubljanskega barja in okolice Ljubljane, Rižane, za območja občin Šmartno ob Paki, Polzela in Braslovče, na območju občine Jezersko, na območju občine Jesenice in na območju Slovenj Gradca.

4.7 POZ_MEHZ: Uporaba zastirk ali mehansko zatiranje plevelov

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati vse obveznosti in pogoje iz zahteve navedene v poglavju »UPORABA ZASTIRK ALI MEHANSKO ZATIRANJE PLEVELOV« (POZ_MEHZ)

Standardna pridelava jagode v Sloveniji vključuje pridelavo na črni ali beli foliji. Z izbiro ukrepa POZ_MEHZ naj bi v vmesnem prostoru med folijami plevele mehansko zatirali ali vmesni prostor prekrili z različnimi zastirkami, ki bi preprečevale izraščanje plevelov (agrotekstil, polietilenska folija, filci, slama itd.). Uporaba herbicidov ni dovoljena.

Mehansko zatiranje plevelov moramo izvajati vsaj do 25. oktobra.

4.8 POZ_KONZ: Konzervirajoča obdelava tal

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati vse obveznosti in pogoje iz zahteve navedene v poglavju »KONZERVIRAJOČA OBDELAVA TAL« (POZ_MEHZ)

Konzervirajoča obdelava tal je v kolobarju, kjer jagodo obiramo dve rodni leti, izvedljiva pri predkulturi in kulturah, ki sledijo po izkrčitvi nasada. POZ_KONZ moramo izvajati na glavnem posevku vsako leto. Če so jagode več let zapored, potem te zahteve na tej površini ne moremo uveljavljati.

4.9 POZ_ZEL: Ozelenitev njivskih površin

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati vse obveznosti in pogoje iz zahteve, ki so navedeni v poglavju »OZELENITEV NJIVSKIH POVRŠIN« (POZ_ZEL)

Ukrep ozelenitve njivskih površin izvajamo na delu njiv, ki so v kolobarju z jagodo, vendar ne na poljini posajeni z jagodo.

4.10 POZ_NEP: Neprezimni medonosni posevki

Pri izvajanju zahteve moramo upoštevati vse obveznosti in pogoje iz zahteve navedene v poglavju »NEPREZIMNI MEDONOSNI POSEVKI« (POZ_NEP)

Setev neprezimnih medonosnih posevkov v kolobarju z jagodo izvedemo po izkrčitvi nasada (zaključek obiranja druge rodnosti) konec junija ali v začetku julija. Ta ukrep izvajamo na delu njiv, ki so v kolobarju z jagodo, vendar ne na poljini posajeni z jagodo.

**Slika 39: Ajda je najbolj razširjena
kultura v kolobarju z jagodo**
(avtorica slike: Darinka Koron, KIS)

PRILOGA 1: NAČELA DOBRE KMETIJSKE PRAKSE TER NEKATERE OBVEZNOSTI IZ ZAHTEV NAVZKRIŽNE SKLADNOSTI

Upoštevanje zahtev navzkrižne skladnosti je minimalni standard, ki ga morajo kmetovalci izpolnjevati pri kmetovanju v Sloveniji. Vse obveznosti iz navzkrižne skladnosti, ki obravnavajo področje pridelave poljščin ali jagod na njivah **morajo kmetovalci izpolnjevati tudi pri kmetovanju v skladu z zahtevami KOPOP operacije Poljedelstvo in zelenjadarstvo.**

Podajamo samo krajši pregled nekaterih področij in obveznosti, ki smo ga deloma povzeli po Tehnoloških navodilih za integrirano pridelavo 2015 in je usklajen z veljavnimi uredbami. Natančneje so področja in obveznosti opredeljena v [Uredbi o navzkrižni skladnosti](#) (Uradni list RS, št. 97/15, z vsemi spremembami) in prilogah te uredbe. Nekateri sestavni deli uredbe izvirajo iz [Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov](#) (Uradni list RS, št. 113/09, z vsemi spremembami). Podrobnejše informacije o navzkrižni skladnosti je moč pridobiti tudi pri Javni službi kmetijskega svetovanja na KGZS.

4.11 OBDELAVA TAL IN VZDRŽEVANJE VSEBNOSTI ORGANSKE SNOVI V TLEH

Obdelava tal je skupno poimenovanje vseh postopkov in tehnologij, s katerimi vzpostavimo primerne razmere v tleh za optimalen razvoj rastlin. S pravilno obdelavo tal rahljamo in zračimo zemljo, uničujemo plevele, zmanjšujemo erozijo ter zbitost tal, povečujemo kapaciteto tal za vodo, ter večamo sposobnost vpijanja padavinske vode. S pravilno obdelavo spodbujamo mikroorganizme k intenzivnejšemu delovanju ter povečujemo dostopnost hranil za rastline.

Osnovna procesa obdelave tal sta drobljenje in rahljanje zemlje in ju lahko izvedemo z različnimi stroji. Tradicionalno obdelavo tal delimo na osnovno in dopolnilno in je sestavljena iz oranja ter predsetvene priprave. V novejšem času pa se pospešeno uvajajo sistemi obdelave tal, ki zmanjšujejo ali celo popolnoma ukinjajo uporabo pluga. Npr. konzervirajoča ali ohranitvena obdelava tal temelji na plitvem rahljanju tal s pomočjo novejših obdelovalnih strojev brez oranja.

Ne glede na to kateri način obdelave izberemo moramo zagotoviti, da z obdelavo ne poslabšujemo pogojev za rast ali razvoj rastlin ter ne zmanjšujemo rodovitnosti tal.

Prepovedi:

- obdelava zmrznjenih tal (izjemoma so lahko tla zmrznjena do 30 odstotkov globine ornice);
- osnovna in predsetvena obdelava premokrih in presuhih tal, če se s tem povzroči nastanek prašnega sloja tal, zalizanje brazde in kot posledica zaskorjenost tal;
- na njivah je prepovedano kurjenje žetvenih ostankov kot so slama, koruznica, itd.

Zahteve:

- talna odeja na kmetijskih zemljiščih se vzdržuje v skladu z običajnimi načini kmetovanja;
- invazivne tujerodne rastline se redno odstranjuje ali zatira in niso prisotne na pretežnem delu zemljišča;
- terase se ohranja zaradi zaščite pred erozijo;
- kmetijska zemljišča je treba obdelovati tako, da je možnost erozije tal čim manjša, in hkrati uporabljati agrotehnične ukrepe, ki zmanjšujejo njen učinek;
- na njivah, ki imajo srednji naklon 20 odstotkov ali več, je za preprečevanje erozije potrebno med 15. novembrom in 15. februarjem izvesti vsaj enega ali več ukrepov kot so; orati po plastnicah, ohraniti strnišče ali poskrbeti za ozelenitev;
- tla moramo obdelovati tako, da preprečujemo zbitost tal ter nastajanje plazine. Na pretežnem delu kmetijskih površin ni očitnih sledi zaradi neprimerne uporabe mehanizacije;

Priporočila:

- zagotavljamo zadostne vsebnosti humusa oziroma uravnoteženo bilanco humusa v tleh. V tleh z manj kot 1,5 odstotka humusa (skupni C do 0,3 m oz. do globine ornice) skrbimo z agrotehničnimi ukrepi za njegovo povečanje. Tako na njivi zaoravamo žetvene ostanke, sejemo rastline za podor in/ali prekrivne rastline in/ali vračamo na njivo odvzeto organsko snov v obliki hlevskega gnoja. Letna količina vnosa N iz živinskih gnojil ne sme preseči 170 kg N ha^{-1} , oz. manj, če je z drugimi ukrepi na območju tako zahtevano;
- z namenom preprečevanja erozije tal na nagnjenih njivah obdelujemo prečno na pobočje. Dodatno lahko erozijo tal preprečimo s pomočjo izboljšanja strukture tal;
- glede na teksturo tal in zahteve poljščin skrbimo za primerno pH vrednost tal (kislost ali bazičnost). Optimalna reakcija namreč zelo vpliva na dostopnost hranil za rastline in je odvisna od teksture in vsebnosti humusa. Optimalni pH je za večino poljščin med 5,8 ter 6,6;
- izvajamo setev prezimnih in neprezimnih prekrivnih rastlin ter tako zagotavljamo celoletno pokritost tal z rastlinami (zgolj zapleveljena njiva ne izpolnjuje priporočila). Če je mogoče se glede na tehniko pridelovanja in ranost spomladanske setve nepokritih njiv preko zime izogibamo;
- v primeru urejenega vodno zračnega režima, primerne razpleveljenosti in razpoložljivosti strojev priporočamo občasno obdelavo tal brez pluga (konzervirajočo obdelavo) ali celo direktno setev;
- na traktorjih in strojih uporabljamo pnevmatike oziroma nastavke, ki preprečujejo negativne vplive na zbitost tal.

4.12 IZBIRA SORT**Prepovedi:**

- za setev/saditev je prepovedano uporabljati seme, ki ne ustreza predpisom o zdravstvenem varstvu rastlin;

- v RS je prepovedano pridelovati gensko spremenjene (GS) rastline.

Zahteve:

- izbrati moramo potrebno rastnim razmeram prilagojene sorte, ki zagotavljajo ekonomsko upravičljiv in kakovosten pridelek. Sorte morajo biti vključene v skupni katalog sort poljščin ali, če ta ne obstaja, v slovensko sortno listo (npr.: pri ajdi, prosu, hmelju);
- izbrati je potrebno bolj tolerantne oziroma odporne sorte na bolezni in škodljivce in takšne, s čim višjim možnim pragom škodljivosti škodljivih organizmov;
- uporabimo strategijo pridelovanja, ki temelji na zmanjšanju uporabe FFS ter ostankov FFS (mehansko zatiranje plevelov, biotično varstvo, kolobarjenje, upoštevanje navodil za zmanjšanje uporabe FFS, itd.);
- izbrati je potrebno manj zahtevne sorte glede dušika;
- izbrati je treba sorte, ki imajo krajšo rastno dobo pri enakem pridelku, pri katerih so poraba dela in energije ter stroški za njihovo pridelovanje čim nižji, skladiščenje naj bo čim manj zahtevno.

Priporočila:

- za setev/sajenje se priporoča uporaba uradno potrjenega (certificiranega) semena;
- sorto izberemo glede na lastnosti, ki so opisane v opisni sortni listi.

4.13 GNOJENJE OZ. PREHRANA RASTLIN

Racionalna strategija gnojenja predvsem pa njihova kontrola/vzorčenja za svetovanje najoptimalnejšega gnojenja, lahko zmanjšajo uporabo gnojil. Izkoristek hranil in zmanjšanje vnosa hranil lahko dosežemo tudi s primernim kolobarjenjem. K zmanjšanju izpiranja nitratov preko zime lahko prispevamo z ozelenitvijo njiv preko zime s t.i. prekrivnimi rastlinami.

Gnojenje oziroma prehrana rastlin temeljita na [Uredbi o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov](#) (Uradni list RS, št. 113/09, z vsemi spremembami) in [Uredbi o navzkrižni skladnosti](#) (Uradni list RS, št. 97/15, z vsemi spremembami). Podrobnejša navodila za izdelavo gnojilnega načrta, gnojenje, odvzema hranil itd., so opisana tudi v strokovni publikaciji »**Smernice za strokovno utemeljeno gnojenje**«, in je objavljena na spletni strani ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Prepovedano je preseči vse zakonsko predpisane vrednosti vnosov hranil, predpisan način ter časovne omejitve razvoza in nanosa gnojil.

4.13.1 Bilanca hranil

Bilanca hranil je ključna za nadzor vnosa hranil (P_2O_5 in K_2O) vključno z dušikom. Če ni drugih omejitev znaša mejna vrednost letnega vnosa z organskimi gnojili $170 \text{ kg dušika ha}^{-1}$.

Glede na predpise (Uradni list SRS, št. 7–9. III, 1990, člen 3), se založenost rastlinskih hranil v tleh določa po AL–metodi, stopnje založenosti pa so naslednje:

- A – slabo preskrbljena tla
- B – srednje preskrbljena tla
- C – dobro preskrbljena tla
- D – pretirano preskrbljena tla
- E – ekstremne vrednosti

Preglednica 27: Gnojilne norme za fosfor in kalij glede na različno založenost v intenzivnem poljedelstvu (primer $70 \text{ kg } P_2O_5 \text{ ha}^{-1}$ oziroma $200 \text{ K}_2O \text{ ha}^{-1}$ odvzema)

Razred založenosti $P_2O_5 \text{ mg } 100 \text{ g tal}^{-1}$		Vsakoletni odmerek $P_2O_5 \text{ kg ha}^{-1}$		
A < 6		100 – 120 = Odvzem plus 30 – 50		
B 6 – 11		90 – 100 = Odvzem plus 20 – 30		
C 12 – 25		80 = Odvzem plus 0 – 10		
D 26 – 40		40 = 50 % odvzema		
E >40		0 do naslednjega odvzema		
Razred založenosti $K_2O \text{ mg } 100 \text{ g}^{-1} \text{ tal}$	TLA lahka srednja težka			Vsakoletni odmerek $K_2O \text{ kg ha}^{-1}$
A	< 8	<13	<15	200 + 40 do 60 = 240 do 260
B	8 – 15 15 – 22	13 – 19		200 + 20 do 30 = 220 do 230
C	16 – 25	20 – 30	23 – 33	200
D	26 – 35	31– 40	34 – 45	100
E	> 35	> 40	> 45	0 do naslednje analize

Pri bilanci hranil je potrebno upoštevati tudi postopen izkoristek hranil iz organskih gnojil, žetvene ostanke, organske zastirke, zeleni podor. Analizo tal je obvezno ponoviti vsakih 5 let, s tem da se upoštevajo vse analize, ki so bile narejene za posamezno njivo v obdobju 4–ih let pred tem.

Če je vsebnost hranil analizirana po Al metodi, velja kot optimalna vrednost založenosti tal s fosforjem in kalijem stopnja C, pri kateri gnojimo le za potrebe odvzema s pridelkom. Pri ekstremnih vrednostih E, gnojenje z mineralnimi oblikami fosforja in kalija (mineralna gnojila) ni dovoljeno. Če je vsebnost hranil analizirana po EUF, se gnojenje izvaja skladno z analizami laboratorija in obvezno priloženimi strokovnimi navodili usposobljene svetovalne službe za to področje, oziroma se lahko upoštevajo tudi druge analize in strokovni nasveti, ki so dokazljivo preverjeni v slovenskem ali širšem okolju.

Bilanco hranil, vključno z bilanco dušika za kmetijska zemljišča, mora opraviti in s podpisom jamčiti kmetijski svetovalec oziroma strokovno usposobljena oseba, ki ima izkušnje na tem področju (minimalna zahteva: inž. kmet.).

Glede na oceno rastnih razmer in vizualna znamenja pomanjkanja mikro–hranil ter glede na pisni nasvet svetovalca po potrebi gnojimo s foliarnimi sredstvi oziroma ustreznimi mineralnimi gnojili.

4.13.2 Odmerki in aplikacija mineralnih ter živinskih gnojil, ki vsebujejo dušik

Odmerke in aplikacijo mineralnih in živinskih gnojil, ki vsebujejo dušik podrobno obravnava [Uredba o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov \(Uradni list RS, št. 113/09, z vsemi spremembami\)](#).

Poleg naštetih omejitev pa se za načrtno gnojenje oz. dognojevanje poslužujemo, če je to mogoče, tudi ciljnih vrednosti za gnojenje z dušikom glede na analizirano stanje razpoložljivega mineralnega $\text{NO}_3\text{-N}$ ali skupnega $N_{\text{min}} = \text{NO}_3\text{-N}, \text{NH}_4\text{-N}$ v tleh.

Za načrtno dognojevanje poljščin uporabimo strokovno sprejemljive teste, kot so talni nitratni testi, rastlinski nitratni testi, ipd. Izkoristek in odmerki hranil je mogoče pri nekaterih poljščinah povečati z aplikacijo v vrsto in s počasi sproščujočimi hranili. Potrebe po hranilih lahko usmerjamo tudi s primernim kolobarjem, žetvenimi ostanki ter prezimnimi in neprezimnimi prekrivnimi rastlinami.

Območje Republike Slovenije je zaradi varstva voda pred onesnaževanjem z nitrati s kmetijskih virov v celotni opredeljeno kot ranljivo območje. To pomeni, da morajo zahteve in omejitve upoštevati vsa kmetijska gospodarstva v Sloveniji. Uredba določa dovoljeno količino vnosa dušika iz živinskih gnojil na hektar kmetijskega gospodarstva, ki je **170 kg dušika/ha. Morebitne viške mora KMG oddati, prodati ali drugače odstraniti**. Za to mora imeti dokazilo–izpolnjen obrazec za oddajo in prejem živinskih gnojil (priloga 3).

Prepovedi:

- odmerki dušika ne sme presegati mejnih vrednosti predpisanih v **preglednici 28**. Če se pričakuje večji pridelek od navedenega iz preglednice, se odmerki dušika lahko povečajo skladno s potrebami rastlin po dušiku, pri čemer mora imeti kmetijsko gospodarstvo obvezno izdelan gnojilni načrt. Gnojilni načrt za gnojenje z dušikom mora vsebovati izračun potreb po gnojenju z dušikom glede na večji pričakovani pridelek in načrt gnojenja, ki mora vsebovati čas, količino ter vrsto gnojila, ki vsebuje dušik.
- gnojenje z organskimi in mineralnimi gnojili je prepovedano na poplavljenih tleh, na tleh, nasičenih z vodo, na tleh prekritih s snežno odejo in na zamrznjenih tleh;
- vnos kakršnihkoli gnojil v tla ali na tla je prepovedan na kmetijskih zemljiščih v zaraščanju ter na nerodovitnih in vodnih zemljiščih ter na priobalnih zemljiščih v tlorisni širini 15 metrov od meje brega voda prvega reda in 5 metrov od meje voda drugega reda;
- vnos gnojil v tla ali na tla je prepovedan tudi na gozdnih zemljiščih, razen v primerih, ko gre za presajanje sadik in pri sejanju, za spodbujanje in utrjevanje ob ozelenitvi brežin

ob cestah in če gre za površine, ki so v skladu s predpisi, ki urejajo gozdove, določene za raziskovalne namene;

- vnos gnojil v tla ali na tla in preoravanje trajnega travinja sta prepovedana v razdalji 100 m od objekta za zajem pitne vode, ki je vključen v sistem javne oskrbe s pitno vodo, če za območje okoli tega objekta s posebnimi predpisi ni določen vodovarstveni režim.

Zahteve:

- letna količina uporabljenega dušika iz organskih gnojil ne sme presegati 170 kg/ha kmetijskih zemljišč v uporabi na ravni kmetijskega gospodarstva;
- letni vnos dušika iz organskih gnojil na posamezno enoto rabe kmetijskih zemljišč ne sme presegati 250 kg N/ha;
- minimalne zahteve za uporabo gnojil se nanašajo na vodenje evidenc uporabe živinskih in mineralnih gnojil, ki jih mora voditi KMG za vsa kmetijska zemljišča na KMG, in iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja in mineralnega gnojila, čas gnojenja ter podatki o zemljišču, kjer se ta gnojila uporabljajo;
- na kmetijskih gospodarstvih, na katerih letni vnos dušika iz živinskih gnojil iz prejšnjega odstavka presega 350 kg N/leto, hkrati pa letna obremenitev z živinskimi gnojili presega 140 kg N/ha kmetijskih zemljišč v uporabi, je treba letni vnos živinskih gnojil v tla ali na tla izračunati in zabeležiti prvič najpozneje šest mesecev po uveljavitvi [Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov](#) (Uradni list RS, št. 113/09, z vsemi spremembami) in nato vsako naslednje leto. Na kmetijskih gospodarstvih, na katerih letni vnos dušika iz živinskih gnojil iz prejšnjega odstavka ne presega 350 kg N/leto ali pa letna obremenitev z živinskimi gnojili ne presega 140 kg N/ha kmetijskih zemljišč v uporabi, morajo letni vnos živinskih gnojil v tla ali na tla izračunati in zabeležiti prvič najpozneje šest mesecev po uveljavitvi te uredbe in nato vsako peto leto;
- na strmih zemljiščih, ki so nagnjena k površinskim vodam, je treba odmerke organskih in mineralnih gnojil, ki vsebujejo dušik, razdeliti v več delov tako, da enkratni odmerek dušika ne presega 80 kg /ha;
- živinska gnojila ali bioplinska gnojevka se morajo skladiščiti v skladu z zahtevami [Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov](#) (Uradni list RS, št. 113/09, z vsemi spremembami). Kombinacija različnih načinov skladiščenja živinskih gnojil mora zadostiti potrebnim skladiščnim zmogljivostim;
- zmogljivost skladišča za živinska gnojila in bioplinsko gnojevko mora biti prilagojena številu in vrsti živali ali bioplinski napravi na KMG in mora zagotavljati skladiščne zmogljivosti za najmanj šestmesečno skladiščenje razen če jih KMG predeluje, prodaja na trgu ali odstranjuje po predpisih, ki urejajo ravnanje z odpadki. Na območju katastrskih občin iz priloge 2 Uredbe je potrebno zagotoviti skladiščne zmogljivosti za najmanj štiri mesece;
- ne glede na prejšnja odstavka je lahko na KMG manjša skladiščna zmogljivosti od predpisanih, če kmetijsko gospodarstvo živinska gnojila predeluje in jih v različnih oblikah prodaja na trgu ali če živinska gnojila odstranjuje po predpisih, ki urejajo ravnanje z odpadki, kar mora biti izkazano z evidenčnimi listi ali drugimi knjigovodskimi listinami, iz katerih mora biti razvidna tudi količina predelanih,

prodanih ali drugače odstranjenih živinskih gnojil. Kompost iz lastne pridelave je potrebno skladiščiti tako, da ne prihaja do odtekanja izcedkov v podtalnico;

- biološki razgradljivi odpadki se lahko uporabljajo le v skladu z določbami [Uredbe o predelavi biološko razgradljivih odpadkov in uporabi komposta ali digestata](#) (Uradni list RS, št. 99/13, z vsemi spremembami);
- izvajati aplikacije mineralnih gnojil na način da preprečujemo nepotrebne izgube, npr. zadelovanje lahko topnih mineralnih gnojil v tla (npr. UREA);
- na KMG ni izpustov nevarnih snovi v okolje kot posledice kmetijske dejavnosti.

4.13.3 Časovne omejitve razvoza in vnosa gnojil:

1. Gnojenje s tekočimi organskimi gnojili:

- je na kmetijskih zemljiščih prepovedano od **15. novembra do 1. marca**;
- ne glede na prejšnji odstavek je gnojenje s tekočimi organskimi gnojili na kmetijskih zemljiščih prepovedano od 15. novembra do 15. februarja, če gre za:
  - pripravo zemljišč za setev jarih žit, trav in travno–deteljnih mešanic ali
  - pomladansko dognojevanje ozimin.
- na kmetijskih zemljiščih brez zelene odeje v katastrskih občinah, določenih v Prilogi 2, ki je sestavni del [Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov](#) (Uradni list RS, št. 113/09, z vsemi spremembami), torej na submediteranskem območju, je gnojenje s tekočimi organskimi gnojili prepovedano od **1. decembra do 15. februarja, v primeru zelene odeje pa od 15. decembra do 15. januarja. V primeru priprave zemljišča za setev jarih žit, trav in travno–deteljnih mešanic je prepoved od 1. decembra do 1. februarja**;
- gnojenje s tekočimi organskimi gnojili na kmetijskih zemljiščih nad nadmorsko višino 800 m prepovedano od **15. novembra do 1. marca**;
- minister, pristojen za kmetijstvo, lahko dovoli podaljšanje obdobja gnojenja s tekočimi organskimi gnojili za največ trideset dni ob upoštevanju nepredvidenih ali izjemnih razmer.

2. Gnojenje s hlevskim gnojem na njivah:

- je prepovedano od 1. decembra do 15. februarja;
- gnojenje s hlevskim gnojem na kmetijskih zemljiščih z zeleno odejo v katastrskih občinah, določenih v Prilogi 2 [Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov](#) (Uradni list RS, št. 113/09, z vsemi spremembami), je prepovedano od 15. decembra do 15. januarja, na kmetijskih zemljiščih brez zelene odeje pa od 1. decembra do 1. februarja;
- omejitve ne veljajo za gnojenje v rastlinjakih.

3. Gnojenje z mineralnimi gnojili, ki vsebujejo dušik:

- je prepovedano **od 15. oktobra do 1. marca**, razen če gre za gnojenje kmetijskih rastlin v rastlinjakih;
- izjema je tudi gnojenje ozimin z mineralnimi gnojili, ki vsebujejo dušik in je prepovedano **od 1. decembra do 15. februarja**;
- gnojenje s hlevskim gnojem na kmetijskih zemljiščih z zeleno odejo v katastrskih občinah, določenih v Prilogi 2 [Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov](#) (Uradni list RS, št. 113/09, z vsemi spremembami) je prepovedano od 15. decembra do 15. januarja, na kmetijskih zemljiščih brez zelene odeje pa od 1. decembra do 1. februarja;
- vnos dušika v tla v obliki mineralnih gnojil v času od 1. septembra do začetka trajanja prepovedi iz prejšnjih odstavkov ne sme presežati 40 kg N/ha.

Mineralna in organska gnojila moramo po površini enakomerno nanesti. Pri prevozu in gnojenju ni nenadzorovanega raztrosa gnojil in gnojenja zunaj predvidenega območja gnojenja.

Gnojenje z organskimi in mineralnimi gnojili je prepovedano na poplavljenih tleh, na tleh, nasičenih z vodo, na tleh, prekritih s snežno odejo in na zamrznjenih tleh. Na strmih zemljiščih, ki so nagnjena k površinskim vodam, je treba odmerke organskih in mineralnih gnojil, ki vsebujejo dušik, razdeliti v več delov tako, da enkratni odmerek dušika ne presega 80 kg/ha.

Na njivah, ki so na **strmih zemljiščih, nagnjenih k površinskim vodam** je potrebno pri poljščinah s počasnim spomladanskim razvojem (koruza, pesa) ob gnojenju s tekočimi organskimi ali mineralnimi gnojili, ki vsebujejo dušik, **zagotoviti vsaj enega od naslednjih ukrepov:**

- njiva mora biti razmejena s prečnimi ozelenjenimi pasovi, ki preprečujejo odplavljanje gnojil, ali med njivo in površinsko vodo mora biti najmanj 15 m širok pas zemljišča, porasel z zeleno odejo ali drugimi kmetijskimi rastlinami, razen poljščinami s počasnim spomladanskim razvojem;
- med njivo in površinsko vodo mora biti najmanj 15 m širok pas zemljišča, porasel z zeleno odejo ali drugimi kmetijskimi rastlinami;
- njiva mora biti obdelana prečno na strmino;
- njiva mora biti preko zime prekrita z zeleno odejo.

Ob vodotokih moramo vzpostaviti **varovalne pasove**. Ti so različno širok pas zemljišča, kjer je prepovedana uporaba sredstev in gnojil, ki bi se s površine ali podzemno lahko izlivala v vodotoke in ogrozila življenje v vodi ali ob njej.

Varovalni pas je lahko zaraščen s travo, divje rastočimi rastlinami, grmovjem ali drevesi, lahko pa se obdeluje. Biti mora vzdrževan v skladu z dobro kmetijsko prakso.

Preglednica 28: Mejne vrednosti letnega vnosa dušika v tla (v kg N/ha) (preglednica 4, [Uredba o varstvu voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov](#), Uradni list RS, št. 113/09, z vsemi spremembami)^{1,2}

*Vrsta kmetijske rastline	Pridelek (t/ha)	Mejna vrednost (kg N/ha)
Trajno travinje	6	160
Pšenica	5	150
Ječmen	4	120
Tritikala	4	120
Oves	3	110
Silažna koruza	41	240
Koruza za zrnje	7	240
Trave in travno deteljne mešanice	9	240
Travno–deteljne in deteljno–travne mešanice	9	170
Detelje in lucerna	9	40
Krompir	22	160
Oljna ogrščica	3	180
Vinska trta	7	110
Hmelj	2	220

¹ Mejne vrednosti vnosa dušika v tla ali na tla predstavljajo količino dušika, ki ga za posamezne rastline z upoštevanjem pričakovanih pridelkov lahko vnesemo v tla v obliki mineralnih in organskih gnojil ter pri namakanju rastlin v času od priprave tal za setev do spravila pridelka, pri trajnih nasadih in travnikih pa v obdobju enega koledarskega leta. Če se pričakuje manjši pridelek od navedenega iz preglednice, je treba odmerke dušika zmanjšati skladno s potrebami rastlin po dušiku. Če se pričakuje večji pridelek od navedenega iz preglednice, se odmerki dušika lahko povečajo skladno s potrebami rastlin po dušiku, pri čemer mora imeti kmetijsko gospodarstvo obvezno izdelan gnojilni načrt. Gnojilni načrt za gnojenje z dušikom mora vsebovati izračun potreb po gnojenju z dušikom glede na večji pričakovani pridelek in načrt gnojenja, ki mora vsebovati čas, količino ter vrsto gnojila, ki vsebuje dušik.

² Pri količini dušika, ki ga vnesemo v tla v času je treba izhajati iz izkoristka rastlinam dostopnega dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili, ki ga upoštevamo na naslednji način, če gre za vnos dušika v tla ali na tla:

a) s hlevskim gnojem na njivah znaša izkoristek dušika:

– v letu uporabe: 35%,

– drugo leto: 25% in

– tretje leto: 10%;

b) s hlevskim gnojem na travnikih znaša izkoristek dušika:

– v letu uporabe: 25%,

– drugo leto: 15% in

– tretje leto: 10%;

c) z gnojevko znaša izkoristek dušika v letu porabe 75% in

č) z gnojnico znaša izkoristek dušika v letu porabe 85%.

Priporočila:

- uporabljamo novejša dušikova gnojila;
- pokrijemo vsaj 25 odstotkov N z živinskimi gnojili ali s kolobarjem (metuljnica) in/ali z organskimi gnojili in/ali z žetvenimi ostanki in/ali z zelenim podorom in/ali s prekrivnimi rastlinami;

- na njivah brez uporabe živalskih gnojil in možnosti kroženja organske snovi v obliki živalskih gnojil priporočamo vključiti v kolobar vsaj enkrat eno enoletno ali večletno metuljnico;
- za drugo in tretje dognojevanje pravih žit se poslužujemo rezultatov hitrih rastlinskih nitratnih testov. Optimalne vrednosti dobimo na podlagi priporočil za gnojenje;
- pred osnovnim gnojenjem izvedemo analize rastlinam razpoložljivega dušika v tleh;
- zmanjšujemo plinske izgube N (volatizacija in denitrifikacija) iz gnojil s primerno inkorporacijo dušikovih gnojil v tla;
- upoštevamo uravnoteženo in potrebam prilagojeno oskrbo posevkov s hranili (še posebej z dušikom), da se občutljivost posevkov na okužbo s škodljivimi organizmi in poleganje ne poveča;
- uporaba foliarnih gnojil za korekcijo pomanjkanja določenega hranila, ob dokazanem pomanjkanju le tega.

4.13.4 Začasno shranjevanje gnoja

Uležan hlevski gnoj lahko začasno shranjujemo na kmetijskem zemljišču v uporabi, vendar ne dlje kakor dva meseca ter z obvezno menjavo lokacije vsako leto. Začasno shranjevanje uležanega hlevskega gnoja mora biti od tekočih ali stoječih voda oddaljeno vsaj 25 m.

Perutninski gnoj z nastiljem lahko skladiščimo na kmetijskem zemljišču v uporabi do največ šest mesecev z obvezno menjavo lokacije vsako leto, če so zadoščeni pogoji, opisani v [Uredbi o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov \(Uradni list RS, št. 113/09, z vsemi spremembami\)](#).

Začasno shranjevanje uležanega hlevskega gnoja je prepovedano v razdalji 100 m od objekta za zajem pitne vode, ki je vključen v sistem javne oskrbe s pitno vodo, če za območje okoli tega objekta s posebnimi predpisi ni določen vodovarstveni režim.

4.14 NAMAKANJE

Zaradi dejstva, da lahko nenadzorovana raba vode povzroči prekomerna izpiranja hranil, poslabša strukturo tal in ima lahko tudi ostale negativne vplive na okolje ter da rastlinam podobno škoduje tako presežek, kakor pomanjkanje vlage, moramo biti pri tem ukrepu še posebej pozorni.

Zahteve:

- odvisno od velikosti namakalnega sistema mora biti za namakanje kmetijskih zemljišč izdano vodno dovoljenje, vodno soglasje in odločba o uvedbi namakanja;
- če je za pridelovalno območje organizirana ustrezna služba, namakamo le na podlagi uradne napovedi o potrebnosti namakanja, izjemoma pa na podlagi posebnega dovoljenja te službe;

- za namakanje je potrebno voditi sprotne zapise o uporabljeni namakalni normi in datumih namakanja;
- obroke prilagodimo razvojni fazi rastlin, tipu tal ter vremenskim razmeram. Enkratni obrok vode praviloma ne sme preseči 20 mm (le v primeru dokazljivih povečanih potreb 30 mm), skupna mesečna količina porabljene vode pa ne sme preseči dolgoletne povprečne vsote padavin namakanega območja za več kot 50 odstotkov.

Priporočila:

- za namakanje uporabljamo samo okoljsko neoporečno vodo (razen prekoračitev nitratov) s tem, da se upošteva pri odmerjanju gnojil tudi vsebnost nitratov v vodi, ki jo uporabljamo za namakanje;
- priporočljivo je merjenje in zapisovanje lokalnih padavin;
- urediti legalizacijo vrtin, vodnjakov ali kakršnih koli drugih virov pridobivanja vode v skladu z okoljevarstvenimi in lokalnimi zahtevami;
- fertigacija se izvaja s strokovno pomočjo svetovalcev v pisni obliki (to je vnos gnojil, rastnih regulatorjev in FFS s sistemom namakanja).

4.15 SKRB ZA PESTROST BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI IN KRAJINE

Pestrejša biotska raznovrstnost rastlinskih vrst je pomemben člen v ohranjanju manjše občutljivosti rastlinskih vrst na bolezni in povzročitve škod zaradi škodljivcev. To je mogoče delno doseči s prehodom iz monokulturne pridelave v sistem kolobarjenja, v katerem bo zastopanih več rastlinskih vrst pa tudi medvrstnih ali sortnih mešanic. S ciljem zmanjšane porabe sredstev za varstvo rastlin in bolj racionalnim gnojenjem.

Negativni vpliv na talno favno lahko zmanjšamo z uporabo nizkih odmerkov čim manj toksičnih sredstev za varstvo rastlin ter splošno zmanjšanje njihove uporabe. Na favno ima vpliv tudi način obdelave tal (konzervirajoča obdelava, direktna setev itd.).

Izbor ustreznih FFS ter pravilni način njihove uporabe lahko zmanjša pogine ptic, ježev, žab, krastač, rib in številnih koristnih živalskih členov v tleh (npr. deževnikov).

Prosto živeče živali: Zeleni poljski robovi, ki jih zaraščajo trave in druge zeli, včasih tudi grmovje in posamezno drevje, so zelo primerno gnezdišče in pribežališče za številne prosto živeče živali, kot so ptice in mali sesalci pa tudi za številne zaželeni žuželke, kot so na primer plenilski hrošči. Poljski rob lahko izpolnjuje funkcijo bogatega življenjskega prostora, če je širok vsaj 1 m. Zeleni poljski rob lahko predstavlja tudi prehod med obdelovalno površino in živo mejico. Tak zeleni poljski rob mora biti širok vsaj 3 m.

Koristne žuželke: Uporabo koristnih živih mikro- in makro-organizmov za zatiranje rastlinskih škodljivcev in bolezni imenujemo biotično varstvo. To je alternativna možnost kemijskemu zatiranju škodljivih organizmov, to je nezaželenih žuželk, pršic, nematod in drugih. Pri klasičnem biotičnem varstvu vnešeninaravni sovražniki vzpostavijo ravnovesje s škodljivimi vrstami. Tak način varstva pridelka je učinkovit le, če zagotovimo zadostno število naravnih sovražnikov in to že v prvih fazah rasti kulture. Tako preprečimo množični razvoj škodljivcev. V

severnih državah EU so sonaravno usmerjeni kmetovalci uvedli t.i. zelene robove polj kot nadomestni življenski prostor za koristne žuželke, v zameno za izgubljene robove polj, ki so izginili ob stopnjevanju intenzivnosti kmetovanja in združevanju poljskih kompleksov v monokulture. Rob za koristne žuželke je 0.5 m visok in 1.5 do 2 m širok nasip na robu obdelovalne površine, preraščen s šopasto travo (na primer pasjo travo *Dactylis glomerata*). Rob nudi optimalne razmere za prezimovanje zaželenih žuželk ter gnezdenje talnih gnezdilk v spomladanskem času. Nasipe pripravimo tako, da skupaj naorjemo dve ali štiri brazde. Zasejemo jih lahko bodisi spomladi ali v jeseni. Najprimernejše je ročno sejanje pri porabi semena 3 g m², pri čemer lahko seme zmešamo s peskom ali z drobnim kamenjem, da dosežemo enakomernejšo porazdelitev semena.

Cilj vzdrževanja zelenih robov je obdržati travnato vegetacijo s staro posušeno travo in z nekaterimi cvetnicami ter preprečiti razvoj nizkega grmovja in agresivnih plevelov. To je mogoče doseči s košnjo nezaželenega rastja enkrat letno, v primeru nevarnosti semenjenja semenskih plevelov pa tudi pogosteje. Zaradi funkcije pri biotičnem varstvu je potrebno zeleni poljski rob in rob za koristne žuželke vzdrževati tako, da s kemičnimi sredstvi ne porušimo naravnega ravnovesja.

Ohranjanje kulturne krajine: Način pridelovanja ima lahko več vrst vplivov na spremembo krajine. Izgled kulturne krajine zelo osiromašuje monokulturno pridelovanje, kar se da preprečiti s kolobarjenjem namenoma zasajenih/zasejanih robov njiv (zeleni poljski rob, mejice, vetrna zaščita).

4.16 SPRAVILO IN SKLADIŠČENJE

Poleg splošnih tehnološko skladiščnih zahtev za posamezno rastlinsko vrsto oziroma sortiment je potrebno pri skladiščanju skrbeti še za:

- preprečevanje razširjanja plevelov s stroji in opremo ter skrbeti za preprečevanje razvoja skladiščnih škodljivcev;
- skrbeti za higieno v obdobju skladiščenja, predvsem pa preprečiti dostop domačim in divjim živalim, kakor tudi glodalcem;
- redno kontrolirati skladiščeno blago in izvajati dovoljene – potrebne ukrepe za preprečevanje škode;
- skladiščiti in voditi evidenco o skladiščnem pridelku tako, da je mogoč nadzor in sledenje pridelane količine.

PRILOGA 2: CILJNE VREDNOSTI ZA IZBRANE POLJŠČINE IN ZELENJAVNICE

Preglednica 29: Ciljne vrednosti za izbrane poljščine

POLJŠČINE	Čas vzorčenja	Ciljna vrednost (kg N ha ⁻¹)
Pšenica (žita)	1. dognojevanje	120
Koruza	4. do 9. list	180 – 220 (lahka – težka tla)
Zgodnji krompir (10 do 15 t ha ⁻¹)	Setev	100–110
Srednje zgodnji in semenski krompir (25 do 30 t ha ⁻¹)	Setev	130–140
Srednje zgodnje do srednje pozne sorte (40 do 60 t ha ⁻¹)	Setev	110–170
Pozne sorte (50 do 60 t/ha)	Setev	do 200
Nekatere pozne sorte kot je Agria	Setev	170

Preglednica 30: Ciljne vrednosti za izbrane zelenjadnice ((povzeto po: Bedarfsgerechte düngung im garten – ung feld gemüsebau: Landwirtschaftliche & forstwirtschaftliche Beratung)

Zelenjadnica	Ciljna vrednost Nmin (kg N ha ⁻¹)		Priporočen teden dognojevanja po sajenju oz. vzniku	Latinsko ime
brokoli (eno dognojevanje)	osnovno gnojenje	185		<i>Brassica oleraceae</i> cv. Botrytis var. italica
	1.dognojevanje	115	6	
brokoli (dve dognojevanji)	osnovno gnojenje	120		
	1.dognojevanje	175	4	
	2.dognojevanje	65	7	
nizek fižol, za stročje	osnovno gnojenje	180		<i>Phaseolus vulgaris</i> var. <i>nanus</i>
nizek fižol, za zrnje	osnovno gnojenje	69		
	1.dognojevanje	96	6	
radič (kratka vegetacija)	osnovno gnojenje	105		<i>Cichorium intybus</i> var. <i>folio</i>
	1.dognojevanje	150	8	
radič(dolga vegetacija)	osnovno gnojenje	105		
	1.dognojevanje	155	8	
kitajski kapus(10 tednov) iz sadik	osnovno gnojenje	65		<i>Brassica pekinensis</i>
	1.dognojevanje	100	4	
	2.dognojevanje	135	7	
kitajski kapus(10 tednov), neposredna setev	osnovno gnojenje	65		
	1.dognojevanje	100	4	
	2.dognojevanje	135	7	
kitajski kapus(12 tednov), iz sadik	osnovno gnojenje	60		
	1.dognojevanje	90	4	
	2.dognojevanje	150	7	
kitajski kapus (12 tednov), neposredna setev	osnovno gnojenje	65		
	1.dognojevanje	90	4	
	2.dognojevanje	145	7	
kitajski kapus (8 tednov), iz sadik	osnovno gnojenje	220		
kitajski kapus (8 tednov), neposredna setev	osnovno gnojenje	240		
kitajski kapus (poleti)	osnovno gnojenje	65		
	1.dognojevanje	195	4	
kitajski kapus (spomladi, pod agrokopreno)	osnovno gnojenje	110		
	1.dognojevanje	150	6	

Zelenjadnica	Ciljna vrednost Nmin (kg N ha ⁻¹)		Priporočen teden dognojevanja po sajenju oz. vzniku	Latinsko ime	
kumara, za vlaganje	osnovno gnojenje	130		<i>Cucumis sativus</i>	
	1.dognojevanje	145	6		
	2.dognojevanje	105	10		
solata, krholistna glavната	osnovno gnojenje	80		<i>Lactuca sativa</i> var. <i>capitata</i>	
	1.dognojevanje	135	5		
endivija (srednje dolga vegetacija)	osnovno gnojenje	100		<i>Cichorium endivia</i>	
	1.dognojevanje	130	7		
endivija (dolga vegetacija)	osnovno gnojenje	80			
	1.dognojevanje	150	7		
endivija (kratka vegetacija)	osnovno gnojenje	65			
	1.dognojevanje	162	4		
grah (dolga vegetacija)	osnovno gnojenje	110		<i>Pisum sativum</i>	
grah (kratka vegetacija)	osnovno gnojenje	110			
ohrovt, listnati	osnovno gnojenje	115		<i>Brassica oleracea</i> cv. <i>Acephala</i> var. <i>sabellica</i>	
	1.dognojevanje	145	8		
	2.dognojevanje	70	14		
cvetača (8 tednov)	osnovno gnojenje	180		<i>Brassica oleracea</i> cv. <i>Botrytis</i> var. <i>botrytis</i>	
	1.dognojevanje	130	5		
cvetača (10 tednov)	osnovno gnojenje	212			
	1.dognojevanje	105	7		
cvetača (12 tednov)	osnovno gnojenje	140			
	1.dognojevanje	205	4		
cvetača (spomladi)	osnovno gnojenje	280			
	1.dognojevanje	90	5		
korenček (šopki, jesen)	osnovno gnojenje	75			<i>Daucus carota</i> ssp. <i>sativus</i>
	1.dognojevanje	115	8		
korenček (šopki, poletje)	osnovno gnojenje	75			
	1.dognojevanje	115	8		
korenček (spomladi, pod agrokopreno)	osnovno gnojenje	95			
	1.dognojevanje	115	9		
korenček, za skladiščenje	osnovno gnojenje	90			
	1.dognojevanje	125	12		
česen spomaldanski	osnovno gnojenje	54		<i>Allium sativum</i>	
	1.dognojevanje	81	8		
	2.dognojevanje	81	10		
	3.dognojevanje	81	12		
Česen jesenski	osnovno gnojenje	NI			
	1.dognojevanje	90	marec		
	2.dognojevanje	90	po 14 - 21 dnevih		
	3.dognojevanje	90	po 14 - 21 dnevih		
sladki komarček (jesen)	osnovno gnojenje	70			<i>Foeniculum vulgare</i> var. <i>azoricum</i>
	1.dognojevanje	160	4		
sladki komarček (poletje)	osnovno gnojenje	70			
	1.dognojevanje	160	4		
sladki komarček (pod agrokopreno)	osnovno gnojenje	75			
	1.dognojevanje	155	6		
ohrovt, glavni (kratka vegetacija, na foliji)	osnovno gnojenje	130		<i>Brassica oleracea</i> var. <i>sabauda</i>	
	1.dognojevanje	60	8		
ohrovt, glavni (jesen, 100 - 140 dnevni, pričakovan pridelek 40 t/ha)	osnovno gnojenje	120			
	1.dognojevanje	170	8		
ohrovt, glavni (poletje, pričakovan pridelek 50 t/ha)	osnovno gnojenje	95			
	1.dognojevanje	185	8		
	2.dognojevanje	40	14		
kolerabica (pomlad)	osnovno gnojenje	135		<i>Brassica oleracea</i> cv. <i>Acephala</i> var.	
	1.dognojevanje	145	4		

Zelenjadnica	Ciljna vrednost Nmin (kg N ha ⁻¹)		Priporočen teden dognojevanja po sajenju oz. vzniku	Latinsko ime
	osnovno gnojenje	1.dognojevanje		
kolerabica (jesen, pričakovan pridelek: 30 – 45 t/ha)	osnovno gnojenje	105		gongylodes
	1.dognojevanje	115	8	
	2.dognojevanje	120	12	
kolerabica (jesen, pričakovan pridelek: 15 – 35 t/ha)	osnovno gnojenje	75		
	1.dognojevanje	165	4	
kolerabica (poletje)	osnovno gnojenje	75		
	1.dognojevanje	165	4	
solata, mehkolistna (5 tednov)	osnovno gnojenje	NI		<i>Lactuca sativa</i> var. <i>capitata</i>
	1.dognojevanje	100	2	
solata, mehkolistna (6 tednov)	osnovno gnojenje	NI		
	1.dognojevanje	120	2	
solata, mehkolistna (7 tednov)	osnovno gnojenje			
	1.dognojevanje	120	2	
solata, mehkolistna (8 tednov)	osnovno gnojenje	NI		
	1.dognojevanje	125	2	
solata, mehkolistna solata (10 tednov, v rastlinjaku)	osnovno gnojenje	90		
	1.dognojevanje	90	5	
solata, mehkolistna (8 tednov,) v rastlinjaku)	osnovno gnojenje	75		
	1.dognojevanje	105	4	
solata, mehkolistna (9 tednov, v rastlinjaku)	osnovno gnojenje	90		
	1.dognojevanje	90	5	
solata, mehkolistna (jesen)	osnovno gnojenje	80		
	1.dognojevanje	100	3	
solata, mehkolistna (poletje)	osnovno gnojenje	85		
	1.dognojevanje	95	3	
solata, mehkolistna, (pod agrokopreno)	osnovno gnojenje	90		
	1.dognojevanje	90	4	
zelje(pričakovan pridelek35 – 45 t/ha)	osnovno gnojenje	100		<i>Brassica olearacea</i> var. <i>capitata</i>
	1.dognojevanje	220	4	
zelje (jesen, pričakovan pridelek 60 – 80 t/ha)	osnovno gnojenje	115		
	1.dognojevanje	165	8	
	2.dognojevanje	110	12	
zelje, zgodnje (pričakovan pridelek60–80 t/h)a	osnovno gnojenje	175		
	1.dognojevanje	205	10	
zelje, za predelavo, srednje pozno (pričakovan pridelek70 – 90 t/ha)	osnovno gnojenje	115		
	1.dognojevanje	215	8	
	2.dognojevanje	110	14	
Zelje, za predelav, pozno, (pričakovan pridelek 80 – 100 t/ha)	osnovno gnojenje	115		
	1.dognojevanje	205	8	
	2.dognojevanje	140	14	
zelje, za skladiščenje, (pričakovan pridelek 60 – 80 t/ha)	osnovno gnojenje	110		
	1.dognojevanje	160	8	
	2.dognojevanje	120	12	
	3.dognojevanje	75	16	
zelje (poletje, pričakovan pridelek 40 – 60 t/ha)	osnovno gnojenje	115		
	1.dognojevanje	185	6	
	2.dognojevanje	80	12	
hren	osnovno gnojenje	145		<i>Armoracia rusticana</i>
	1.dognojevanje	95	4	
buča	osnovno gnojenje	120		<i>cucurbita pepo</i> var. <i>oleifera</i>
jajčevc (6 mesecev)	osnovno gnojenje	120		<i>Solanum melongena</i>
	1.dognojevanje	95	8	
	2.dognojevanje	145	12	
jajčevc (8 mesecev)	osnovno gnojenje	150		
	1.dognojevanje	160	3 mesec	
	2.dognojevanje	170	5 mesec	

Zelenjadnica	Ciljna vrednost Nmin (kg N ha ⁻¹)		Priporočen teden dognojevanja po sajenju oz. vzniku	Latinsko ime	
	osnovno gnojenje	1. dognojevanje			
paprika	osnovno gnojenje	110		<i>Capsicum annuum</i>	
	1.dognojevanje	160	6		
	2.dognojevanje	140	12		
pastinak	osnovno gnojenje	155		<i>Pastinaca sativa</i>	
	1.dognojevanje	55	12		
	2.dognojevanje				
peteršilj, listnati	osnovno gnojenje	70		<i>Petroselinum crispum ssp. Crispum</i>	
	1.dognojevanje	90	8		
	2.dognojevanje	90	16		
peteršilj, korenasti	osnovno gnojenje				
	1.dognojevanje	90	8		
	2.dognojevanje	90	16		
por (jesen, pričakovan pridelek 40 – 60t/ha)	osnovno gnojenje	115		<i>Allium porrum</i>	
	1.dognojevanje	175	8		
por (poletje, pričakovan pridelek 30 – 50 t/ha)	osnovno gnojenje	140			
	1.dognojevanje	150	6		
por (zima): 30 – 40 t/ha	osnovno gnojenje	120			
	1.dognojevanje	120	12		
	2.dognojevanje	90	20		
redkvice (pomlad)	osnovno gnojenje	85			<i>Raphanus sativus var. sativus</i>
	1.dognojevanje	75	2		
redkvice (jesen)	osnovno gnojenje	120			
redkvice (poletje)	osnovno gnojenje	120			
rabarbara	osnovno gnojenje			<i>Rheum rhabarbarum</i>	
	1.dognojevanje	80	12		
	2.dognojevanje	105	20		
rdeča pesa	osnovno gnojenje			<i>Beta vulgaris ssp. Vulgaris var. conditiva</i>	
	1.dognojevanje	85	6		
	2.dognojevanje	135	10		
drobnjak	osnovno gnojenje			<i>Allium schoenoprasum</i>	
	1.dognojevanje	120	marec		
	2.dognojevanje	160	junij		
črni koren	osnovno gnojenje			<i>Scorzonera hispanica</i>	
	1.dognojevanje	100	8		
	2.dognojevanje	122	16		
zelena, gomoljna	osnovno gnojenje	100		<i>Apium graveolens</i>	
	1.dognojevanje	125	8		
	2.dognojevanje	125	14		
zelena, listna	osnovno gnojenje	85			
	1.dognojevanje	115	6		
	2.dognojevanje	90	12		
špargelj	osnovno gnojenje			<i>Asparagus officinalis</i>	
	1.dognojevanje	125			
špinača (6 tednov)	osnovno gnojenje	110		<i>Spinacia oleracea</i>	
	1.dognojevanje	110	4		
špinača (7 tednov)	osnovno gnojenje	90			
	1.dognojevanje	110	4		
	2.dognojevanje	80	6		
špinača (8 tednov)	osnovno gnojenje	83			
	1.dognojevanje	97	4		
	2.dognojevanje	100	6		
špinača (7 tednov), za predelavo	osnovno gnojenje	105			
	1.dognojevanje	135	4		
	2.dognojevanje	100	6		
špinača (8 tednov), zapredelavo	osnovno gnojenje	97			
	1.dognojevanje	158	4		
	2.dognojevanje	95	7		
špinača (9 tednov), za	osnovno gnojenje	92			

Zelenjadnica	Ciljna vrednost Nmin (kg N ha ⁻¹)		Priporočen teden dognojevanja po sajenju oz. vzniku	Latinsko ime
predelavo	1.dognojevanje	135	4	
	2.dognojevanje	123	7	
špinača (6 tednov), prezimna	osnovno gnojenje	90		
	1.dognojevanje	163	4	
	2.dognojevanje	87	5	
špinača (7 tednov), prezimna	osnovno gnojenje	108		
	1.dognojevanje	152	3	
	2.dognojevanje	85	6	
špinača (8 tednov), prezimna	osnovno gnojenje	98		
	1.dognojevanje	133	3	
	2.dognojevanje	119	6	
brstični ohrovt, zgodnji	osnovno gnojenje	95		
	1.dognojevanje	205	6	
	2.dognojevanje	130	12	
brstični ohrovt, sred nje pozni	osnovno gnojenje	95		
	1.dognojevanje	170	6	
	2.dognojevanje	165	12	
brstični ohrovt, zimski	osnovno gnojenje	95		
	1.dognojevanje	190	6	
	2.dognojevanje	145	14	
paradižnik, na prostem	osnovno gnojenje	125		
	1.dognojevanje	155	6	
	2.dognojevanje	95	12	
paradižnik, v rastlinjaku	osnovno gnojenje	150		
	1.dognojevanje	210	6	
	2.dognojevanje	160	10	
motovilec (7 tednov)	osnovno gnojenje	43		
	1.dognojevanje	77	6	
Motovilec (9 tednov)	osnovno gnojenje	43		
	1.dognojevanje	77	6	
bučka	osnovno gnojenje			
	1.dognojevanje	195	4	
sladka koruza	osnovno gnojenje	80		
	1.dognojevanje	160	6	
čebula, mlada	osnovno gnojenje			
	1.dognojevanje	115	8	
čebula, za svežo porabo (pričakovani pridelek 40 – 80 t/ha)	osnovno gnojenje			
	1.dognojevanje	130	8	
	2.dognojevanje	85	16	
čebula (poletje, pričakovani pridelek 30 – 60 t/ha)	osnovno gnojenje			
	1.dognojevanje	105	8	
	2.dognojevanje	75	14	
čebula (poletje, pričakovani pridelek 40– 80 t/ha)	osnovno gnojenje	85		
	1.dognojevanje	125	8	
	2.dognojevanje	90	16	
čebula, prezimna (11mesecev)	osnovno gnojenje			
	1.dognojevanje	130	marec	
čebula, prezimna (12mesecev)	osnovno gnojenje			
	1.dognojevanje	155	marec	

PRILOGA 3: EVIDENCE KOPOP

Ob obisku kontrolorja glede izpolnjevanja zahtev ukrepa KOPOP in navzkrižne skladnosti je potrebno predložiti izpolnjene evidence. Ker je lahko obisk kontrolorja preko celotnega tekočega leta je evidence potrebno voditi sproti in skrbno.

1. Primer izpolnjene evidence o delovnih opravilih na njivskih površinah

EVIDENCA O DELOVNIH OPRAVILIH ZA NJIVSKE POVRŠINE

GERK_PID DOMAČE IME

GERK_PID (Glej op. 6)	DOMAČE IME

Preglednica 1: Seznam zahtev po posameznih letih izvajanja obveznosti

Zahteva / leto	POZ_KOL	POZ_NMIN	POZ_NIZI	POZ_POD	POZ_FFSM	POZ_FFSV	POZ_MEHZ	POZ_KONZ	POZ_ZEL	POZ_NEP	GEN_SOR	GEN_SEME	VOD_ZEL	VOD_FFSV	VOD_NEP	VOD_POD
2015																
2016	x	x						x		x						
2017																
2018																
2019																
2020																

Preglednica 2: Vodenje delovnih opravil (leto izvajanja opravila se lahko vpiše samo ob prvem vpisu)

Leto	Datum (dan, mesec/ obdobje trajanja opravila)	Vrsta kmetijske rastline	Sorta	Površina (v ar) (op.1)	Vrsta delovnega opravila (vpiše se št. iz šifranta)	Opombe	
2015	14.10.	pšenica		233	3	setev	
2016	05.02.	pšenica		233	10	odvzem vzorca	
	23.02.	pšenica		233	4	dognojevanje (NPK 6:12:24)	
	14.03.	pšenica		233	4	dognojevanje (UNIKO 25%)	
	05.04.	pšenica		233	7	Uporaba FFS (herbucid + fungicid)	
	07.04.	pšenica		233	7	Uporaba FFS (herbucid + fungicid)	
	18.04.	pšenica		233	4	dognojevanje (UNIKO 25%)	
	10.05.	pšenica		233	4	dognojevanje (Praktiko 21%)	
	04.06.	pšenica		233	7	Uporaba FFS (herbucid + fungicid)	
	16.07.	pšenica		233	8	žetev/spravo	
	20.07.			233	2	predsetvena obdelava (podrahljač)	
	22.07.			233	4	gnojenje - gnojnica	
	22.07.	ajda	Darja	233	3	setev	

2. Primer izpolnjene evidence o uporabi organskih in mineralnih gnojil

EVIDENCA UPORABE ORGANSKIH IN MINERALNIH GNOJIL

NAVZKRIŽNA SKLADNOST + KOPOP													KOPOP	
GERK-PID	Domače ime GERK-a	POVRŠINA GERK-a (ar)	Površina posamezne kmetijske rastline (ar)	Vrsta kmetijske rastline (op. 1)	Gnojenje	Vrsta dom.živali (op.2)	ORGANSKA GNOJILA			MINERALNA GNOJILA			Zahteva NIZI (op.4)	
							Vrsta organskega gnojila	Količina (m ³)	Datum gnojenja	Vrsta mineralnega gnojila (op.3)	Količina (kg)	Datum gnojenja	Vrsta mehanizacije (op. 5)	
													Vlečene cevi	Vlečene sani
													x	
Datum nanosa	Datum zadelave													
xxxxxx	test 1	233	233	pšenica	1					NPK 6:12:2	934	23.2.		
					2					UNIKO 25%	450	14.3.		
					3					UNIKO 25%	430	18.4.		
					4					PRAKTIKO	450	10.5.		
xxxxxx	test 1	233	233	ajda	1	G	gnojnica	80	22.7.				22.07.	22.07.

3. Primer izpolnjene evidence o uporabi gnojil na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva

EVIDENCA O UPORABI GNOJIL NA KMETIJSKEM GOSPODARSTVU - ZBIRNIK ZA VSE POVRŠINE KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA

KMG-
MID

100xxxxxx

Prostornina skladišč za živalska gnojila (m3)		
gnojevka	gnoj	gnojnica
/	100	100

Datum	Ime gnojila (op.1)	Izhodiščno	Nabava (op.3)	Poraba (op.4)	Oddaja (op.5)	Prejem (op.5)	Zaloga (op.6)
1.1.2016	gnoj	11 m3					11 m3
	gnojnica	10m3					10 m3
	NPK 6:12:24	2400 kg					2400 kg
	UNIKO 25%	1200 kg					1200 kg
19.02.	PRAKTIKO 21%		1200 kg				1200 kg
23.02.	NPK 6:12:24			934 kg			1466 kg
14.03.	UNIKO 25%			450 kg			750 kg
18.04.	UNIKO 25%			430 kg			320 kg
10.05.	PRAKTIKO 21%			450 kg			750 kg
22.07.	gnojnica	85 m3		80 m3			5 m3

4. Primer izpolnjene evidence o uporabi FFS pri ukrepu KOPOP

PODATKI O UPORABI FFS PRI UKREPU KOPOP

KMG-MID GERK_PID (če GERK-a ni, se vpiše parcelna št. in k.o.)

Zaščiten prostor (označiti): Pridelava na prostem:

Izvajalec tretiranja:

Imetnik rastlin, rastlinskih proizvodov ali tretiranih površin:

Datum spravila pridelka:

Zap. št. ukrepa/	Čas izvedenega		Kultura	Površina (ha)	Polno trgovsko ime sredstva /	Uporabljen odmerek FFS v	Uspešnost tretiranja / Vpliv	Opombe
	Datum	Ura						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	5.4.2016	08-11:00	pšenica	2,01	Hussar OD	0,09 l/ha	uspešno	
					Amistar Opti	2,2 l/ha		
2	07.04.	08-09:00	pšenica	0,32	Hussar OD	0,09 l/ha	uspešno	
					Amistar Opti	2,2 l/ha		
3	04.06.	10-11:00	pšenica	2,33	Amistar Opti	0,09 l/ha	uspešno	
					Folicur EW 250	0,5 l/ha		
					Karate Zeon 5 CS	0,14 l/ha		

Prostor za opombe uporabnika, izvajalca tretiranja: (uspešnost tretiranja, pojav odpornosti, druga opažanja, opombe)

5. Primer izpolnjene evidenca o uporabi FFS na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva

EVIDENCA O UPORABI FFS NA KMETIJSKEM GOSPODARSTVU - ZBIRNIK ZA VSE POVRŠINE KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA

KMG-
MID

100xxxxxx

Datum	Ime FFS	Izhodiščno stanje (op.1)	Nabava (op.2)	Poraba (op.2)	Oddaja (op.2)	Prejem (op.2)	Zaloga (op.2)
1.1.2016	Dual Gold	10,85 l					10,85 l
1.1.2016	Karate zeon 5 CS	1 l					1 l
1.1.2016	Hussar OD	0,65 l					0,65 l
24.3.2016	Stallion Sync Tec		15 l				15 l
01.04.	Amistar Opti		10 l				10 l
05.04.	Hussar OD			0,18 l			0,47 l
05.04.	Amistar Opti			4,4 l			5,6 l
07.04.	Hussar OD			0,03 l			0,44 l
07.04.	Amistar Opti			0,7 l			4,9 l
04.06.	Folicur EW 250		2 l	1,17 l			0,83 l
04.06.	Karate zeon 5 CS			0,33 l			0,67 l
04.06.	Amistar Opti			2,1 l			2,8 l

6. Primer izpolnjenega obrazca za oddajo in prejem živinskih gnojil

Kmetijsko gospodarstvo, na katerem nastajajo živinska gnojila v količinah, ki presegajo dovoljeni letni vnos dušika iz prvega odstavka prejšnjega člena, mora zagotoviti:

- oddajo presežkov živinskih gnojil drugim uporabnikom kmetijskih zemljišč;
- predelavo presežkov živinskih gnojil in njihovo prodajo na trgu v različnih oblikah;
- ravnanje s presežki živinskih gnojil v skladu s predpisi, ki urejajo odpadke, in predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi.

Stran 1776 / Št. 15 / 26. 2. 2016 Uradni list Republike Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA
KMETIJSKE TRŽE IN RAZVOJ POSEDELJA

OBRAZEC ZA ODDAJO IN PREJEM ŽIVINSKIH GNOJIL

ODDAJALEC

Nosilec kmetij. gospodarstva
Priimek in ime/naziv **KOPAN MARTIJU**

Naslov nosilca **IZMELJEVA VAS 12, PIVKA**

Telefon **031-xxx-xxx** KMG-MID **100xxxxxx** Davčna številka **xxxxxxx**

Oddajam živinska gnojila in izjavljam, da sem/bom presežke živinskih gnojil:

oddal drugemu nosilcu kmetijskega gospodarstva
 odstranil v skladu s predpisi o ravnanju z odpadki*
 prodal v različnih oblikah na trgu**

*V tem primeru KMG-MID prejemnika ni potreben.
**V tem primeru podpis prejemnika ni potreben.
POZOR! Na enem obrazcu lahko oddajalec označi samo eno izjavo.

PREJEMNIK -- izpolnite, če je prejemnik drug nosilec kmetijskega gospodarstva ali če odstranjujete presežke živinskih gnojil v skladu s predpisi
-- pustite prazno, če presežke živinskih gnojil prodajate na trgu, in označite izjavo, da prodajate na trgu

Nosilec kmetij. gospodarstva
Priimek in ime/naziv **KLEPEC PETER**

Naslov nosilca **IZMELJEVA VAS 13, PIVKA**

Telefon **040-xxx-xxx** KMG-MID **100xxxxxx** Davčna številka **xxxxxxx**

ODDANE ALI PREJETE KOLIČINE ŽIVINSKIH GNOJIL

Izvor gnoja	Količina v m ³	Izvor gnojnice	Količina v m ³	
govedo	24,0	govedo		
drobnica		prašiči		
konji		Izvor gnojevke	Količina v m ³	
prašiči		govedo	80,2	
perutnina		prašiči		
		perutnina		
Digestat, kompost	Količina v m ³	kg N/m ³	Delež N iz živinskih gnojil	Prejel*
digestat			%	
kompost (iz kompostarne)				

***POZOR!** V primeru prejema digestata ali komposta, mora ta obrazec posredovati prejemnik digestata ali komposta in v rubriko »Prejel« vpisati DA.

Podatki, navedeni na tem obrazcu, se upoštevajo pri preverjanju pogojev za ukrepe kmetijske politike in pravil navzkrižne skladnosti za oddajalca in prejemnika živinskih gnojil.

ODDAJALEC: Kopan (podpis) PREJEMNIK: Klepec (podpis)

Dan 14 Mesec 07 Leto 2016

Obrazec je sestavni del (priloga) Uredbe o izvedbi ukrepov kmetijske politike za leto 2016 (Uradni list RS, št. 15/16). Uredba je letna, zato se lahko obrazec spreminja.

Količina oddanih, prodanih ali na drug način odstranjenih živinskih gnojil mora biti izkazana na obrazcu za oddajo in prejem živinskih gnojil, pri čemer **mora biti obrazec izpolnjen in podpisan vsakič na dan oddaje živinskega gnojila**. Obrazec je dosegljiv na spletnem naslovu

<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2016-01-0548> ali pri kmetijskih svetovalcih.

Obrazec morata podpisati tako prejemnik kot oddajalec. Dobava in uporaba morajo biti povezane z ostalimi evidencami in zbirniki o delovanih opravilih, kot tudi z gnojilnim načrtom.

Z izpolnjenim obrazcem pride kmetovalec na vnos zbirne vloge, kjer se v aplikacijo vpiše na katero KMG se bo živinska gnojila oddalo.

PRILOGA 4: KOMBINACIJE ZAHTEV ZNOTRAJ OPERACIJE POLJEDELSTVO IN ZELENJADARSTVO (POZ) IN ZAHTEV OPERACIJE VODNI VIRI (VOD)

	POZ_KOL	POZ_NMIN	POZ_NIZI	POZ_POD	POZ_FFSM	POZ_FFSV	POZ_MEHZ	POZ_KONZ	POZ_ZEL	POZ_NEP	VOD_ZEL	VOD_FFSV	VOD_NEP	VOD_POD	GEN_SOR	GEN_SEME
POZ_KOL																
POZ_NMIN																
POZ_NIZI																
POZ_POD										NE			NE	NE		
POZ_FFSM																
POZ_FFSV							NE					NE				
POZ_MEHZ						NE						NE				
POZ_KONZ																
POZ_ZEL											NE					
POZ_NEP				NE									NE	NE		

NE – kombinacija zahtev ni mogoča.

Upravičenci lahko poleg operacije POZ in VOD na njivski površini istočasno izvajajo tudi operacijo 18. »Reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje« ter operacijo 19. »Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija«.

PRILOGA 5: SEZNAM RASTLINSKIH GENSKIH VIROV, KI JIM GROZI GENSKA EROZIJA

Zahteva GEN_SOR: Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin

1. žita:

- ječmen: Gorenjski ječmen,
- navadna ajda: Čebelica, Črna gorenjska, Darja,
- navadna pšenica: Gorolka, Reska,
- proso: Sonček;

2. koruza za zrnje, koruza za silažo:

- Lj-180, Lj-275 t;

3. krompir:

- Bistra, Kresnik;

4. oljnice:

- oljna buča: Slovenska golica,
- riček: Koroški;

5. detelja (črna detelja):

- Poljanka;

6. trave:

- navadna pasja trava: Kopa,
- travniška bilnica: Jabeljska,
- travniški mačji rep: Krim,
- trpežna ljuljka: Ilirka;

7. mnogocvetna ljuljka:

- KIS Draga;

8. druge rastline za krmo na njivah:

- inkarnatka: Inkara,
- krmna ogrščica: Daniela, Starška,
- lucerna: Bistra, Krma, Soča,
- podzemna koleraba: Rumena maslena,
- strniščna repa: Kranjska okrogla;

9. zelenjadnice, kot samostojne kmetijske rastline:

- motovilec: Ljubljanski, Pomladin, Žličar,
- radič: Goriški, Monivip, Solkanski;

10. zelenjadnice, kot ena kmetijska rastlina:

- čebula: Belokranjka, Ivica rdeča, Ptujaska rdeča, Tera,
- česen: Jesenski Anka, Ptujski jesenski, Ptujski spomladanski, Štrigon,
- fižol (nizek fižol, turški fižol, visok fižol): Breginc, Cipro, Češnjevec, Jabelski pisanec, Jeruzalemski, Kifeljček just, Klemen, Ptujski maslenec, Prepeličar tomačevski, Semenarna 22, Stoletni, Zorin,

- korenje: Ljubljansko rumeno,
- kumara: Dolga zelena,
- paprika: Botinska rumena, Sivrija, Soroksari,
- paradižnik: Dule, Jani pritlikav, Luka, Maribor, Milka, Novosadski jabučar, Stanko, Tomi, Val,
- solata: Belokriška, Bistra, Dalmatinska ledenka, Leda, Ljubljanska ledenka, Marija, Posavka, Vegorka,
- zelje (belo zelje): Futoško, Ljubljansko, Varaždinsko 2, Varaždinsko 3.

Zahteva GEN_SEME: Pridelava semenskega materiala avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin

1. žita:

- navadna ajda: Čebelica, Darja,
- navadna pšenica: Gorolka, Reska,
- proso: Sonček;

2. koruza za zrnje, koruza za silažo:

- Lj-180, Lj-275 t;

3. krompir:

- Kresnik;

4. oljnice:

- oljna buča: Slovenska golica,
- riček: Koroški;

5. detelja (črna detelja):

- Poljanka;

6. trave:

- navadna pasja trava: Kopa,
- travniška bilnica: Jabeljska,
- travniški mačji rep: Krim,
- trpežna ljuljka: Ilirka;

7. mnogocvetna ljuljka:

- KIS Draga;

8. druge rastline za krmo na njivah:

- inkarnatka: Inkara,
- krmna ogrščica: Starška,
- lucerna: Bistra,
- podzemna koleraba: Rumena maslena,
- strniščna repa: Kranjska okrogla;

9. zelenjadnice, kot samostojne kmetijske rastline:

- motovilec: Ljubljanski, Pomladin, Žličar,
- radič: Goriški, Monivip, Solkanski;

10. zelenjadnice, kot ena kmetijska rastlina:

- čebula: Belokranjka, Ivica rdeča, Ptujaska rdeča, Tera,

- česen: Jesenski Anka, Ptujski jesenski, Ptujski spomladanski, Štrigon,
- fižol (nizek fižol, turški fižol, visok fižol): Breginc, Cipro, Češnivec, Jabelski pisanec, Jeruzalemski, Kifeljček justični, Klemen, Ptujski maslenec, Prepeličar tomačevski, Semenarna 22, Stoletni, Zorin,
- korenje: Ljubljansko rumeno,
- kumara: Dolga zelena,
- paprika: Botinska rumena, Sivrija, Soroksari,
- paradižnik: Dule, Jani pritlikav, Luka, Maribor, Milka, Novosadski jabučar, Stanko, Tomi,
- solata: Belokriška, Bistra, Dalmatinska ledenka, Leda, Ljubljanska ledenka, Marija, Posavka, Vegorka,
- zelje (belo zelje): Futoško, Ljubljansko, Varaždinsko 2, Varaždinsko 3.

PRILOGA 6: IZJAVA IZVAJALCA O IZVEDENI STROJNI STORITVI V OKVIRU UKREPA KMETIJSKO-OKOLJSKA-PODNEBNA PLAČILA IZ PRP 2014-2020, KADAR SE STORITEV OPRAVLJA KOT SOSEDSKA POMOČ

PODATKI O NOSILCU KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA:

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

KMG-
MID

1	0	0						
---	---	---	--	--	--	--	--	--

PODATKI O IZVAJALCU STROJNIH STORITEV*:

(* Samo kadar je izvajalec fizična oseba (razen samozaposlena oseba) in se delo opravlja v obliki sosedске pomoči brez plačila, kot to določa zakon, ki ureja preprečevanje dela in zaposlovanja na črno.)

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Spodaj podpisani nosilec kmetijskega gospodarstva izjavljam, da so bile izvedene naslednje strojne storitve za zahteve v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila:

Zahteva**	Datum	Izvedena strojna storitev	Vrsta mehanizacije	Podpis nosilca	Podpis izvajalca

Zahteva**	Datum	Izvedena strojna storitev	Vrsta mehanizacije	Podpis nosilca	Podpis izvajalca

(**Zahteve: POZ_NIZI, POZ_MEHZ, POZ_KONZ, HML_NIZI, SAD_MEHZ, SAD_POKT, VIN_MEHZ, VIN_POKT, VIN_MEDV, TRZ_I_NIZI, TRZ_II_NIZI.)

Spodaj podpisani izvajalec strojnih storitev dovoljujem kontrolnemu organu ogled mehanizacije oziroma priključkov, s katerimi sem izvedel strojno storitev.

Datum in podpis izvajalca strojnih storitev: _____

Datum in podpis nosilca kmetijskega gospodarstva: _____

S podpisom izjave jamčiva, da sva seznanjena s kaznimi zaradi navedbe neresničnih podatkov.

PRILOGA 7: KRŠITVE; ZAVRINITVE IN UKINITVE PLAČIL

V skladu s 35. členom Uredbe 640/2014/EU so kršitve razvrščene v deset kategorij, pri čemer je stopnja zavrnitve oziroma ukinitve plačila v tekočem letu odvisna od resnosti, obsega, trajanja in ponavljanja kršitve.

Preglednica 31: Kategorije kršitev

Kategorija kršitev	Raven zavrnitve v in ukinitvev	Stopnja zavrnitve plačila ob prvi kršitvi	Stopnja zavrnitve plačila ob prvi ponovitvi iste kršitve	Stopnja zavrnitve plačila ob drugi ponovitvi iste kršitve	Stopnja zavrnitve plačila ob tretji ponovitvi iste kršitve	Stopnja zavrnitve plačila ob četrti ponovitvi iste kršitve	Ukinitvev plačila
I	Površina	20	20	20	/	/	/
	Zahteva	0	10	20	60	100	
II	Površina	40	40	40	/	/	/
	Zahteva	0	20	40	60	100	
III	Zahteva	5	20	40	100	100	/
IV	zahteva	20	40	100	100	100	/
V	Zahteva	40	100	100	100	100	Druga ponovitev v
VI	Površina	100	100	/	/	/	/
	Zahteva	0	40	100	100	100	
VII	Površina	100	100	/	/	/	Druga ponovitev v
	Zahteva	0	40	100	100	100	
VIII	Zahteva	100	100	100	100	100	/
IX	Zahteva	100	100	100	100	100	Prva ponovitev v
X	Operacija	10	30	60	100	100	/

Pri kategorijah kršitev I, II, VI in VII se ob prvi ugotovljeni kršitvi v obdobju trajanja obveznosti zahteve ukrepa KOPOP oziroma ukrepa EK plačilo za površino (GERK ali del GERK), v zvezi s katero je bila ugotovljena kršitev, zavrne po ustrezni stopnji iz preglednice 31. Pri ponovitvi iste kršitve v obdobju trajanja obveznosti se poleg zavrnitve iz prejšnjega stavka, po ustrezni stopnji iz preglednice 31 zavrne tudi plačilo za zahtevo ukrepa KOPOP oziroma za ukrep EK. Pri

kategorijah kršitve III, IV, V, VIII in IX se pri kršitvi plačilo za zahtevo ukrepa KOPOP oziroma za ukrep EK zavrne po ustrezni stopnji iz preglednice 31. Pri kategoriji kršitve V in VII se za KMG ukine plačilo za zahtevo ukrepa KOPOP oziroma ukrep EK pri drugi ponovitvi iste kršitve, pri kategoriji IX pa pri prvi ponovitvi kršitve v obdobju trajanja obveznosti, kar pomeni, da mora KMG vrniti vsa že prejeta sredstva za izvajanje zahteve ukrepa KOPOP oziroma ukrepa EK. Pri kategoriji kršitve X se ob ugotovljeni kršitvi plačilo za vse zahteve zadevne operacije ukrepa KOPOP zavrne po ustrezni stopnji iz preglednice 31.

Če je v tekočem letu v okviru določene zahteve ukrepa KOPOP na isti površini ugotovljeno več kršitev, se za to površino uporabi najvišja stopnja zavrnitve. Če je v tekočem letu v okviru ukrepa EK ali določene zahteve ukrepa KOPOP ugotovljeno več kršitev, se za to zahtevo uporabi najvišja stopnja zavrnitve.

Če je v okviru posamezne zahteve ukrepa KOPOP ugotovljena ena ali več kršitev, ki predvidevajo zavrnitev plačila tako na ravni površine kot na ravni zahteve, se zavrnitev plačila najprej opravi na površinah nato pa na preostanku zahteve.

V skladu s tretjim odstavkom 35. člena Uredbe 640/2014/EU je ponavljanje kršitve pri ukrepu KOPOP ali ukrepu EK odvisno od tega, ali so bili pri istem upravičencu odkriti podobni primeri neizpolnjevanja pri podobni operaciji v preteklih štirih letih. Če je pri upravičencu prvič ugotovljena kršitev, ki je podobna kršitvi, ki je bila pri istem upravičencu ugotovljena v programskem obdobju 2007–2013, se šteje, da gre za prvo ponovitev iste kršitve.

Posamezna kršitev pri posamezni zahtevi ukrepa KOPOP ali ukrepu EK se uvršča v kategorijo kršitve kot izhaja iz preglednice 32.

Preglednica 32: Kršitve in kategorije kršitev

Zahteva/ operacija	Kršitev	Kategorija kršitve
KOPOP_USPO	Redno usposabljanje za KOPOP ni bilo opravljeno	III
KOPOP_SVET	Upravičenec, ki ni uporabil storitve svetovanja v prvih treh letih, je ni uporabil niti v četrtem ali petem letu trajanja obveznosti KOPOP	IV
KOPOP_SVET	Upravičenec, ki ni uporabil storitve svetovanja v prvih treh letih, je ni uporabil niti v četrtem ali petem letu trajanja obveznosti KOPOP.	VIII
KOPOP_PBLA	Pri izvajanju KOPOP se na KMG uporablja blato iz komunalnih čistilnih naprav.	IX
POZ_KOL	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_KOL se ne vodi.	V
POZ_KOL	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_KOL se ne vodi ustrezno.	III
POZ_KOL	Pri POZ_KOL vrstenje koruze ni ustrezno.	VI
POZ_KOL	Pri POZ_KOL so žita v kolobarju več kot trikrat.	VI
POZ_KOL	Pri POZ_KOL je število kmetijskih rastlin v kolobarju manjše od tri.	VI
POZ_KOL	Pri POZ_KOL so trava in travno deteljne mešanice v kolobar vključene več kot trikrat	VI
POZ_NMIN	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_NMIN se ne vodi.	V
POZ_NMIN	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_NMIN se ne vodi ustrezno.	III
POZ_NMIN	Na KMG ni prisotnih dokazil, da je bil pri POZ_NMIN izveden hitri talni ali rastlinski test na vsebnost nitratnega dušika za kmetijske	VIII

Zahteva/ operacija	Kršitev	Kategorija kršitve
	rastline glavnega posevka.	
POZ_NMIN	Pri POZ_NMIN število analiz in gnojilnih nasvetov glede na velikost površine ni ustrezno.	IV
POZ_NMIN	Pri POZ_NMIN so predpisani hitri talni ali rastlinski testi izdelani po 30. juniju tekočega leta	III
POZ_NIZI	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_NIZI se ne vodi.	V
POZ_NIZI	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_NIZI se ne vodi ustrezno.	IV
POZ_NIZI	Na površini, vključeni v POZ_NIZI, je bilo izvedeno gnojenje s tekočimi organskimi gnojili z uporabo mehanizacije, ki ni v skladu s predpisano.	VI
POZ_NIZI	Na KMG ni prisotnih dokazil, da je bilo na površini, za katero se uveljavlja zahtevek POZ_NIZI izvedeno gnojenje s tekočimi organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak.	VIII
POZ_NIZI	Pri POZ_NIZI je od zadelave gnojil v tla do setve preteklo več kot sedem koledarskih dni	II
POZ_NIZI	Pri POZ_NIZI zadelava v tla ni bila takojšnja (izvedena najpozneje naslednji dan).	II
POZ_NIZI	Pri POZ_NIZI na KMG ni mogoč način reje, ki ga je upravičenec označil kot pretežnega.	IV
POZ_POD	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_POD se ne vodi.	V
POZ_POD	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_POD se ne vodi ustrezno.	IV
POZ_POD	Pri POZ_POD podor ni bil opravljen do 15. novembra tekočega leta.	II
POZ_FFSM	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_FFSM se ne vodi.	V
POZ_FFSM	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_FFSM se ne vodi ustrezno.	III
POZ_FFSM	Pri POZ_FFSM na KMG ni prisotnih dokazil o uporabi protiinsektnih mrež ali agrokoprene.	VI
POZ_FFSM	Na kmetijskih površinah, vključenih v POZ_FFSM, se uporabljajo insekticidi.	VI
POZ_FFSM	Velikost protiinsektne mreže oziroma agrokoprene ne dosega velikosti ene tretjine površin, vključenih v POZ_FFSM.	V
POZ_FFSV	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_FFSV se ne vodi.	V
POZ_FFSV	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_FFSV se ne vodi ustrezno.	IV
POZ_FFSV	Pri POZ_FFSV se ne hrani deklaracij za fitofarmacevtska sredstva in računov za nakup teh sredstev.	VIII
POZ_FFSV	Pri POZ_FFSV se na njivskih površinah uporabljajo fitofarmacevtska sredstva, ki niso na seznamu dovoljenih fitofarmacevtskih sredstev za VVO I.	VI
POZ_MEHZ	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_MEHZ se ne vodi.	V
POZ_MEHZ	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_MEHZ se ne vodi ustrezno.	IV
POZ_MEHZ	Pri POZ_MEHZ na KMG ni prisotnih dokazil o uporabi zastirk ali mehanskem zatiranju plevelov.	VIII
POZ_MEHZ	Pri POZ_MEHZ je bilo mehansko zatiranje plevelov izvedeno po 25. oktobru tekočega leta.	I
POZ_MEHZ	Na njivskih površinah, vključenih v POZ_MEHZ, so bili uporabljeni herbicidi.	VI

Zahteva/ operacija	Kršitev	Kategorija kršitve
POZ_KONZ	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_KONZ se ne vodi.	V
POZ_KONZ	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_KONZ se ne vodi ustrezno.	IV
POZ_KONZ	Pri POZ_KONZ na KMG ni prisotnih dokazil o izvedeni konzervirajoči obdelavi tal pred setvijo.	VIII
POZ_KONZ	Pri POZ_KONZ je bila konzervirajoča obdelava tal izvedena po 25. oktobru tekočega leta.	I
POZ_ZEL	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_ZEL se ne vodi.	V
POZ_ZEL	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_ZEL se ne vodi ustrezno.	III
POZ_ZEL	Pri POZ_ZEL je bila setev prezimnih posevkov opravljena po 25. oktobru tekočega leta.	I
POZ_ZEL	Pri POZ_ZEL je bila obdelava ozelenjenih njivskih površin izvedena pred 15. februarjem naslednjega leta.	II
POZ_ZEL	Pri POZ_ZEL so bili za uničenje zelene prezimne odeje uporabljeni herbicidi.	II
POZ_ZEL	Pri POZ_ZEL med 15. novembrom tekočega in 15. februarjem naslednjega leta zelen pokrov ni bil viden na najmanj 70 % ozelenjene površine.	II
POZ_NEP	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_NEP se ne vodi.	V
POZ_NEP	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na POZ_NEP se ne vodi ustrezno.	III
POZ_NEP	Pri POZ_NEP je bila setev neprezimnih medonosnih posevkov opravljena po 1. avgustu tekočega leta.	I
POZ_NEP	Pri POZ_NEP je bila obdelava njivskih površin z neprezimnimi medonosnimi posevki izvedena pred 16. oktobrom tekočega leta.	II
POZ_NEP	Pri POZ_NEP so bili pri obdelavi njivskih površin z neprezimnimi medonosnimi posevki uporabljeni herbicidi.	II
POZ_NEP	Pri POZ_NEP so bila na njivskih površinah z neprezimnimi medonosnimi posevki uporabljena mineralna dušikova gnojila.	II
POZ_NEP	Pri POZ_NEP med 15. avgustom in 16. oktobrom tekočega leta zelen pokrov ni bil viden na najmanj 70 % ozelenjene površine.	II

Če upravičenec obseg površin vključenih v obveznost ukrepa KOPOP in ukrepa EK zmanjša za več kot 10 % v primerjavi z vstopno površino, se v tekočem letu plačilo zadevnega zahtevka zavrne oziroma ukine v skladu s preglednico 33.

Preglednica 33: Zavrnitve in ukinitve zaradi neupravičenega zmanjšanja obsega površin vključenih v obveznost

Razlika med ugotovljeno površino tekočega leta in vstopno površino zmanjšano za 10 %	Stopnja zavrnitve plačila v tekočem letu	Stopnja ukinitve plačila
Do vključno 10 %	Enaka deležu, ki ga predstavlja razlika	/
Nad 10,00 %, do vključno 15,00 %	1,5-kratnik deleža, ki ga predstavlja razlika	/
Nad 15,00 % do vključno	2-kratnik deleža, ki ga	/

Razlika med ugotovljeno površino tekočega leta in vstopno površino zmanjšano za 10 %	Stopnja zavrnitve plačila v tekočem letu	Stopnja ukinitve plačila
20,00 %	predstavlja razlika	
Nad 20,00 % do vključno 25,00 %	2,5–kratnik deleža, ki ga predstavlja razlika	/
Nad 25,00 % do vključno 33,33 %	3–kratnik deleža, ki ga predstavlja razlika	/
Nad 33,33 % do vključno 50 %	100 %	10
Nad 50 % do vključno 75 %	100 %	20
Nad 75 %	100 %	30

Zmanjšanje obsega površin vključenih v ukrep oziroma sprememba lokacije izvajanja zahtev ali operacij KOPOP ali EK zaradi komasacije ali pretvorbe njivskih površin v okoljsko občutljivo trajno travinje, se ne obravnava kot kršitev.

Upravičenci do plačil za ukrepe razvoja podeželja iz uredbe morajo omogočiti dostop do dokumentacije, povezane s temi ukrepi, in pregled izvajanja teh ukrepov na kraju samem agenciji, ministrstvu, revizijskemu organu in drugim nadzornim organom. V nasprotnem primeru se to šteje kot kršitev izpolnjevanja vseh pogojev za zadevno zahtevo ali operacijo iz uredbe in PRP 2014–2020, zato se za tekoče leto plačilo za zadevno zahtevo ali operacijo ukrepa KOPOP ali ukrep EK v celoti zavrne. V primeru ponovitve te kršitve v obdobju trajanja petletne obveznosti ukrepa KOPOP ali ukrepa EK je upravičenec dolžan vrniti že vsa prejeta plačila za zadevno zahtevo ali operacijo ukrepa KOPOP ali ukrepa EK.

V primeru ugotovljene kršitve minimalne zahteve za uporabo gnojil se za tekoče leto plačilo za ukrep KOPOP oziroma ukrep EK zavrne po 5 % stopnji. Ob prvi ponovitvi kršitve se za tekoče leto plačilo za ukrep KOPOP oziroma ukrep EK zavrne po 20 % stopnji. Ob drugi ponovitvi kršitve se za tekoče leto plačilo za ukrep KOPOP oziroma ukrep EK zavrne po 40 % stopnji. Ob tretji in vsaki nadaljnji ponovitvi kršitve se za tekoče leto plačilo za ukrep KOPOP oziroma ukrep EK v celoti zavrne.

Upravičenci, ki uveljavljajo plačila za ukrep KOPOP in ukrep EK iz uredbe, morajo upoštevati minimalne zahteve za uporabo fitofarmaceutskih sredstev. V primeru ugotovljene kršitve minimalne zahteve za uporabo fitofarmaceutskih sredstev se za ukrep KOPOP oziroma ukrep EK za tekoče leto plačilo zavrne po 5 % stopnji.

V primeru ugotovljene kršitve minimalne aktivnosti se plačilo zadevnega zahtevka za tekoče leto zavrne po 1 % stopnji. Ob prvi ponovitvi kršitve se plačilo zadevnega zahtevka za tekoče leto zavrne po 2 % stopnji. Ob drugi ponovitvi kršitve se plačilo zadevnega zahtevka za tekoče leto zavrne po 3 % stopnji. Ob tretji ponovitvi kršitve se plačilo zadevnega zahtevka za tekoče leto zavrne po 4 % stopnji. Ob četrti ponovitvi kršitve se plačilo zadevnega zahtevka za tekoče leto zavrne po 5 % stopnji.

Če je v drugih uradnih postopkih ugotovljeno, da na KMG niso izpolnjene druge ustrezne obvezne zahteve iz nacionalnih predpisov, ki predstavljajo osnovo za izvajanje zadevne zahteve ukrepa KOPOP oziroma ukrepa EK, se plačilo za to površino zahteve ukrepa KOPOP oziroma ukrepa EK v tekočem letu zavrne.

Če upravičenci v času trajanja obveznosti v tekočem letu ne vložijo zahtevka za plačilo ukrepa, operacije ali zahteve, za katero so prevzeli obveznost, in obveznih sestavin zbirne vloge iz predpisa, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike za tekoče leto, se vsa plačila prejeta v preteklih letih iz naslova zadevnega ukrepa, operacije ali zahteve obravnavajo kot neupravičeno izplačani zneski in se izterjajo v skladu s 54. členom Uredbe 1306/2013/ES.

V primeru ugotovitve neuravnotežene bilance pri vodenju evidenc iz devetega odstavka 22. člena uredbe se plačilo ukrepa KOPOP za tekoče leto zavrne po 1 % stopnji. Ob prvi ponovitvi kršitve se plačilo ukrepa KOPOP za tekoče leto zavrne po 2 % stopnji. Ob drugi ponovitvi kršitve se plačilo ukrepa KOPOP za tekoče leto zavrne po 3 % stopnji. Ob tretji ponovitvi kršitve se plačilo ukrepa KOPOP za tekoče leto zavrne po 4 % stopnji. Ob četrti ponovitvi kršitve se plačilo ukrepa KOPOP za tekoče leto zavrne po 5 % stopnji.

Pri ugotovljeni kršitvi označevanja vira sofinanciranja (nepravilna označitev oziroma neoznačitev) se plačila za zadevne ukrepe razvoja podeželja iz uredbe v tekočem letu zavrnejo za en odstotek.

INFORMACIJE

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Dunajska 22
1000 Ljubljana
Telefon: (01) 478 90 00
Telefaks: (01) 478 90 21
E-pošta: gp.mkgp@gov.si
Splet: <http://www.mkgp.gov.si/>

Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja

Dunajska 160
1000 Ljubljana
ali
p.p. 189
SI-1001 Ljubljana

Klicni center agencije: 01 580 77 92
Uradne ure: vsak delavnik od ponedeljka do četrтка med 7.30 in 15. uro ter v petek med 7.30 in 14. uro

Telefaks: 01 478 92 06
E-pošta: aktrp@gov.si
Splet: <http://www.arsktrp.gov.si/>

Uradne ure agencije so ob ponedeljkih, sredah in petkih med 8.30 in 12. uro, ob sredah tudi med 13. in 15. uro.

Ob obisku na agenciji ob klicu imejte pri roki identifikacijsko številko vašega KMG (KMG-MID), po kateri vas bodo povprašali informatorji, in ustrezno dokumentacijo (kopijo zbirne vloge ali zahtevka, poziv k dopolnitvi, odločbo).

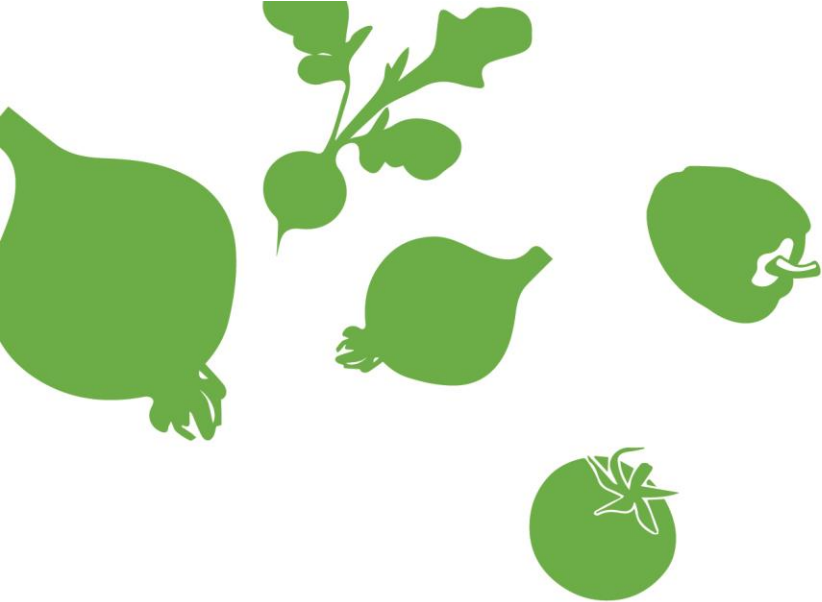
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana
Telefon: (01) 513 66 00
Telefaks: (01) 513 66 50
E-pošta: kgzs@kgzs.si
Splet: www.kgzs.si

Kontakti na območjih KGZ

KGZ CELJE		KGZ MARIBOR	
Celje	(03) 490 75 80	Jakobski Dol	(02) 640 10 35
Dravograd	(02) 871 06 80	Maribor	(02) 228 49 49, (02) 228 49 48
KGZ MURSKA SOBOTA			
Laško	(03) 734 08 71	Cankova	(02) 540 13 51
Mozirje	(03) 839 09 10	Beltinci	(02) 570 14 40
Prevalje	(02) 824 69 20	Gornja Radgona	(02) 562 17 00
Slovenj Gradec	(02) 883 99 10	Gornji Petrovci	(02) 556 91 15
Slovenske Konjice	(03) 759 18 50	Križevci pri Ljutomeru	(02) 588 81 44
Šentjur	(03) 749 10 62	Lendava	(02) 575 19 35
Šmarje pri Jelšah	(03) 818 30 42	Murska Sobota	(02) 539 14 21
Šoštanj	(03) 898 82 70	Prosenjakovci	(02) 544 90 52
Žalec	(03) 710 17 80		
KGZ KRANJ		KGZ NOVA GORICA	
Bled	(04) 535 36 28	Ajdovščina	(05) 367 10 70
Bohinj	(04) 574 66 14	Bilje	(05) 395 42 63
Cerklje	(04) 252 67 10	Brda	(05) 395 95 30
Jesenice	(04) 586 92 50	Idrija	(05) 377 22 54, (05) 372 26 45
Križe	(04) 595 58 00	Ilirska Bistrica	(05) 710 02 60
Lesce	(04) 535 36 18	Koper	(05) 630 40 62, (05) 630 40 61
Naklo	(04) 257 65 10	Kozina	(05) 680 01 68
Primskovo	(04) 234 24 10	Nova Gorica	(05) 335 12 08
Škofja Loka	(04) 511 27 02	Pivka	(05) 757 01 40
Žiri	(04) 505 03 27	Postojna	(05) 720 04 30
KGZ LJUBLJANA		Sežana	(05) 731 28 50
Cerknica	(01) 709 70 40, (01) 709 70 41	Tolmin	(05) 388 42 82, (05) 388 42 84
Dobrepolje	(01) 786 71 50	KGZ NOVO MESTO	
Dobrova	(01) 366 31 92	Brežice	(07) 496 11 65
Lj - Dobrunje	(01) 542 97 72	Črnomelj	(07) 305 62 10
Domžale	(01) 724 48 55	Krško	(07) 490 22 10
Grosuplje	(01) 787 25 94	Metlika	(07) 363 60 60
Ig	(01) 290 94 62	Novo mesto	(07) 332 19 42
Ivančna Gorica	(01) 786 93 10	Sevnica	(07) 814 17 25
Kamnik	(01) 839 77 69	Trebnje	(07) 346 06 70
Kočevje	(01) 895 38 76	KGZ PTUJ	
Litija	(01) 899 50 14	Lenart	(02) 729 09 41
Ljubljana	(01) 513 07 16	Ormož	(02) 741 75 00
Logatec	(01) 754 29 33	Ptuj	(02) 749 36 31
Loški Potok	(01) 835 01 20	Radlje ob Dravi	(02) 877 06 91
Medvode	(01) 361 82 86	Slovenska Bistrica	(02) 843 01 32
Ribnica	(01) 836 19 27	Sveta Ana	(02) 729 09 47
Lj. - Tomačevo	(01) 561 26 70		
Velike Lašče	(01) 788 88 42		
Vrhnika	(01) 750 20 08		
Zagorje	(03) 567 93 90, (03) 567 93 91		

Tehnološka navodila za izvajanje operacije Poljedelstvo in zelenjadarstvo – 1. posodobitev

